Dana Gheorghiu

Pesta
(roman)

Ziua întâi

E trecută de cincizeci de ani. Îşi înalță fusta amplă, jegoasă. O ține cu ambele mâini de marginea cândva tivită, plimbând-o, dintr-o parte într-alta, pe dinaintea abdomenului. Cu fiecare smucitură a pânzei, îşi dezveleşte sexul, oferindu-l vederii : fleşcăit, pitit sub carnea moale, căzută şi segmentată de pliuri a pântecelui. Țopăie nepăsătoare, în mijlocul carosabilului. Îşi ridică brusc mâinile deasupra capului şi, lăsând fusta să cadă, începe să lălăie, râzând sughițat. Se roteşte în jurul propriei axe, improvizând un dans dizgrațios.

Pare să nu contrarieze pe nimeni. Autovehiculele o ocolesc grăbite, cel mult claxonând ; ici, colo, câțiva şoferi o înjură, dar cu bunăvoință, acceptând-o, de parcă ar face parte din peisaj. Un grup de aurolaci, staționați pe bordura trotuarului, încep să o imite. Se învârtesc, scălâmbăindu-se şi dau din picioare ; îşi flutură pungile şi schițează semne obscene, de câte ori femeia ajunge în dreptul lor. Oamenii, însă, îşi văd de drum, fără să ia seama la spectacol. Doar o puşlama, ce nu ține de grup, şuieră prelung şi o pofteşte să vină, să „i-o tragă“, şi pentru că ea, prinzând de veste, îl caută din priviri, făcând gesturi ademenitoare, o rupe la fugă şi dispare pe una dintre străzile laterale din spatele Facultății de chimie. Câteva momente încă, nimerită în mijlocul intersecției, femeia îşi mai etalează „oferta“ şi, cum nu trezeşte interesul nicicui, din nou, dă drumul fustei şi se îndepărtează. O apucă înspre Muzeu şi traversează, fără grabă, c-un mers şontâcăit.

— Nimic nu se schimbă, spune unul dintre cei doi bărbați, aflați la intrarea parcului de vizavi de clădirea, cu fațada obosită, a Facultății. Decât actanții. Fiecare epocă cu nebunii ei.

— Un borfet nenorocit ! apreciază însoțitorul lui, cu o mină scârbită. O târfă bătrână şi penibilă, ce ar trebui băgată la balamuc.

— Îmi aduce aminte de Amalia, rosteşte, cu o ciudată indulgență, primul. O mai ții minte ? Chiar seamănă, nu găseşti ?

Tiberiu ridică agasat din umeri. Toleranța asta veşnică a lui Victor ! Nici după atâta vreme nu se schimbase…

— Nu, răspunde, în silă. Nu țin minte s-o fi întâlnit. Trebuia ?! întreabă, oarecum agresiv şi ironic, scrutându-l prin lentilele verzui ale ochelarilor.

— Nicidecum, râde împăciuitor Victor. Uit, mereu, cât erai de corcolit : tu cu Otta, de mână, la plimbare. Noi, ceilalți, „cibezării de mâine“, cum ne numea unchiul Vasile, slobozi în învălmăşeala străzii !

Acelaşi zvâcnet, uşor agasat, al umerilor înlocuieşte răspunsul. Tiberiu îşi scoate ochelarii şi le şterge, meticulos, lentilele cu o batistă. Îi reaşază

apoi şi, lăsându-şi capul pe spate, contemplă atent rămurişul pomilor, desfăcut deasupra lor, spre a verifica dacă, într-adevăr, dăduse sticlei limpezimea necesară.

— Există *nebuni ocazionali* şi *nebuni consacraţi*, spune Victor şi întoarce spatele străzii. Şi, uneori, cei *ocazionali* pot fi mai turbulenţi şi mai periculoşi decât primii, datorită imprevizibilităţii. Dar hai să nu mai stăm aici, e prea multă hărmălaie ! Mă indispune.

O pornesc pe aleea centrală, flancată de numeroase bănci, care conduce în adâncul parcului, unde se ramifică în alte cărări secundare, asemnea unor raze. E înainte de amiază, într-o sâmbătă uşor răcoroasă, la început de aprilie. Pământul reavăn mai păstrează forma paşilor celor care, puţini la număr, se află pe acel teritoriu. Între arborii înalţi, cu frunzele pornite, şi printre crengile lor, strecurate, săgeţile încă palide ale soarelui promit, totuşi, o încălzire a zilei.

— Îl mai ţii minte pe Lewy ? întreabă deodată Victor, urmând un gând al său. Fireşte că nu ! anticipează, înainte ca prietenul să-i răspundă.

— Şi ce-i cu asta ? Are vreo importanţă ?

— Şi *da*, şi *nu*, depinde cum vezi lucrurile. Pentru că ne găsim, însă, în acest loc, unde s-a aflat *Cazarma Transilvania* subliniază, oprindu-se un moment, legătura cu Lewy e una foarte strânsă.

— Ei, da, îl întrerupe Tiberiu, oprit, la rândul său, în dreptul unui castan impozant. Răscoleşte, cu vârful pantofului, un muşuroi de cârtiţă, stricându-l, apoi inspiră adânc aerul încă destul de tare, care mai persistă în parc, în vreme ce în afara lui deja s-a încălzit. O clădire uriaşă, sumbră, nu ştiu dacă neapărat întunecată, dar aşa mi-o reprezint. Corect ?

— Corect. Era cea mai mare cazarmă din Europa, îl completează Victor.

— Iar Otta îmi spunea — şi amintirea aduce acum înspre el imaginea acelui băiat ascultător, care fusese, şi a acelui bunic atoateştiutor, care-l veghease — să mă feresc şi să nu mă apropii de ziduri…

— Iarăşi corect ! e de acord Victor. Cazarma, neîntreţinută de hăt — şi schiţează un gest evaziv, cu mâna — avea o proastă reputaţie ; devenise cuib pentru şobolani, al căror număr era prodigios, şi pentru feluriţi oameni, de o foarte nenorocită condiţie : prostituate, vagabonzi, borfaşi, ce se adăposteau în măruntaiele ei.

— Aşa deci, murmură Tiberiu, încetând să mai răscolească pământul.

— De aceea, la începutul anilor ’60, s-a şi ajuns la dezafectarea ei, explică mai departe. A fost dinamitată, iniţial, iar apoi dărâmată cu târnăcopul, zid cu zid. Câţiva ani a durat „ofensiva“ şi oamenii au cărat de aici cărămizile în căruţe şi-au înălţat alte case, în mai tot oraşul. Locul s-a igienizat ; au mai construit, cu aceleaşi materiale, şi un stadion iar, în final, toată lumea a fost în câştig.

— Şi ce-i cu Lewy ? îl provoacă Tiberiu. M-ai făcut curios.

— Ţi-oi spune, dar aş vrea să ne aşezăm pe-o bancă.

Au ales-o pe cea din faţa rondului de trandafiri. Tijele uscate şi netăiate în toamnă mai păstrează, pe alocuri, câteva ramuri frânte, de care spânzură frunze maronii, gata să se desprindă la o bătaie mai energică a vântului. Jos, la baza tufelor însă, pe ramurile cele mai viguroase, deja înverzite, au prins a miji întâile frunze tinere, vişinii şi vag contorsionate ; peste câteva

săptămâni vor fi desfăcute, întinse şi uşor cerate, vestind apropierea sorocului când se vor ivi întâii boboci de floare.

Doi bărbaţi pe o bancă…*

— *L'important c'est la rose*, fredonează, cu glas puţin voalat, Tiberiu, începutul unui şlagăr, cândva în vogă, care-i aminteşte de un alt anotimp şi, legat de acesta, de o suită de chipuri tinere. À propos, mai ştii ceva de Coralia ? se interesează, aşezându-se.

— Nu, din păcate, recunoaşte Victor. Data trecută, atunci când tu ai lipsit, a fost. Şi era la fel de strălucitoare, din toate punctele de vedere !

— Da, daa…, admite Tiberiu visător. Prelungeşte cuvintele, tărăgănându-le. Era frumuseeţea… anului ! Dar şi isteaţă. Cum ne mai curgeau ochii după ea, la tooţi !

— Degeaba, n-a fost să fie ! A preferat un asistent de la… Filo.

— Păi, nici nu mă mir : aşa-i dacă stai toată ziua între retorte, formule chimice şi catalizatori — vrei aer curat !

Râd cu bunăvoinţă şi evocă, în fugă, acei ani. Colegi, profesori, mici întâmplări, petrecute în sălile facultăţii din vecinătate.

— Dar, să nu-l uităm pe Lewy, cere Tiberiu, puţin mai târziu. Zi !

Victor se lasă încet pe spate, rezemându-se de speteaza băncii. Are trăsăturile destinse, uşor aureolate de razele devenite mai calde ale soarelui, în bătaia căruia se află amândoi. Îşi trage puţin fermoarul gecii, desfăcând-o, şi, după ce tuşeşte scurt, de câteva ori, pentru a-şi drege glasul, continuă :

— Lewy, sau mai exact, Lewy Meyer, de care tu nu-ţi aminteşti, locuia pe undeva în spatele Farmaciei „Kovács" ; l-aş înscrie în categoria *nebunilor ocazionali* ai oraşului.

— Se poate spune aşa ceva ?

— Se poate. Uite, erau figurile ştiute ale cartierelor, persoane care-şi etalau nebunia inofensivă, ori cel mult deranjantă, pe străzi sau prin localuri, ani de zile : Amalia acosta trecătorii pe „Corso" şi le adresa cuvinte triviale ; Moş Nicolae, în „Iosefin", îţi oferea „ace, brice şi carice" ; Lena, în „Traian", sufla într-o fluierişcă şi dirija tramvaiele ; în faţa Operei, zilnic, la o anumită oră, un tânăr decent îmbrăcat îşi aştepta, în van, iubita.

Se mai perindau, apoi : Crista cu revista şi Füge*-bácsi. Mulţi i-au şi confundat, şi-au pus pe seama unuia faptele celuilalt, dar erau persoane complet diferite. Crista îşi edita, pe spesele lui, un soi de ziar, sau mai degrabă o foaie, scrisă în întregime de el, pe când Füge era o figură exclusiv nocturnă şi ţinea de lumea localurilor. El purta întotdeauna un teanc de ziare vechi, aranjate cu abilitate în forma unui evantai uriaş, şi te îndemna, pe tăcute, să cumperi unul — să aibă şi el de-o tărie ! În fine, o galerie întreagă. Faţă de Lewy, însă, toţi aceştia au fost doar pitoreşti, pe când apariţia lui va aduce cu o tornadă.

— Da, da, de ăsta, de Crista, îl întrerupe Tiberiu, ţin minte că mi-a povestit Otta. Zicea că a făcut un gest de pomină — s-a deghizat în Hitler !

---

* Familii înrudite, prieteni din copilărie : Tiberiu Arsene, stabilit la vârsta şcolară, împreună cu părinţii, într-o ozonată provincie. Revenit, după bacalaureat, în oraşul natal, spre a-şi întregi studiile. Şi prietenul regăsit, Victor Şerban. Opţiuni comune, colegi de grupă. În final, orientări diferite : Victor, ingineria. Tiberiu, catedra didactică, la un liceu de profil. Iar acum, după treizeci de ani de la absolvire — „Gaudeamus igitur !"

* smochină.

— Nu mai spune ! exclamă Victor. Asta n-o ştiam.

— Face parte din isprăvile lui… „eroice“ ; totuşi, mai potrivit ar fi să o cataloghez drept o farsă neagră.

— Chiar nu cunosc episodul…

— Să-ncerc să ți-l redau : Ştii că, la viața lui, Otta a fost zețar ?

Victor aprobă, printr-o simplă înclinare a capului.

— Prin urmare, l-a cunoscut pe Crista, ba a mai şi potrivit, uneori, câteva bucățele de plumb, ajutându-l să-şi editeze foaia. Şi a surprins, într-o zi, o discuție şoptită, în care Crista spunea că va merge în seara respectivă la „Spieluhr“ şi va comite o faptă… eroică !

— „Spieluhr“ ?

— Da, localul unde veneau ofițerii germani. În gura lupului, cu alte cuvinte.

— Şi ?

— Otta s-a vorbit c-un amic de-al său, Ticu, tot zețar : ia să mergem şi noi, să vedem ce coace nebunu' ! Şi-au văzut.

Începe să râdă, de unul singur. Nerăbdător, Victor îşi încrucişează picioarele, aşteptând ca prietenul să depăşească momentul de ilaritate. Dintr-o veche obişnuință, îşi duce mâna la piept, către buzunarul interior al sacoului, dar o retrage pe dată. Cu o expresie de vădită iritare. Priveşte în jur, impunându-şi să se calmeze, fixând îndelung, aproape fără să vadă, un smoc de iarbă de un verde crud, răsărit din pământul puțin mocirlos de pe marginea rondului de trandafiri.

— Scuză-mă, spune Tiberiu, nu m-am putut abține. Dar imaginează-ți :

Un local, cu o reputație de temut, nu-i aşa ? În ciuda aparenței de normalitate : chelneri discreți, lume „selectă“, muzica în surdină, băuturi fine şi, fireşte, dameze. Cu alte cuvinte, tot tacâmul.

Şi, deodată — buf ! — uşa se dă de perete, aerul rece năvăleşte înăuntru şi-n prag se iveşte — ghici cine ? Amicul nostru ! Stă, nu intră, are chipul fardat, o meşă de păr trasă într-o parte, deasupra buzelor lipită cunoscuta mustăcioară, e îmbrăcat în haine ofițereşti, îşi ține brațele înnodate la spate şi scrutează sumbru încăperea, c-un rictus arogant...

Muzica se îneacă într-un sughiț, sala e învăluită-n fumul țigărilor, cei de la mese înlemnesc, câțiva ofițeri sar în picioare, bâiguie zăpăciți „Heil Hitler ! “ şi, până să se dumirească ce şi cum, într-o clipă „Führer-ul“ se face nevăzut !

Apariția lui fusese atât de fulgerătoare, încât mulți s-au întrebat dacă nu cumva li se năzărise şi ajunseseră să aibă vedenii ! Oricum, petrecerea s-a spart mult mai devreme decât în alte seri, iar Otta şi prietenul lui s-au retras imediat şi-n mare linişte ; au râs, în schimb, ca apucații, într-un gang, tot aşa şi-n zilele următoare, de câte ori dădeau ochii unul cu altul.

— N-au suflat o vorbă, să nu i se înfunde omului, căci povestea începuse să circule, şi realizezi ce consecințe ar fi avut…

— Da, bineînțeles. Noroc că i-a luat prin surprindere ! Oricum, a riscat.

— La fel de fulgerătoare a fost, revine Victor, şi țicneala lui Lewy — s-a declanşat dintr-o dată. El fusese un ilustru necunoscut, aidoma nouă, până-n ziua în care a aflat că va fi demolată *Cazarma Transilvania*. Atunci şi-a dat în petec.

— Cum aşa ?!

— Uite, bine. Făcuse un fix, peste noapte, după ce oficialităţile şi-au anunţat intenţia ; prevestea că oraşul va fi decimat de... *ciumă* — nu râde ! — în cazul în care va fi distrusă clădirea. Că şobolănimea de acolo, ce-i drept, numeroasă, slobozită, va aduce molima. Iar consecinţele vor fi cele cunoscute : pieirea majorităţii populaţiei. Însoţit de-un prieten, căci mai târa cu sine un nefericit, pe unul Robert Krauss, destul de teafăr la minte, dar alcătuit dintr-o cocă moale, deci manevrabil, au agitat spiritele.

— Şi ce făceau ?

— Aparent, s-ar fi zis că nu mare lucru : băteau străzile iar Lewy sorocea nenorociri apropiate, suferinţă şi moarte. Şi cerea trecătorilor să li se alăture ca, împreună, să împiedice demolarea Cazarmei, evitând, astfel, izbucnirea flagelului.

— Atât ?

— Atât, dar suficient. Nu ştii cât a fost de tenace ! Şi de abil, într-un sens. Timp de câteva luni, în vara lui ’61, tot răcnind şi prorocind vremuri cumplite, a reuşit să panicheze destulă lume. Şi, fireşte, să deranjeze autorităţile.

— Hai, că mă interesează ! Îmi dai amănute ?

— De ce nu ?

Un bărbătuş de mierlă aterizează-n iarbă, nu departe de picioarele celor doi. Victor îi surprinde strălucirea de catran a penajului, vioiciunea mişcărilor. Răvăşeşte cu ciocul câteva frunze uscate, în căutarea unor posibile seminţe, după care, la fel de neaşteptat precum apăruse, îşi ia zborul, oprindu-se pe ramura unui pin din apropiere. Porneşte să cânte. Aprins, eliberând din gâtlej arpegii pline de dulceaţă, sfârşite-n triluri prelungi ori fluierături, chemându-şi perechea.

Ea se iveşte, curând. O mierlă mică, maronie, mai puţin spectaculoasă — irezistibilă în ochii lui. Se aşază pe-o altă ramură, ţinând-o strânsă între ghearele mici, susţinându-şi corpul cuprins de balans. Apoi, ca la un semn, de parcă s-ar fi înţeles, zvâcnesc din aripi simultan, înălţându-se, înghiţiţi de hăul azuriu care se deschide în spatele pinilor.

— Câtă libertate ! spune agale Tiberiu. Îşi ridică braţele şi schiţează o mişcare de extensie. Am tânjit adesea după beţia zborului aviar... Poate că, într-o altă viaţă, să fi fost asemenea lor, mai ştii ? presupune, frecându-şi mâinile.

— Iar mă baţi la cap cu metempsihoza, văd că nu te-ai lecuit ! N-am aplecare înspre aşa ceva.

— Ştiu, oftează Tiberiu, mimând resemnarea. Dacă n-ai, n-ai, aşa că dă-i înainte cu smucitul tău !

— Mai bine.

Aşadar, Lewy bătea străzile din cartier şi vestea cu glas de trâmbiţă sfârşitul oraşului. Cu intonaţii oraculare, asocia căderea zidurilor Cazarmei cu invazia şobolănimii, ceea ce, într-un fel, putea fi adevărat. Şi, o dată cu ele, prorocea aparţia molimei :

— Da, da, se înfierbânta, purtat de propriile halucinaţii, îi cum vă zic !

Probabil că pentru el imaginile erau vii şi aveau o conotaţie apocaliptică, întrucât o expresie progresivă de teroare îi desfigura trăsăturile, pe măsură ce discursul devenea logoreic :

— Şi sloboziţi, ha, mii de şobolani or să se repeadă pe străzile noastre flămânzi, alergând în hoarde, şi or să ţintească s-ajungă în şpaisuri şi-n

beciuri, ca să devore şi puţinul care ne-a mai rămas ! Şi n-or să se dea-n lături să sară pe picioru' omului, ha, să-l muşte, dacă acesta o să se-ncumete să-i steie-n cale şi, o dată cu ei, mii de purici or să se risipească şi or să sugă hulpavi sângele vostru şi or să poarte boliştea din casă-n casă !

Încerca să aibă o cât mai largă audienţă. De aceea, căuta locurile cele mai intens circulate. Bunăoară, se proţăpea pe „Dacilor", în mijlocul caro-sabilului, ca şi femeia de mai-nainte, cu toate riscurile de rigoare asumate, şi, alergând de colo, colo, pornea să peroreze ; iar vocea îi era purtată şi înspre pod, către „Piaţa de fân", dar şi spre „Traian". Şi mereu se găseau câţiva gură-cască, atraşi de spectacol, unii neştiind despre ce este vorba, alţii edificaţi deja şi adunaţi pe marginea trotuarelor, ca să facă hai. Asta la început.

— O să vă osândească Domnu' pentru necredincioşenia voastră ! striga. Şi-o să sloboade pesta !

— Pesta ! pesta ! repetau miştocarii, aplaudând, fără să ştie precis despre ce este vorba.

Şi :

— Căiţi-vă ! Ne-o ajuns ceasu' ! Implorăţi-l pe Tatăl Ceresc, pentru iertarea noastră !

— Iute, iute ! îndemnau atunci, în cor, şmecheraşii, fluierând şi bătând din picioare.

Sau :

— Porţile cerului or să fie desferecate ! Mii de săgeţi înveninate, ha, or să se abată asupra oraşului şi n-o să existe nici o scăpare ! răcnea, dând din mâini şi schiţând gesturi dezordonate, de fereală din calea săgeţilor, deja lansate, în delirul său, de arcul Divinităţii. Şi aşa mai departe.

Cum era de aşteptat, oamenii nu-l luau în serios. Râdeau, ziceau că-i ţicnit, deraiat, sărit de pe fix. Îl ascultau într-o doară, se opreau o clipă, apoi îşi vedeau de drum.

— Dă-l încolo de aiurit ! mai rostea câte unul, plictisit. La ce vă pierdeţi vremea ? Îi întorcea spatele şi tot aşa făceau şi ceilalţi.

Alteori, postat sub ceasul din „Piaţa Traian", vorbea despre Cazarmă. Despre hrubele-i înfricoşătoare şi „locatarii" acestora : şopârle, broaşte, năpârci şi tot soiul de târâtoare, zămislite de mintea lui aprinsă, dar mai ales şobolani. Şobolani şi iar şobolani, la modul obsesiv ; graşi, mari cât pisicile şi care puiau acolo nestingheriţi. Iar ei erau desemnaţi să poarte molima, aşa cum o făcuseră în Antichitate şi-n zbuciumatul Ev Mediu, şi mult mai recent, cu numai două secole-n urmă, când ciuma bântuise şi pe aceste meleaguri. Şi cerea, nu doar să nu fie distrusă Cazarma, ci să-i fie zidite uşile şi ferestrele şi orice crăpătură cât de mică, prin care s-ar fi putut strecura afară vreuna dintre lighioanele purtătoare ale dezastrului.

— Să lăsăm Cazarma la locu' ei, că ăsta-i semnu' Domnului de avertizare, care ne mai dă un răgaz, să pornim pe făgaşu' căinţei ! Veniţi, îndemna cu glas înalt, agitându-şi mâinile, într-un gest larg, de chemare, să nu rămâie gaură neastupată prin care să iasă vreo spurcăciune, că ni-s gata ! Nimeni n-o să fie cruţat, şi îndeosebi ăi de-or batjocorit Sfânta Cruce or să fie primii !

În afară de atracţia spectacolului, pe care o gustau din plin, oamenii nu erau dispuşi să-i dea crezare, nici să-i urmeze îndemnul. Venea atunci cu argumente în plus, explicite :

— Dacă nu, apăi ne va secera „Moartea Neagră“, aşa să ştiţi ! prorocea, numind-o de-a dreptul. Or să ne-acopere buboanele pe toţi, ha, şi o să ne mistuie arşiţa febrei, şi vii, dimineaţa, seara o să fim azvârliţi, de-a valma, la groapa comună !

Despre cea pomenită, însă, lumea nu prea auzise şi, prin urmare, nu dădea semne de îngrijorare, aşa că efectul era aproape nul. Ne scruta atunci cu o căutătură bizară : mânioasă şi, deopotrivă, rugătoare. Realiza că avertismentul nu era luat în serios şi, adesea, îl apucau pandaliile. Ţipa şi insulta, aprins la faţă, iar unora treaba asta le plăcea peste măsură, turnând gaz pe foc şi întărâtându-l :

— Hai, lasă-mă, puiu' că eşti într-o doagă !

— Zi să-şi ţină fleanca, că-i de râsu' curcilor !

— Vezi să nu te muşte de cur şobolanii !

— Moartă-i mumă-ta !

Singur, Robert ce mai reuşea să-l potolească. Robert, amicul fidel, care-l însoţea constant. Şi care, la rândul său, avea un tic, exploatat de noi, puştanii, la maxim : de câte ori era impresionat sau îl încerca un sentiment de teamă, îşi frământa între degete lobul urechii stângi, chinuindu-l, până ce se înroşea piparcă. Aveam impresia că, tot trăgând de el, reuşise, cu timpul, să-l lungească, aşa că nu o dată strigam după el : „Ureche bleagă ! blee-agă !“ spre supărarea lui evidentă.

Dar azi aşa, mâine aşa, parcă-parcă, discursul macabru prindea să dea roade. Câteva lujere subţiri, de îndoială, au încolţit în sufletele unora.

Primele, au prins a cârti babele :

— Alungaţi-l, că-i piază rea ! Aduce necazu' !

— Nu-i a bună, cobeşte !

— Vai de vieţile noastre, că grele timpuri trăim !

Iar ca o confirmare a spuselor, curând, doda Aurica avu un vis... premonitoriu :

Şi se făcea aşa : că o stea mare, cu coadă, s-o ivit pe cer. În plină zi. Iară noi tăţi eram pe-un câmp — şi mămuţa, şi tătuţu' şi soru-mea Nica, aia de-o murit de copilă, da' aci era parcă fătuţă, aşa, ca la cinşpe ani, cu sânişorii răsăriţi şi veselă foc ! „E semnu' !, e semnu' !“ zicea, sărind pe loc şi arătând cu mâna, şi pe cât steaua venea mai aproape şi lucia ca un soare, pe atât se bucura ea mai tare.

Noi am prins a ne teme, că ce-i asta, nu-i lucru curat, ce-i cu semnu' ? şi steaua lucia şi avea o coadă, vai, Doamne ! şi iute s-a lăsat o negură şi s-a făcut întunecime. Da' o beznă, de nu vedeai la doi paşi ! Şi frig, maică, friiig !

Deodat-am simţit tot felu' de trupuri ce se loveau de noi ; erau oameni mulţi, ce fugeau prin întunecime, şi ţipau ca din gură de şarpe, şi unu' m-a îmbrâncit de nu m-am mai ţinut pe picioare şi-am căzut şi el a trecut peste mine, călcându-mă fără milă, de-am simţit că mă doare tăt corpu', da' mai aprig un umăr. De frică şi spaimă şi de durere m-a cuprins un tremur, de-mi auzeam dinţii în gură cum se bat, loviţi unii de alţii, şi-mi stătea în gâtlej ca să ţip, da' nu puteam, îmi amorţise limba, şi chinuindu-mă io aşa, să slobod ăl sunet, am zvâcnit şi-am deschis ochii.

Vetuţa şădea peste mine, aplecată, şi mă zgâlţâia de zor de-un umăr —, de ăl de mă durea — era galbănă la faţă şi speriată şi zicea :

— Dodă, dodă, ai ţipuit în somn, rău de tăt, de mi-a îngheţat cămaşa pe spate şi io te zdruncini de cinci minute, da-i ca şi degeaba !

S-o pus pe bocit, şi io o dată cu ia.

Doda Ileana, nici ea mai prejos, visă, la rându-i, cum :

...o femeie bătrână, gârbovă şi cu privirea strâmbă, pe-a cărei faţă se înmulţiseră negii şi i-o îmbulinară, alerga pe străzi, după oameni, să-i pălească, c-o seceră-n mână. Şi dădea cu secera aia în juru-i roată ; învârtindu-se ca morişca, iară lumea fugia speriată, ţipuind. Dară şi mai temători ierau oamenii de coada ei înghimpată, căci nu iera muiere ca orişicare, avea cap de om da' şi coarne de bou, şi mai cu samă coada ceia năpraznică, de care v-am pomenit, ce se mişca şi sărea în urma ei, vie, ca o făptură necurată, iară cu acul ăla mare din vârf se silea să înţepe lumea şi ăl de iera înţepat, pe loc se umplea de boală !

— O să fim păliţi de molimă, cum zice zăludu', şi-or să ne sfârtece şobolanii ! se căinau laolaltă femeile, imediat ce dădeau ochii cu el. Că nebunii, ca şi copiii, zic adevăru'.

— Să tragem câte o brazdă în jurul casei, să ne ferim de bolişte, veni o propunere.

— Lumea s-o stricat, nu-i mai aia de-o fost, se lamenta câte una ; pe loc, alta îi lua vorba şi, legând-o de-a sa, o purta mai departe :

— Nu se mai trăieşte-n curăţenie şi credinţă şi Domnu' nu suferă atâta păcătoşenie ! Îi drept să ne pedepsească !

Se închinau, îngrozite. Fugeau apoi la biserică, la părintele Ioan, să se spovedească. Şi se rugau la Sfântul Haralambie, să ia ciuma de păr şi s-o ducă-n pustii !

Aidoma lui, nici ele nu erau băgate în seamă. Noi, puştanii mai nesupravegheaţi, ai căror părinţi erau la serviciu şi nu aveam, ca tine — îl tachinează — un Otta grijuliu, să ne scoată la şpaţir, după-masă, ne ţineam ciotcă, după el. Alcătuiam un soi de trenă urlătoare, şi-l maimuţăream copios. Era unul, Răducu, care avea o trompetă luată de la un bâlci şi sufla-n ea cât îl ţineau bojocii ; dar cel mai mult ne plăcea să-i repetăm cuvintele în ecou, înghiotindu-ne şi făcând haz, pe la spatele omului :

— Căiţi-vă ! ţipam din răsputeri, imitându-l. A sosit ceasu ' ! Închinaţi-vă şi smeriţi-vă ! Şi cădeam în genunchi şi ne loveam frunţile de asfaltul străzii.

— Din gura scârnavă a Cazarmei, boliştea o să buznească peste noi ! anunţam pe voci felurite, lovindu-ne genunchii între ei, chipurile dârdâind de frică. Şi ne făceam zeci de cruci, care mai degrabă aduceau a hulă.

— Să nu-i lăsăm ! îndemnam, de fiecare dată, la urmă. Să fim toţi ca şi unu' ! Începeam atunci să izbim între ele, cu râvnă, diverse cutii de conserve, adunate de Aurică şi scoase din gunoaie anume pentru aceasta, compunând un final apoteotic. Astfel, spoream vacarmul.

Lewy, în schimb, nu s-a arătat niciodată deranjat de însoţirea noastră ; mai degrabă s-ar fi zis că-i făcea plăcere. Din când în când, se oprea ; în loc să ne izgonească, cum cred c-ar fi fost firesc, rânjea la noi încurajator şi ne făcea cu ochiul :

— Aşa, ieduţilor, aşa ! ne îndemna, c-o lucire şuie-n priviri şi înţeleg acum că el socotea că-i ţineam partea, repetându-i spusele, nicidecum că ne-am fi bătut joc. Şi dacă-l mai nimerea câte o piatră, azvârlită de undeva din spate, care trecea şuierând peste capetele noastre, tot nu se înfuria ci, gândea — presupun —, că prigoana şi suferinţa sunt legate de martirajul obligatoriu, asumat de cei care se dedică, trup şi suflet, slujirii unei cauze.

— Un moment ! intervine Tiberiu, incitat. Îşi saltă, c-un gest grăbit ochelarii, care-i alunecaseră uşor pe nas, stânjenindu-l. Zici tu ceva, remarcă vioi, foindu-se pe bancă. Dă să se ridice, se răzgândeşte, se întoarce spre Victor :

— Şi dacă asta era şi-n căpăţâna lui, zâmbeşte, şi-şi duce un deget către frunte, lovind-o uşor, păi acolo încolţea un sâmbure de adevăr !

— Foarte posibil... Victor îşi întinde picioarele, schimbându-şi poziţia ; c-un gest lejer, aşază un braţ pe speteaza băncii. Degetele mâinii bat câteva momente un ritm sprinţar, doar de el auzit, apoi contenesc dintr-o dată. Stai să vezi mai departe, spune, adâncindu-şi mâna într-unul din buzunarele gecii :

Mai târziu, adică peste câteva săptămâni, a găsit de cuvinţă că trebuie să-şi lărgească teritoriul. Dacă străbătuse, deja, principalele străzi din „Fabric“, insistând, cu precădere, asupra pieţelor, a zonelor mai aglomerate, cuvintele lui era necesar să fie auzite şi de către cei din alte cartiere, din „Cetate“ şi „Iosefin“, până când întregul oraş va lua seama la pericol. Şi-a ales, c-un anume tâlc pe care l-am descifrat mult mai târziu, drept loc de... miting „Piaţa Unirii“ şi, într-o după-amiază de iulie, a ţinut acolo un soi de discurs de pomină !

Şi cât a durat tămbălăul, biata soru-sa, Zeda, a umblat de la unul la altul şi s-a tânguit, şi-a cerut înţelegere :

— Oi ve, oi ve, se văicărea, aveţi îngăduinţă, că s-o zăluzit Lewy ! Nu-i faceţi rău, că nu ştie ce zice ! Oi ve, îşi frângea mâinile, neliniştită, după ce că ni-s sărăntoci, să mai cadă şi aşa pacoste pe capu' nostru !

Prin intrarea largă a parcului năvălesc câţiva puştani. Îşi trântesc genţile lângă o tufă şi iau cu asalt cele câteva leagăne din stânga porţii.

O fetiţă brunetă, cu părul împletit în două cozi scurte şi înfoiate, ce se ridică belicoase deasupra urechilor, îşi propteşte piciorul de scaunul unui leagăn. Agăţată cu ambele braţe de cele două bare metalice, încearcă să-şi salte trupul. Fie că lemnul era alunecos, păstrând pe suprafaţa-i lustruită amprentele noroioase, încă neuscate, ale încălţărilor altor escaladatori, din zilele precedente, fie că şezutul scaunului era prea înalt iar ea nu calculase bine distanţa, alunecă şi cade pe spate, în faţa leagănului care, purtat de balnas, o loveşte uşor, peste frunte.

Tiberiu se repede şi o trage într-o parte. O ajută să se ridice. Un semn mic, roşu, o dungă orizontală se desenează, deja, pe fruntea copilului.

Fetiţa clipeşte speriată. Gura i se strâmbă, ochii-i sunt plini de lacrimi. Îşi duce o mână la locul atins, pipăia cu vârful degetelor pielea uşor plesnită. E gata-gata să plângă.

— N-ai nimic, fii cuminte !, îi murmură Tiberiu la ureche, îmbrăţişând-o. Dar să fii mai atentă, data viitoare, da, promiţi ?

— Da-aa, bâiguie aceasta şi-şi freacă obrajii cu podul palmelor. Două dâre verticale, amestec de pământ şi de lacrimi, rămân să se zvânte pe suprafaţa delicată a pielii.

Tiberiu strecoară o privire piezişă către Victor. Îi întâlneşte căutătura neliniştită, mai strânge o dată mâna fetiţei, urmărind-o cum se îndreaptă către prietenii ei, care o aşteaptă tăcuţi, puţin speriaţi, ca imediat după

aceea să-şi reia joaca. Cu uşurința proprie copiilor de-a depăşi momentele neplă-cute.

— Dar Lewy nu s-a zăluzit chiar atunci, spune cu o voce înceată Victor, mai mult pentru sine. Ci câțiva ani mai-nainte, când i-au distrus anticariatul. Aşa cred, întrucât țin minte c-a fost teribil de marcat.

— A fost anticar ?

— Da, şi încă unul bun. Avea o prăvălioară, în zona „Mercy“, şi mergeam des pe acolo şi-mi vâram nasul printre cărți şi reviste ilustrate iar el ne lăsa, căci nu eram singurul, şi zicea ceva de genul că pofta de carte se cultivă la fel ca şi un răsad ; dacă vine de la o vârstă fragedă, adăuga, e semn că o să reziste şi la maturitate, numai că trebuie s-o hrăneşti, s-o uzi, va să zică, întruna, ca să nu se usuce.

E de înțeles că, pe lângă noi, avea şi altă clientelă, adevărată, domni şi doamne care îi cereau sfatul asupra unor ediții rare, comandându-le. Pentru că ştia multe lucruri, fiind el însuşi un împătimit al lecturii, cineva îl botezase „Mendel, omul cărților“, după un personaj ilustru, şi aşa a rămas. „Ne ducem la nenea Mendel !“ anunțam, iar părinții nu ne purtau grija. Şi era respectat, pe vremea aceea, şi îmbrăcat îngrijit, cu totul alt om — nu cum devenise.

Şi ce cărți avea ! Ediții rare, de tot felul, aşezate într-un loc mai ferit : în spate, pe rafturile de sus, aproape de tavan. Te urcai cu scara ca să ajungi la ele, iar inaccesibilitatea asta era doar aparentă, în acest mod el ferindu-le de eventualitatea unor prea frecvente atingeri şi păstrându-le în bună stare, pentru un client avizat. Le-am privit şi eu, nu o dată, cocoțat pe scară, fără să le frunzăresc, căci nu mi s-a dat voie. Îmi era suficientă contemplarea lor ca să fiu încântat, acolo înşiruindu-se, într-o perfectă aliniere, lexicoane voluminoase, îmbrăcate-n piele vişinie, ori frumos cartonate, cu scriitura aurită pe cotor, le vedeam cum stăteau aşa, rânduite, volum după volum, adunate în colecții renumite şi editate în limbi străine — franceză, engleză, mai frecvent germană şi maghiară — cărți tipărite la Buda, Viena şi Paris, unele chiar şi la Londra, prin urmare, avea de ce le feri ! Fireşte, nu lipseau nici cele în limba română, venea rândul cărților religioase, octoihuri, psaltiri, biblii, scrieri ale ortodoxiei dar şi ale altor culte, zărisem „Thora“, câteva titluri în sanscrită, Lewy avea respect pentru tipăritură şi credința fiecăruia. Nu impunea, ci oferea.

El însuşi era rezultatul unei ciudate însoțiri, părinții lui fuseseră de sânge şi de culturi diferite, în familia lui amestecându-se maghiari şi evrei, ba şi polonezi, dacă nu greşesc. Nu ştiu din ce ramură venea fiecare şi nici măcar nu are vreo importanță. Lewy cu cât avea clienți mai numeroşi, atraşi nu de faima prețurilor, destul de accesibile pe atunci, cât de aceea a diversității şi, frecvent, a rarității, cu atât se dovedea mai mulțumit. Avea fler şi pasiune de colecționar, le procura de te miri unde şi ştia să le readucă la viață, le mângâia, aproape, trecându-şi mâna peste câte o copertă, netezindu-i eventualele cute, întinerind-o. N-ai fi găsit în rafturile lui un volum prăfuit, rupt sau îndoit la colțuri — Doamne fereşte ! Iubea cartea rară, sub multiplele ei înfățişări. De la el am învățat ce înseamnă o ediție „princeps“ ori una bibliofilă, de tiraj mic şi de lux ; de la el am deprins a prețui şi dedicația de pe pagina de gardă, înțelegându-i, atunci când era cazul, valoarea. De asemenea, însemnătatea şi frumusețea unui „Ex libris“, criteriile de evaluare. Şi câte altele. Pe lângă

aceasta, poseda şi o memorie impresionantă, aşa că-şi dobândise porecla pe drept, onorând-o cum se cuvine.

Pentru noi, puştanii, rezervase rafturile de la intrare şi chiar o măsuță pe care-şi etala ultimele achiziții. Prezenta, desigur, literatură şcolară, însă pe lângă clasicii noştri se aflau şi cei ai literaturii universale. Iar cărțile de aventuri şi călătorii — ne băteam pentru ele !

Aici am făcut întâia cunoştință cu căpitanul Cook, cu Magellan şi Columb, dar şi cu Lup Larsen ! Am călătorit spre... „centrul pământului“ ; mai târziu, „De la Pământ la Lună !“ Am coborât vertiginos „20 000 de leghe sub mări“, am străbătut „Ținutul blănurilor“ şi am ajuns pe „Insula misterioasă“. Vei înțelege, astfel, că Jules Verne se afla printre favoriții noştri, însă n-au lipsit nici Edmondo d'Amicis, cu al său „Cuore“, nici Tom Sawyer, nici Huckleberry Finn, în pielea cărora intram, verile, când umblam pe coclauri, la bălțile din Plopi, după crăpeți, ori ne strecuram prin grădini, după fructe…

Lewy mai adunase colecții de reviste, de cele mai variate orientări şi tematici ; găseai, după dorință, tomuri de istorie, etică sau morală, nu lipsea nici pedagogia, la fel cum erau prezente şi romanele la modă, „Elevul Dima dintr-a şaptea“, de pildă, sau „La Medeleni“, care a stors atâtea lacrimi. Alterna publicații de fiolsofie cu albume de artă, partituri, pe care le expunea, pe rând ; ilustrate, din diverse colțuri ale lumii, colecții de timbre, dicționare, hărți, unele foarte vechi — câte nu găseai în prăvălia lui !

Poate că tocmai această diversitate de împătimit, bunul său renume şi simpatia de care se bucura, au deranjat. Ce vorbesc — pe atunci „deranjai“ cu mult mai puține ! Şi într-o zi, am aflat asta mult mai târziu, un individ a intrat şi i-a strecurat între volume, pe un raft mai în spate, o carte legionară. Cred că de Zelea Codreanu ; ținea de „practica“ lor.

Spre seară — pac ! — s-au şi înființat „băieții“. La o primă cercetare au scos la iveală volumul cu pricina. „Aha, de ăştia-mi eşti, pactizezi cu verzii !“ a strecurat printre dinți unul dintre ei, probabil cel mai răsărit în grad, țintuindu-l cu o privire urâtă. Şi nici n-a apucat bine Lewy să se dezmeticească şi să nege, că îndată cărțile şi revistele şi edițiile rare, şi atât de îndrăgite, au pornit să zboare în jurul lui ! Erau aruncate de pretutindeni şi cădeau, bufnid, la podea, ca nişte fluturi mari şi grei, cu aripile desfăcute, ori ca nişte cărămizi ciudate, din care se desprindeau nenumărate file, rotindu-se prin aer şi împrăştiindu-se în varii direcții.

Lewy se zbuciuma, în toată vremea asta, țipa şi alerga de la unul la altul şi „ce faceți !?“ întreba, şi „aveți grijă !“ îi atenționa, „e o carte de valoare !“ şi „vă rog !“ şi „de ce?... “

Întrebările nu primeau răspunsuri, ci numai invective, în timp ce prin aer continuau să zboare, izbindu-se de pământ, acele cărți „otrăvite“, acele cărți „interzise“, acele cărți „porcoase“, acele publicații „şovine“, acele reviste „mistice“, tipărituri care aveau o orientare „necorespunzătoare“, sau „nesănătoasă“, sau „instigatoare“, fie că nu le plăcea conținutul, titlul, coperta, fie studiul introductiv şi, în primul rând, autorul — exista o întreagă listă cu aceştia, din câte am înțeles. Oricum, predomina suspiciunea, grobianismul şi grila subiectivă, a politizării.

În câteva ceasuri au clădit în mijlocul anticariatului un morman impresionant de cărți. Apoi a venit un camion şi le-au încărcat — şi du-se au fost ! Pe jos şi pe sub rafturi mai „scăpaseră“ câteva volume, podeaua era acoperită de pagini rupte, boțite şi călcate-n picioare, iar dacă proprietarul n-a fost şi el urcat în acel camion era pentru că un anume „văr Toma“, de care i se

pomenea — „să-i pupi mâna !“ — colabora cu ei şi pusese o vorbă în favoarea lui.

Lewy sta într-un colț, împietrit, şi doar lacrimile, care-i curgeau pe obraji, arătau că este prezent şi contemplă dezastrul fără să crâcnească şi fără să se mai opună, de vreme ce trebuia să zică „mersi“ pentru că scăpase, iar cărțile nu urmau să fi date la topit — „după cum ai merita !“ — ci, să fie împrăştiate prin biblioteci private, cele mai valoroase, şi prin altele publice, câte vor mai fi rămas.

— Cumplit, oftează Tiberiu. Ce vremuri ! Când te gândeşti că le-am traversat aproape orbi ! Copilăria te face să nu observi o serie de lucruri sau doar să le înregistrezi fără să le pătrunzi esența, pentru că tu ai lumea ta, fericită : a jocului şi a imaginarului în care respiri ca într-o a doua realitate. Adesea mai importantă.

— Şi da, şi nu, cumpăneşte Victor. Depinde, o dată, de vârstă ; a doua oară, de climatul de acasă. De context. Nu toți am avut o copilărie de „seră“, ca şi tine, şi numai faptul de-a asista la anumite întâmplări, chiar dacă mintea nu le decodează întru totul, te maturizează. Simți că e ceva rău, o nedreptate sau o ticăloşie, ceva ce nu trebuia să se petreacă. Şi-n fața căreia normal ar fi să te opui, să iei atitudine. Mai simți, însă, din lipsa de reacție a adulților, că această forță este malefică şi periculoasă. Că se tem de ea, în pofida convingerilor proprii, iar lucrul cel mai înțelept este să-ți ții gura, să închizi ochii, să te faci a nu băga în seamă necazul altuia, altfel zis, să-ți fereşti pielea ! Prima lecție despre disimulare mi-am însuşit-o, cred, atunci.

— Ai perfectă dreptate. Şi până la urmă nici nu ştiu cum ar fi fost mai potrivit : să parcurgi o copilărie de „seră“, ce să-ți ofere doar o amânare, în fond, sau una care să te pună, de timpuriu, în contact cu toate mizeriile şi ticăloşiile umane ?

— N-aş vrea să despicăm acum firul în patru ! Oricum, aş opta pentru o cale de mijloc.

Brusc, soarele îşi intensifică strălucirea. Radiația e puternică, însă de scurtă durată. Nişte nori, apăruți pe boltă, îl acoperă câteva momente, dezvelindu-l rapid, în vreme ce se deplasează silențioşi, în direcția impusă de vânt, al cărui suflu abia de se face simțit în perimetrul parcului.

— Şi după aceea ?

— N-a mai lucrat ; nici nu avea unde. Treptat, a decăzut. S-a retras în sine şi a lăsat totul în seama soru-si. Făcea plimbări nesfârşite ; stătea pe câte o bancă, uneori cu o carte uitată deschisă pe genunchi, mai des pe podul care lega între ele cele două parcuri, zăbovea cu privirea ațintită asupra apei, a cărei curgere leneşă o urmărea absorbit. Alteori, cobora şi se ghemuia pe sub sălcii. Dar liniştea şi resemnarea erau aparente ; în adâncul său totul fusese răvăşit, dat peste cap, în mare parte distrus. Lewy a avut o cădere psihică şi a fost la un pas de a-şi face seama — mi-a povestit, peste ani, un vecin de-al lui cele întâmplate, aşa cum le-a aflat din gura unicului martor. Potrivit relatării, s-ar părea că într-o dimineață de toamnă timpurie, pe-o vreme mizeră, se dusese cu acest gând sub pod, la „Neptun“ : să se înece.

Rămase aplecat peste balustradă, cu privirile ațintite asupra apei, urmărindu-i curgerea învolburată. Plouase în zilele precedente iar râul se umflase şi înainta greoi, împingând grămezi de mâl, frunze uscate şi crengi

rupte de vântul destul de puternic al nopții ultime, ce se liniştise, însă, la acea oră. O pâclă uşoară învăluia malurile şi Lewy stătu multă vreme nemişcat, şi poate că pe dinaintea ochilor i se perindau şiruri de cărți, rânduite pe rafturi, şi chipuri de oameni ce-i fuseseră apropiați şi care, de la un timp, îl evitau, făcându-se că nu-l mai cunosc, şi încă multe altele, trecute şi viitoare, iar când durerea, sporind, deveni atroce — şi el socotind-o insuportabilă, într-atât încât, golită de rost, viața lui, găsea, nu mai avea nici un sens — începu să coboare...

Îşi lepădase hainele şi şedea ghemuit, numai în izmene, pe buza ultimei trepte ce da direct în râu. Cum îți spuneam, era neobişnuit de frig şi gândul la săgetarea rece a apei şi la îmbrățişarea-i înghețată i-a fost, pentru câteva clipe, mai neplăcut decât însăşi ideea morții ! Aceasta-l chema, cu glas irezistibil ; se citeau, pe fața lui, damnarea şi dorința chinuitoare de a-i da ascultare, dar, culmea — cu o ultimă slăbiciune omenească nebiruită, înainte de-a se arunca în masa lichidă, încerca cu laba piciorului răcoarea apei ! Cum sta aşa zgribulit şi ezitând, cineva avu timp să-l observe şi să se repeadă. Cuprinzându-i cu brațele mijlocul, îl smuci şi-l săltă de pe trepte, aruncându-l apoi ca pe un sac, pe mal.

Lewy rămase inert ; ghemuit şi fără vlagă, îmbrățişându-şi umerii cu brațele, zguduit de un plâns amarnic. Persoana în cauză, salvatorul, după toate aparențele este chiar Robert. Întâmplarea i-a legat. Ce spun, i-a „sudat", e cuvântul potrivit, căci au devenit nedespărțiți. Fiecare e cârja celuilalt.

Progresiv, cerul se înnourează. La rândul ei, lumina pare să se stingă şi dobândeşte o culoare cenuşie, vag apăsătoare. Câțiva stropi sporadici de ploaie cad, fără a perturba prea mult conversația celor doi bărbați.

— A rămas, în continuare, un însingurat, încheie Victor. Comunica, însă, într-o manieră parcimonioasă. Nu deranja — avea aceeaşi pretenție. Cei care-l cunoşteau, i-o respectau. Lumea s-a obişnuit cu el, ignorându-l : era tăcut, ciudat, ce-i drept, totuşi, nimeni n-ar fi bănuit c-o va lua razna cu totul şi că, preț de câteva luni, va stârni agitația pe care a pricinuit-o !

Stropii de ploaie se întețesc, abătându-se asupra lor şi a parcului, într-o cernere măruntă şi grăbită. Şovăielnică, pe alocuri. Pentru un moment, pare a se domoli ; apoi, dintr-o dată, o răpăială puternică îi sileşte să se ridice şi să o ia la fugă.

— Ei, nu-i a glumă ! se amuză Victor şi desface un ziar de dimineață, împăturit şi îndesat într-unul din buzunarele sacoului. Ținându-l deasupra lor, fiecare de câte o margine, vor încerca să se ferească de acest nedorit atac pluvial.

Fireşte, nu-i decât o iluzie, căci, muiată de apă, hârtia nu mai e bună de nimic. Ca atare, n-au decât o alternativă — să iuțească pasul şi să fugă cât mai repede, printre stropii biciuitori, sărind peste micile băltoace, formate pe alocuri.

Clădirea fostului manejului le oferă adăpostul necesar. Vor sta lipiți de ziduri puțin timp, întrucât, la fel de repede precum se declanşase, ploaia conteneşte. Din spatele unui nor vinețiu, aureolându-i marginile, soarele strecoară o rază piezişă, neobişnuit de sclipitoare, a cărei intensitate, însă, se va stinge treptat şi astrul se va arată în întregime, parcă devitalizat, revărsând asupra lor o lumină palidă şi capricioasă.

— Cu asta, nu mai e nimic de făcut, concluzionează Victor : ne-am murat, ni s-a spart taifasul !

— Vino sus, să te usuci, îl invită Tiberiu.

— Nu, nicidecum, refuză prietenul şi-şi consultă ceasul. Nu-i mare lucru şi ştii că stau pe aproape. Şi e cam târziu, ne-am lungit.

— Dar abia mi-ai spus câte ceva ! protestează Tiberiu nemulțumit. Numai ce m-ai stârnit !

— Nu te impacienta, îl linişteşte Victor şi-l bate împăciuitor pe umăr. Uite cum facem : te conduc la hotel, luați masa şi vă pregătiți de banchet. Să fiți în formă, diseară ! À props, cât mai stați ?

— O, destul ! Cam până miercuri. Mona are o serie de treburi de rezolvat : vizite, cumpărături, comisioane... Zâmbeşte subțire, fluturându-şi o mână — ştii cum sunt femeile, n-are rost să-ți explic ! Primeşte, în replică, râsul spontan al prietenului, pigmentat de un anumit mod de-a clipi, familiar şi complice, identic celui din studenție.

— Atunci am putea continua mâine, propune. Tot pe la ora asta, dacă vremea e prietenoasă. Ți-ar conveni ?

— Mai întrebi ?!

Ziua a doua

Vremea se dovedea cu adevărat „prietenoasă“, aşa cum îşi doriseră. Potrivită unei zile de duminică.

Tiberiu se îndepărtează de fereastra în faţa căreia zăbovise câteva minute, contemplând, de la înălţimea etajului VII, suprafaţa întinsă a parcului. Urmărise, un timp, linia uşor curbată a bulevardului, animată de acel du-te-vino continuu, al maşinilor ; îşi îndreptase privirea către spaţiul, oarecum mai liniştit, al parcării, din partea opusă. Observase CEC-ul şi lanţul sclipitor al noilor magazine de bijuterii, de la parterul clădirilor, contrastând cu faţadele lor posomorâte, marcate de trecerea vremii. O lumină curată, de-o transparenţă aparte, înfrumuseţa imaginea, poleind, la capătul străzii, Facultatea şi o porţiune din corpul Muzeului, întrevăzut peste drum. Îşi cercetează, acum, soţia şi părăseşte încăperea cu paşi estompaţi, atent să nu-i tulbure somnul. Va chema ascensorul.

Victor sosise deja. Îl aşteaptă, răsfoind o revistă, aşezat într-unul din fotoliile din hol. Tiberiu ia loc, pe cel învecinat.

— Am stat adineaori la geam şi am privit parcul. De sus, perspectiva e generoasă. Mi-a fost greu la început să-mi imaginez şi, pe măsură ce, totuşi, izbuteam, am fost impresionat, realizând că pe acest teritoriu s-a aflat o cazarmă.

— Aşa este, se înviorează Victor. Aruncă neglijent revista, pe măsuţa din faţa fotoliilor, se înclină înspre Tiberiu. O clădire, precizează, cu un ton aproape didactic, de 483 de metri — nu-i de ici, de colo ! Personal, îi regret dispariţia.

— În pofida inconvenientelor de care aminteai ? Şobolani, mizerie, decrepitudine…

— În pofida lor ! Mă gândesc ca la un monument istoric ; recuperat, imaginează-ţi ce ar fi însemnat astăzi ! Un edificiu construit în urmă cu aproape trei sute de ani !

— Mda, admite gânditor Tiberiu. Îşi scoate ochelarii, înălţându-i către candelabrul masiv din tavan, spre a verifica limpezimea lentilelor. Vechi năravi, devenit tic, al unui posesor de dioptrii. Dar ce cheltuială imensă ar fi presupus, adaugă sceptic.

— Evident, încuviinţă Victor, precipitat. Nu te contrazic. O uşoară rumeneală îi colorează pomeţii. De altfel, am aflat ulterior, au circulat anumite zvonuri, conform cărora Ministerul Învăţământului ar fi fost interesat de clădire, să aşeze în ea două–trei facultăţi. A fost sau nu adevărat, nu ştiu, dar am agreat ideea : existau, acolo, la parter, încăperi de circa 30 de metri, realizezi ce săli de studiu ar fi putut fi ?

Un grup de tineri, eliberaţi de uşa ascensorului, asaltează holul. Râd, vorbesc de-a valma, parcă fără să se asculte, întreabă pe mai multe voci unde se află barul spre care se îndreaptă cumva buluciţi, îmbrâncindu-se uşor şi amuzându-se, de câte ori o fată se împiedică. Îndată, un băiat se va grăbi să o susţină, găsind prilejul de a-şi menţine ceva mai mult mâna pe braţul sau pe după umerii ei, îmbrăţişând-o discret, fără pasiune însă, cu acea amiciţie colegială firească între tineri. Probabil studenţi, îşi spune Victor, amintindu-şi subit de o altă vârstă şi de un alt hotel, de la poalele Tâmpei, unde, asemenea lor, fusese la un congres şi, cu nimic mai puţin exuberant, căutase barul, împreună cu prietenii. Au petrecut acolo câteva

ceasuri bune, intersectând cuvinte şi născând idei, cu nemiluita, învăluiți în fum şi-n arome de cafea... naturală.

— Nu te mai înfierbânta, îl recheamă glasul cunoscut. Oricum, ce-a fost, s-a dus. Dar eşti documentat, din câte-mi dau seama !

— Sunt, recunoaşte Victor. Un zâmbet fugar îi destinde trăsăturile.

— Eu cred că ți-ai greşit vocația ! glumeşte prietenul, neslăbindu-l.

— Mai ştii ? Oricum, aşa diletant cum mă vezi, m-au pasionat la maturitate anumite amănunte legate de prezența clădirii. Până la urmă, de epocă : Eugeniu de Savoya, cucerirea cetății, şi, în special, figura contelui Mercy. Cu visul lui de-a transforma urbea într-una din cele mai frumoase aşezări ale imperiului, ştiai ?

— Claudius Florimund Mercy d'Argenteau, rosteşte leneş Tiberiu, apăsând pe fiecare cuvânt în parte şi conturându-l. Un tip aparte, nimic de zis. Mai ştiu şi eu câte ceva, însă nu fac paradă ! îl contrează.

Victor îşi agită mâinile, încrucişându-le în aer. Neagă. Nici el nu face paradă — ce-ți veni ?! În bună parte îi datorez lui Lewy acest interes, spune, cumva visător. Aşa cred.

— Da, Lewy, ei bine, repetă Tiberiu, înapoi la... oile noastre ! Parcă-mi eşti dator cu un mic story ! Ai pomenit ieri ceva de un discurs în „Piața Unirii", dacă nu greşesc ?

— Exact. Faza asta chiar trebuie să ți-o povestesc pentru că, într-un fel, e un moment important, care a declanşat lanțul întâmplărilor următoare, nu puține la număr. Ieşim ?

— Bineînțeles !

Strălucirea puternică a zilei îi cuprinde, înaintând înspre ei impetuoasă, asemenea unei femei pasionale care-şi întâmpină iubitul, amețindu-i. Cel puțin Victor are această impresie. Închide o clipă ochii, apoi inspiră adânc, pentru a se acomoda cu lumina şi temperatura destul de ridicată a dimineții, mult diferită de cele anterioare. Îşi duce o mână la piept şi trage de fermoarul gecii, slăbindu-i strânsoarea. La rândul său, Tiberiu repetă gestul şi priveşte în jur cu o expresie de încântare, pe care nu încearcă s-o ascundă.

— Aşa da, spune înăbuşit, mai mult pentru sine.

Ocolesc o parte a hotelului, trecând prin dreptul ceasului floral, şi coboară câteva trepte ce conduc înspre o primă alee. Fără să-şi fi propus, se îndreaptă către singura clădire aflată pe teritoriul parcului, cu zidurile parțial acoperite de plasa unei iedere uscate, care vara le va îmbrăca într-o bogată haină vegetală, oferindu-le un farmec vetust.

E tot ce a mai rămas din corpul Cazarmei — edificiul vechiului manej, devenit multifuncțional, pe măsura trecerii timpului şi a inventivității patronilor care îşi împărțiseră spațiile, aşezând acolo şi un bar, dar şi o hală de sport care va avea în curând o nouă destinație, mai excentrică şi mai nonconformistă, găzduind spectacole teatrale. Câteva fotografii de mari dimensiuni, ale unor actori, prefigurează schimbarea, prezentând imagini din repertoriul stagiunii.

— Intrăm ? întreabă Tiberiu, atunci când ajung pe latura unde se află barul. Fără să aştepte vreun răspuns, apasă deja pe clanța uşii.

Din interior răzbeşte o muzică ritmată şi agresivă ; deşi ora nu este prea înaintată, o bună parte din mese sunt, deja, ocupate şi, curând, încăperea va fi împâclită de fum.

— Mai bine afară ! decide grăbit, făcând loc să treacă unui tânăr în ținută de rocker. N-a fost cea mai bună idee, recunoaşte, vag amuzat.

— Uite, acolo, sugerează Victor şi indică o bancă, a cărei amplasare oferă, printre pomi, o perspectivă îndepărtată a bulevardului.

— Ai idee, i se adresează în timp ce se aşază, că pe aici, prin zonă, a curs Bega ? Până înspre Muzeu ?

Tiberiu confirmă, înecându-şi un căscat. „Am dormit puțin, se va scuza, şi cam agitat ; atâta vânzoleală, aseară, am fost copleşit. Da, mi-a povestit Otta“, răspunde întrebării.

— Dar că în curtea Cazarmei, continuă Victor, cu o uşoară tentă de retorism în voce, până la sfârşitul secolului al XVIII-lea, s-a aflat portul oraşului, asta o ştiai ? îl chestionează.

Nu. N-o ştia, o recunoaşte, mirându-se.

— Chiar aşa ? Interesant.

— Te-am prins ! se bucură Victor, copilăreşte, frecându-şi mâinile. Scrutează un moment parcul, răsucindu-şi corpul către stânga ; distinge, astfel, mai bine, mulțimea celor care, atraşi de schimbarea vremii, au ieşit la plimbare.

— Mă gândesc nu o dată, în timp ce observ normalitatea prezentului, traficul nebun, dinspre pod, ori cel din fața Muzeului, lumea tihnită de pe alei — mame plimbându-şi în cărucioare odraslele, bunici cu nepoții de mână, îndrăgostiți îmbrățişându-se, persoane singuratice etcetera — sau cei care-şi beau cafeaua în barul din pântecele fostului manej, câți vor fi ştiind, de fapt, în ce loc se află ? Şi cât de important a fost în istoria cetății, şi cât de însuflețit ? A-ți reprezenta parcul înconjurat de ziduri şi populat în interior de mulțimea cadeților, a soldaților şi a ofițerilor — spune, întorcându-se către Tiberiu şi privindu-l drept în față, şi în această intersectare rapidă puterea ochilor albaştri va învinge moliciunea catifelată a celor căprui, deasupra cărora genele se vor zbate scurt, de câteva ori, ferindu-i parcă — a-ți imagina, continuă, forfota diurnă, ritualurile cazone, comenzile, nechezatul cailor, exercițiile şi toate celelalte activități specifice, e oarecum ciudat, în contextul liniştii de acum, nu găseşti ?! Încăpeau în Cazarmă în jur de două regimente, asta ar veni cam opt sute de persoane, de nu chiar mai mult, iar grajdurile adăposteau circa şase sute de cai, ce zici de asta ?

În plan îndepărtat, succesiunea constantă a maşinilor. Ca nişte pete de culoare, fugărindu-se una pe alta. Mai apropiată, strada, animată de trecerea pietonilor. Şi nu departe de ei, pe o alee paralelă, mersul hotărât, aproape băiețesc, al unei fete, de a cărei cadențare se lasă atraşi. Legănarea umerilor, simultană cu aceea a şoldurilor. Picioarele înalte şi zvelte, bine conturate de strânsoarea cizmelor şi a blugilor lăsați uşor pe şolduri şi dezvelind, între bluzon şi pantaloni, o porțiune a bazinului, eliberată de orice vestimentație.

— Hai să te ajut, propune Tiberiu. Ca să te conving că îndepărtarea nu-ți rupe nici rădăcinile, nici interesul, şi puterea fabulației suplineşte multe ! Eu pretind că pot umple acest gol. Nu fumezi ? îl întreabă cu bruschețe şi îşi strecoară o mână în buzunarul gecii, în căutarea pachetului cu țigări.

— Nu, nu mai, răspunde ursuz Victor. Poți să o faci, în schimb.

— Mulțumesc, rosteşte Tiberiu, ferind cu o mână flacăra pâlpâitoare a brichetei. E puțin crispat, prins de joc şi de idee. Dar fă bine şi închide ochii. Şi urmăreşte-mă. Imaginează-ți, aşadar :

Silueta masivă a Cazarmei. Conturul ei zig-zagat, întrucât urmează cursul Begheiului, care aici desena o cotitură amplă. Mulțimea încăperilor, rânduite pe două nivele. Şi interiorul, animat din zori şi până spre înnoptate.

Amplasează clădirea în decorul unei dimineți pâcloase. Schițează imaginea palidă a soarelui, mijind din hăul de după câmpie. Pune gornistul să vestească începutul zilei. Şi fă să răsune paşii zoriți ai soldaților, care-şi părăsesc dormitoarele. Surprinde forfota matinală a Cazarmei, adevărat viespar în alertă. Nu omite nici zgomotul veselei, din sălile de mese. Treci apoi în curte şi schimbă planul. Dă „undă verde" ofițerilor şi tensionează atmosfera. Încarc-o cu sunetul sec, electrizant, al comenzilor. Nu uita să adaugi zăngănitul armelor — suntem în perioada-n care încă se lupta cu spada şi lancea. Adu şi obuzierele în prim plan. Şi pe cei care le întrețin. Ascultă scrâşnetul metalic, al roților. Şi nechezatul prelung al cailor. Şi freamătul pământului, răscolit de copitele lor. Distinge mulțimea mirosurilor — de hrană, nutrețuri, sudoare şi praf de puşcă. Amestecate cu această diversitate de sunete. Îndreaptă-ți privirea în sus şi parcurge linia săgetată a turnului de veghe din mijlocul curții. Observă paza, schimbată din oră-n oră. Oprit în uşa manejului, urmăreşte cavaleriştii de elită cum îşi antrenează caii. Dansul sincopat al pasului de paradă, obsesia perfecțiunii. Fii atent la încolonarea trupelor, pentru exerciții. Fereşte din drum, ca nu cumva să te lovească porțile date-n lături ! Nu scăpa din ochi mărşăluiala către campusurile de instrucții. Defilarea cadențată, din fața Palatului contelui Mercy. Disciplina cazonă. Şi, o dată ajunşi, descifrează noile scheme de luptă. Logica desfăşurării, strategia subtilă. Înțelege-le încordarea. Continua stare de veghe : duşmanul, vechi, fie nou, se poate ivi de oriunde — poziția cetății e mult prea râvnită !

Pentru câteva clipe, fiecare cu gândurile lui. Singur, capătul aprins al țigării îşi întețeşte, la răstimpuri, luminozitatea. Pare o mică făptură incandescentă, antrenată în parcurgerea unor scurte trasee verticale, după cum o ghidează mâna celui care fumează, atunci când o apropie de buze şi o coboară, pentru a se odihni pe unul din genunchi.

— Aşa este, spune Victor. Iar pentru „bucățica asta de pământ" — şi te rog să pui ghilimelele de rigoare — a curs mult sânge. Nici nu-i de mirare, întrucât, cum bine ai zis, „oraşul avea o poziție de râvnit", o recunoşteau şi turcii. Am citit recent o cărțulie de foarte mici dimensiuni, ce conține însemnările unui anume Henrik Ottendorf, care pe la o mie şase sute şaizeci şi..., l-a însoțit pe contele Goes în drumul său către Belgrad şi au stat în cetatea Timişoarei vreo şase luni. Şi fiind el un destoinic observator şi, totodată, o bună iscoadă, pe lângă faptul că a descris în amănunțime locul, a reținut şi vorba asta, a turcilor : „cine a luat Buda n-a obținut decât un oraş, cine însă a luat Timişoara a obținut o țară întreagă"*. Dar ştii că ai har ?! exclamă Tiberiu, revenind asupra imaginii Cazarmei, înfățişată de Tiberiu, şi îşi cercetează prietenul c-un aer serios, însoțit de-o perplexitate forțată, silindu-se să-şi tempereze un început de zâmbet, care-i mijeşte pe buze. Se pare că şi tu ți-ai greşit vocația !

* Henrik Ottendorf, De la Viena la Timişoara, 1663, Editura Banatul, 2006, pag. 16.

— Nu mai mult decât tine ! îi plăteşte cu aceeaşi monedă Tiberiu. Ne aflăm în situaţia tipică în care interesul pentru un alt domeniu decât cel de bază, al profesiei tale, cu alte cuvinte, devine dominant. Neîmplinindu-l, apare sentimentul ratării. Concluzia : avem de-a face cu doi rataţi ! declară, îngustându-şi ochii şi imprimând cuvintelor o uşoară intonaţie teatrală. Îţi vine să crezi ?!

— Pardon, refuză Victor, exagerezi ! Nu mă simt aşa. E, totuşi, un dram de adevăr aici, adaugă : adesea, am întâlnit cazuri când, după ce omul a urmat studii serioase, într-o direcţie sau alta, la un moment dat îl pocneşte un hobby. Iar acest hobby, care nu ţine de flecuşteţe — nu mă refer la a colecţiona şerveţele, cutii de chibrituri, ursuleţi de pluş, cartele telefonice, bilete de tramvai şi câte altele, năstruşnice — ajunge să devină obsesie. Sau o preocupare solicitantă. Într-atât, încât va renunţa la calificarea dintâi, dobândind una nouă. Cunosc ingineri care au devenit fotografi profesionişti sau... cantautori. Un profesor de matematică se interesa de fabricarea viorilor ; a lăsat totul baltă, inclusiv nevasta, şi s-a mutat la Reghin. S-a reprofilat şi este acum un apreciat lutier.

— Sau medici, îl completează Tiberiu, ce şi-au agăţat halatele-n cui şi au devenit scriitori. Chiar dacă nu era rentabil !, insinuează. Am întâlnit, în judeţ, un economist pasionat de viticultură ; hobby de sfârşit de săptămână, iniţial. Azi e un expert în cultivarea viei, as în combaterea manei şi un eficienet producător de vinuri. A deschis câteva crame.

Îşi iau vorba, unul de la altul. Se completează. Nimic, prin urmare, nu este de neacceptat, totul e posibil : o juristă a devenit pictoriţă ; un tehnocrat — un soi de politolog, vedetă mass-media. Un biolog, îndrăgostit de percuţie, poate fi văzut la „Havana club“, noapte de noapte, în postură de baterist ; un plastician şi-a dobândit faima nu pentru originalitatea penelului, ci mai degrabă pentru talentul său culinar, pentru savoarea şi exotismul reţetelor sale, adunate în numeroase volume ; un chimist, cu reală aplecare înspre cercetare, a căzut, de la un timp, în patima ceasurilor. Fascinaţia subtilă a roţilor şi a tic-tac-ului impecabil i-au ocupat mintea în suficinetă măsură, ca să-l poţi găsi în prezent într-un atelier de ceasornicărie. Înconjurat de pendule şi deşteptătoare. Şi aşa mai departe — exemple cu nemiluita !

— Poate tocmai pentru că, după nişte ani, îşi dă cu părerea Tiberiu, profesia dintâi ajunge în pragul rutinei ; cea de a doua e resimţită ca o eliberare. Un nou teritoriu virgin li se înfăţişează iar ei se vor arunca în această aventură cu tot elanul. Puţini vor fi cei perdanţi.

— Aşa, deci, cocluzionează Victor. Şi cu noi cum rămâne ? Ne reprofilăm ?

— Cam târziu, nu crezi ?...

Din direcţia Catedralei se aude un dangăt de clopot. Urmat de altele, în cascadă, rezonând în tonalităţi temperate, ca şi cum tihna acestei amieze duminicale nu se cuvine a fi tulburată. Nu mai vorbeşte nici unul, ascultă. Cu chipurile luminate de razele soarelui şi de muzicalitatea reverberaţiilor din aer.

— În contextul de-atunci, revine Victor, graba contelui Mercy de-a înălţa Cazarma este de înţeles. Cu toate tratatele, presupun, el socotea pacea de la Passarowitz nesigură. Dacă ar fi fost român, aş fi spus că aplica zicala „paza bună trece primejdia rea !“, se amuză.

— Poate că şi-a însuşit-o, n-ar fi posibil ? îl secondează Tiberiu.

Aruncă acum în iarbă chiştocul ţigării, care pâlpâie pentru ultima oară, zvâcneşte şi se îneacă într-o mică băltoacă, aflată nu departe de picioarele lor.

— Dar ştii ceva ? E incitant jocul nostru, de-a istoricii ocazionali, şi-l putem continua ; totuşi, a trecut mai bine de un ceas de când tot batem câmpii cu grație, în curând va trebui să iau masa cu Mona, apoi să mergem în nu ştiu ce vizită şi încă nu te-ai achitat de promisiune ! Vreau continuarea întâmplării cu Lewy !

— Uite acum, mintenaş, şi nu mă lua aşa iute, că nu-i stilul meu. Am rămaaas… lungeşte anume cuvintele ca să-şi mai fiarbă puțin prietenul, a cărui nerăbdare îl înveseleşte şi-i face plăcere, deopotrivă. Mda, ştiu, îşi continuă jocul, trebuia să-ți relatez despre agitația pe care a stârnit-o eroul nostru în „Piața Unirii“, când a intrat, cu adevărat, în atenția lumii, dar şi într-aceea a autorităților !

Tuşeşte scurt, pentru a-şi drege glasul, deşi nu e tocmai necesar.

— Cum îți spuneam, Lewy a socotit că venise vremea, după ce trâmbițase prin „Fabric“ cât trâmbițase prevestirile lui sumbre şi deşucheate, să le facă ştiute în întregul oraş. Adică, să tragă sirena alarmei, zicea el, să se deştepte mințile adormite, ca după aia să acționăm împreună. Şi, uniți, să dejucăm planul autorităților. Câte nenorociri n-ar fi fost evitate, ne dădea de-nțeles, dacă s-ar fi intervenit la timp şi cu hotărâre împotriva lor ! Iată că el primise de la Cel de Sus această misiune şi se va achita de ea, făgăduia, cu tot zelul de care era capabil.

— Bine, bine, treci, te rog, peste aceste detalii ! Ştiu că țin de micile tale viclenii, talentul de-a perpeli omu’ când îl ustură nerăbdarea !

Încântare şi amuzament. Pentru o clipă este expresia care se poate citi pe chipul naratorului. Sprâncenele îi saltă, desenând două arcuri răzvrătite, pe frunte. La rândul lor, ochii i se măresc iar buzele freamătă, stăpânind anevoie zâmbetul. Apoi, colțurile gurii coboară, ca trase-n jos de apăsarea fermă a două degete şi o expresie nouă, de pocăință, ia locul celei de ilaritate.

— Eşti incorigibil ! îl apostrofează Tiberiu, dar glasul conține tandrețe şi îngăduință. Renunț, văd că ți-e greu ! îl „înțeapă“, mimând supărarea.

— Am încheiat, vesteşte Victor, îndesându-şi mâinile în buzunarele gecii. Voi începe, însă, prin a-ți spune că tot bâlciul a demarat într-o dimineață de august. Lewy l-a trimis pe Robert să-l caute pe Vanea, unul dintre amicii mei, şef peste puştanii care-şi aveau locul de joacă în spațiul viran din spatele bisericii sârbeşti. I-a cerut să vină cu câțiva băieți „mai forțoşi“, a precizat, că-i rost să-şi arate muşchii. Aveau de cărat nişte lăzi până-n „Piața Unirii“, acolo unde, în dreptul „Statuii Sfintei Treimi“, au construit un soi de podium. Destul de şubred, dar vizibil din orice loc, şi-n vârful căruia, spre deliciul nostru, s-a cocoțat Lewy — să tot fi fost ora şase a după-amiezii.

Lewy se clătină uşor, pe vârful stivei de lăzi. Întinse o mână în spate şi se agață de grilajul care împrejmuia statuia. Se împlinea deja un ceas de când se suise acolo ; de când sta aşa, în mijlocul pieței, şi urmărea forfota dezlânată a acelor oameni cărora se străduia să le vorbească. Ar fi putut să obosească ; bătaia soarelui, deşi pornit spre apus, era încă destul de puternică ; o sete sâcâitoare îl cuprinsese, nici postamentul improvizat nu era prea sigur, însă el ignora, cu bunăştiință, inconvenientele. Mai degrabă

Robert, aflat la picioarele lui, se vădea stors, ca o rufă. Năduşea abundent şi se chircea întruna, pe măsură ce acele ceasornicelor, din cele două turnuri gemene, înaintau în timp, iar trecerea aceasta aureola tot mai mult trupul Domului, cuprinzându-l în întregime. Lewy, în schimb, vorbea necontenit, parcă cuprins de delir, şi mulţimea foşgăia la picioarele lui, ignorându-l.

— Şi dacă sare-n aer Cazarma, lipsiţi de cuib, şobolanii or să buzneascâ afar' şi o să sloboade molima ! Şi-o să fie mai aprigă ca niciodată, prezicea. Şi o să se abată peste orişicine, fără osebire : şi jidani şi rascieni şi rumâni şi şvabi şi bozgori or să cadă atinşi de săgeţile ei ; şi viii cu viii or să se ocolească şi or să fugă îngroziţi unii de alţii, călcându-se-n picioare, iar leşurile or să le crească-n stive, ha, şi aerul o să fie de nerespirat, încărcat de duhoare !

Până atunci, s-ar fi părut că prezenţa lui nu stârnise cine ştie ce interes.

— Ia vezi, că zice nu'ş ce despre Cazarmă ! mai striga câte unul. Ca apoi, lămurit, să dea din mână : bălmăjeli de nebun ! Ie-te-te, ce-i trece prin deblă ! se minuna eventual. Şi îşi vedea de treabă, fără să-i acorde atenţie.

Lumea circula destul de indiferentă prin piaţă ; un grup de copii băteau de zor mingea în faţa internatului şcolii germane, speriind porumbeii ; bărbaţi şi femei se îndreptau către fântână, încrucişându-şi paşii cu alţi bărbaţi şi alte femei care se înapoiau dintr-acolo, aducându-şi plasele pline cu sticle ori damigenele umplute cu apa cea tămăduitoare, necesară acasă. Ici, colo, câte un gură-cască îl mai asculta în treacăt, ca apoi să fluiere a pagubă, să râdă strident, ba chiar să-l insulte, unde mai pui tămbălăul pe care-l făceam noi, susţinătorii din cartier, lovind între ele aceleaşi cutii de conserve, pe post de alămuri, de câte ori credeam că vorbele sale meritâ o atenţionare !

— De aia vă zic, până nu-i prea târziu : trebe să ne punem de-a curmezişu', să n-o atingă ! Să rămâie aşa. De nu, făr' de cuib, puzderie de şobolani or să se năpustească asupra caselor voastre şi-o să fie un prăpăd nemaivăzut ! Ei or să vie ca valurile peste pavaj, de n-o să mai fie loc unde să-ţi pui talpa !

— Ce grăieşti, frate, i-ai numărat ? îl contră un bărbat roşcovan, cu perciuni stufoşi şi-o figură hâtră, oprit în faţa lui împreună cu alţi doi prieteni. Le făcu semn cu ochiul acestora şi toţi trei se holbară la el, cu o mină serioasă, aşteptându-i răspunsul. Noi, prinzând din zbor momentul şi apreciindu-l ca fiind unul mai deosebit, „bang-bang !" am pocnit cu râvnă conservele între ele.

— Nu-i nevoie, ştiu, sosi răspunsul. Lewy rânji, c-un aer semeţ, şi începu să ţopăie ostentativ, mai-mai să cadă de pe vârful lăzilor. Degeaba încerca Robert să-l potolească, trăgându-l de marginea cămăşii : „Ajunge, c-o să fie bai, o să vezi !" ; vorbitorul nu ţinea seama de rugăminte. Îşi propti o mână în şold şi, aplecându-se în faţă, se răsti la cel cu întrebarea :

— Ia socoate şi tu, că te ţii dăştept, nevoie mare, îl abordă, ciocănindu-şi cu degetul arătător mijlocul frunţii : o păreche, ha, numa' o păreche, prin ceea ce puiază-ntr-o viaţă, prin puii puilor lor, şi puii ălorlaţi şi aşa mai departe lasă în urmă peste 15 000 de alte lighioane spurcate ! Şi câţi să fie acolo, te-ai gândit ? Ştii tabla-nmulţirii ?

Bărbatul nu-i răspunse. Îşi duse o mână la tâmplă şi schiţă semnul cunoscut, al ţicnelii. Imitându-l, ceilalţi îi repetară gestul. Părăsiră locul, fără grabă, dând nepăsători din umeri şi se îndreptară către Palatul baroc.

În locul lui, răspunse Robert :

— Mein Gott,da-i pericol mare ! cugetă cu glas tremurat, copleşit de cele aflate. Îşi frământa între degete, conform năravului, lobul urechii stângi, trăgând de el fără milă şi înroşindu-l. Doamne apără-ne, ceru şi se închină, nu ne părăsi la ananghie !*

— Da' cum, tu credeai că m-am prostit la cap ?, zise Lewy, lăsându-se pe vine, ca să ajungă în dreptul lui. Îi dădu una peste mână şi-l apucă de vârful urechii, smucind-o către el, astfel ca Robert să-i fie mai aproape. Şi ăştia, va şopti cu voce febrilă, îndeajuns de distinctă ca s-o desluşim, cu boturile şi cozile lor împuțite, dezorientați şi bezmetici, ajunşi dintr-o dată în stradă, un' crezi că or să se ducă, ha ?! N-ajungi la vorba mea ?

Va ajunge. Robert aprobă tăcut. Plecându-şi capul, îl cuprinse între ambele mâini. Parcă soarele-şi pierduse din strălucire, cu toate că pe boltă nu se arătase vreun nor. Să-i fie frig, să-i fie cald, nici măcar nu-şi dădea seama. O transpirație rece şi urât mirositoare îi năclăi trupul. Simți asta, la fel cum recunoscu şi mirosul şi gustul fricii, pripăşit, acrişor, pe vârful limbii. Strepezindu-i dinții.

— Ascultă : de astă dată vocea prietenului îi bubui în pavilionul urechii : Cazarma nu trebe dărâmată, ci zidită ! Cât mai temeinic. Nici o gaură, nici o fisură să nu rămâie neastupată ! Să piară sufocați şi flămânzi, acolo 'năuntru. Să se sfâşie unii pe alții !

Tăcu, convins de temeinicia cuvintelor sale. Nici o clipă nu i-ar fi trecut prin minte c-ar putea săpa alte borte şi să iasă afară ! Trase adânc aerul în piept, încrucişându-şi brațele şi bătând nerăbdător, cu unul din picioare, în mijlocul lăzii.

Dintr-o dată, din turnul Domului se făcu auzit un sunet profund. Urmat, de un altul. În tonuri viguros baritonale, începură să bată clopotele, marcând acel ceas premergător înserării. Ele se zbuciumară un timp, în crescendo-uri furibunde, disperate aproape, fără ca tonalitatea puternică să fie, totuşi, supărătoare. Învăluiau, într-un soi de vrajă, locul, asemenea razelor aurii, încă strălucitoare, dar lipsite, deja, de tărie ale soarelui. Lumină şi muzicalitate, oamenii tăcură dintr-o dată, parcă intimidați, oprindu-se ; la fel şi Lewy. Ascultară laolaltă noianul de sunete care păreau a nu mai conteni. Spre final, glasul clopotelor se schimbă ; veni şi rândul „tenorilor" să preia supremația, într-o intervenție scurtă, dar cu nimic mai puțin spectaculoasă, pierdută într-o şoaptă retezată brusc, în final.

Preț de câteva secunde se înstăpâni o linişte nefirească ; în urechi încă mai dăinuiau acele sonuri, chiar şi după ce se stinseseră, apoi, ca într-un joc de marionete, lumea se însufleți treptat, cei din jurul fântânii îşi schimbară locurile, o femeie obeză, trecută de prima tinerețe, cu umerii goi, dezveliți de o bluză pestriță susținută de două bretele, o porni înspre strada care se deschidea din colțul farmaciei. Grupul de copii, ajuns înaintea clădirii vechi a „Casei cu lei" — deasupra acoperişului căreia, erodate de vreme, cele două feline, cu fețele roase de intemperii, vegheau leneşe mulțimea — începu iarăşi să bată mingea, un bătrân se aşează pe una dintre banchetele de piatră ale Pieței, cu ochii țintă la Lewy care, la rându-i, eliberat de magia clipei, îşi reveni şi se clătină încă o dată pe vârful lăzii. Se sprijini de grilajul din spate, ce înconjura ca un brâu statuia, iar privirea-i îndreptată în jos trecu peste fețele oamenilor, ca şi când ar fi căutat un chip cunoscut, sau măcar binevoitor, interesat ori părtaş tăcut al spuselor sale ; din păcate, acela

---

* Dumnezeule !

întârzia să se ivească. Decepționat, își înalță ochii către slavă, pentru a absorbi din tărie puterea necesară — cerută într-o rugă mută, înecată-n gâtlej, fără ca mişcarea continuă a buzelor să elibereze vreun sunet — : puterea de-a fi credibil. Astfel încât, prin ea, să zgâlțâie, să scoată din amorțeală conştiința acestei omeniri vesele şi nepăsătoare, hălăduind prin Piață ! Indiferentă la spusele lui. „Nebunii sunt ei", murmură pentru sine. Îşi trecu vârful limbii peste buze, umezindu-le şi inspiră adânc.

— „Moartea Neagră", anunță solemn, o să dea peste voi ! O să fie curând aici, şi drept ar fi, ha, la câte nemernicii ați săvârşit ! Şi molima o să se arate mai aprigă decât o fost pân' acu', vă zic, că şi păcătoşenia îi mai mare şi mai neruşinată ca niciodată. Căiți-vă, strigă cu puteri sporite, e tot ce v-a mai rămas !

Țipătul oratorului sparse tăcerea. În clipa în care-şi încheie spusele, aruncată cu putere şi trecând cu viteză prin aer, o roşie storcită îl nimeri chiar în gură. Explodă, cum era de aşteptat, şi pistruie cu numeroasele-i semințe obrajii proroculuí, murdărindu-i barba.

Am întors iute capul şi am depistat de unde pornise — din grupul copiilor care până nu de mult bătuseră mingea ; acum, fără să-i fi observat, se aliniaseră într-un flanc şi păreau puşi pe treabă. Ținea, fiecare, câteva roşii în mâini, pregătindu-se să-l ocheascâ pe Lewy.

— Pe ei ! răcni dintr-o dată Vanea. Luați-le părădaisele ! Se avântă, aproape că plonjă, şi căzu pe burtă în fața lor, reuşind să apuce cu o mână sacoşa ticsită cu… proiectile vegetale.

Din câțiva paşi, l-am ajuns din urmă. Şi se declanşă o încăierare pe cinste ! În nici cinci minute chipurile noastre şi ale adversarilor, şi hainele şi o parte din pavaj se acoperiră de o mâzgă roşiatică şi lipicioasă, spre groaza femeilor care țipau şi se fereau, ocolindu-ne, şi ne adresau cuvinte nu tocmai măgulitoare.

— Aşa, aşa ieduților ! se bucura Lewy, de sus, încurajându-ne.

Dar bucuria lui era una, şi a noastră alta. În sfârşit, dădusem peste ceata infatuată a şvăbişorilor de la „Lenauschüle" ! Care, ştiam noi, ne priveau, din zeci de pricini, de sus. Şi iată că sosise momentul să apărăm onoarea „Făbrucului", să le băgăm mințile-n cap ! Căci de asta era vorba, în fond. Aşa încât roşiile zburau mai departe, vâjâind dintr-o direcție într-alta, însoțite de amenințările şi întrebările noastre retorice : „na,mă !" şi „mai vrei?!" şi „ține !" şi „îți boiesc mutra !" şi „ce-ai cu el ?!" şi „te dai mare ?!", iar când Vanea a slobozit îndrăgitul sunet al victoriei — acele triluri inconfundabile care ne delectau auzul în rarele ocazii estivale când în „Piața Traian" se proiecta un film cu Tarzan — şi nemțişorii, bine pictați, capitulară fugind, având pe turul pantalonilor imprimată ştampila ultimelor noastre muniții, bucuria triumfului mi-a fost luată de chiar unchiul Vasile. Apărut ca din pământ, mă strângea de-un umăr şi-mi şuieră în ureche :

— Te ții de tâmpenii, da ?! Te-ai înhăitat cu golanii, da ?! Marş acas', că de nu, te zic lu' tac'tu !

Uah ! N-am mai zis nici pâs, am luat-o la picior. Dar n-am plecat, îți dai seama. M-am pitit în spatele statuii, să văd ce se mai întâmplă.

— Pe atunci, nu ştiam ce reprezintă. Statuia, vreau să spun. Dar, desigur, Lewy ştia. Am realizat mai târziu că nu întâmplător îşi alesese locul. Spera ca prezența monumentului să stârnească ceva în conştiința

concitadinilor, dar poate că, iarăşi, asemenea mie, puțini îi cunoşteau semnificația, iar mesajul n-avea cum să-i atingă.

— *„Statuia Sfintei Treimi“* sau, mai precis, *„Coloana ciumei. Pestsäule“*, îl completează Tiberiu. Construită la Viena şi adusă pe calea apei : de la Dunăre peste Tisa şi apoi pe canalul Bega. Donată urbii de nu ştiu care consilier…

— Consilierul von Hannsen, îl ajută Victor. În vara lui 1739, a mers personal la Viena pentru a o comanda. E atestată înțelegerea sa cu meşterii cioplitori în piatră, de-a ridica statuia, la prețul de 1 000 de guldeni.

— Nu te contrazic. E punctul tău forte ! Iar coloana e menită să amintească de *marea ciumă de la 1738*, care a decimat o şesime din populația oraşului, asta o ştiu şi eu. Şi, prin ea, se aduce mulțumire Divinității, pentru îndurarea Sa, că a scăpat ținutul de calamitate, etcetera, etcetera. Dar să lăsam astea, pe altă dată. Şi, ce-a urmat ?

— Îți spun imediat, nu înainte de a-ți semnala o altă curiozitate — inițial, statuia a fost amplasată într-un alt loc. Unde crezi ?

— Nu mă pune să ghicesc ceea ce nu cunosc !

— Păi, tot aici, în apropiere. Cu aproximație, pe unde se află amplasat super-magazinul. În vecinătatea Cazarmei, existentă deja.

— Ca să vezi ! Era o zonă „fierbinte“, apropiată de centrul de atunci al oraşului, bănuiesc.

— Întocmai. Continuăm ?

— Ce întrebare !

…Şi m-am ascuns în spatele statuii. M-am „tupilat“, cum ziceam pe atunci. Şedeam ghemuit, ca nu cumva să mă dibuie unchiul, şi abia îndrăzneam să mă mişc.

De pretutindeni, auzeam crâmpeie de conversație, uneori strigăte, lovituri de minge, probabil alta, căci era greu de presupus ca învinşii noştri să mai fi avut poftă de joacă, lătrături sporadice de câini, peste capul meu zburau porumbeii, le auzeam fâlfâitul aripilor şi chemarea de dragoste a celor aflați pe sol, cu alte cuvinte Piața fremăta de viață, ca-n orişicare zi. Desupra mea, flancându-mă pe părți, stăteau împietriți, de peste două veacuri, sfinții Sebastian şi Boromeus. Primul, străpuns de săgeți, abia ținându-se pe picioare, se sprijinea de stâlpul de care fusese înlănțuit ; al doilea, cu o cruce într-o mână şi cealaltă aşezată pe piept, țintea un punct indistinct din tărie — ambii sfinți protectori împotriva ciumei. Pe partea opusă a monumentului, şi înzestrați cu aceeaşi putere, se aflau sfinții Nepomuk şi Rozalia, împreună cu Rochus, cel ştiut a avea o rană la picior ; înaintea lor stăteau Lewy şi Robert, fără să mă vadă ori să aibă cunoştință de prezența mea apropiată. Un porumbel-voiajor poposi pe unul din umerii sfântului-martir ; un altul, desprins de pe capul lui Boromeus mă „pictă“ generos, atunci când trecu în zbor peste locul unde mă găseam. Aş fi dat fuga la fântână, să mă spăl pe față — asta în condiții normale. Cum încă mă feream să nu fiu zărit de unchiul Vasile, m-am şters doar, cu podul palmei, cutremurat de silă, curățindu-mi mâna de un smoc de iarbă, cine ştie cum răsărit dintr-una din crăpăturile postamentului. Apoi, pentru că Lewy începuse din nou să se agite, m-am ridicat precaut şi am întins gâtul, încercând să-l disting pe deasupra gardului de fier forjat, şi să-l aud mai bine.

— Plaga necredinței şi-a batjocurii — desluşii — s-a întins cu peste măsură, iară lumea s-o stricat şi dezmățat ! Ați dărâmat „Capela Rozalia“ !

Şi-aţi încălcat Legământu', pe care moşii noşti s-au juruit să-l ţină peste veacuri. Aţi spurcat şi-aţi strivit cu bocancii voşti, de mojici, datina şi cele sfinte !

Patetic, pe măsură ce perora, glasul dobândea amplitudine. În final, Lewy îşi înălţă braţele şi ele părură a ţâşni din chiar umerii sfântului Nepomuk, în faţa căruia se postase. Chiar şi aşa, văzut din spate, îi percepeam agitaţia din acea pendulare de umbră a trupului, oscilând când într-o parte, când în cealaltă a statuii.

— Aţi jucat şi aţi băut în zi de duminică ! acuză mai departe, în birturi pline cu târfe ! Aţi căzut în ispită, ha, şi v-aţi tăvălit fără ruşine în aşternuturile lor jegoase, murdărite cu scârnă de purici ! Şi-n loc să mereţi la biserică, cum cerea Legământu', aţi petrecut şi-aţi preacurvit !

Se opri, cu răsuflarea tăiată, adunându-şi mâinile la piept. O pală de vânt îi răvăşi barba şi câteva fire surii i se lipiră de buze. Se întorsese către Vicariatul sârbesc, având faţa scăldată de razele soarelui pornit spre apus. În spatele lui, clădirea Domului, poleită în întregime, înlăcrima ochii. Aşa cum stătea, încremenit şi parcă îndurerat, părea să nu observe pe nimeni, decât, poate, destrămarea treptată a unui nor, de a cărui aneantizare se arăta fascinat. Ajunsesem, fără să-mi dau seama, în dreptul statuii sfântului Sebastian, când am văzut silueta rigidă a unchiului meu îndepărtându-se. Am răsuflat uşurat ; totuşi, precaut, mi-am păstrat locul.

Pe moment, Lewy nu acorda atenţie nimănui. Făcuse o scurtă pauză de respiro, îşi şterse cu mâneca destul de murdară a cămăşii sudoarea de pe frunte şi acum se pregătea să vorbească. Congestionaţi, ochii i se roteau în orbite, cuprinzând ansamblul şi neglijând detaliile. Tuşi de câteva ori, pentru a-şi limpezi glasul şi îşi trecu peste buzele crăpate vârful limbii. Absorbit de preparative, nu luă în seamă expresia de iritare de pe faţa unui bărbat în cămaşă albă, ce nu-l slăbea din ochi, deşi — spun eu, retrospectiv — bine ar fi fost să o facă : în mod cert era singurul care-i urmărise atent discursul.

În schimb, îl observă Robert şi se înfioară. Nu-i place tipul ; simte că nu-i a bună. Asemenea uitătură urâtă a mai întâlnit ; se fereşte chiar să-şi amintească unde anume, cu toate că ştie precis : când l-au anchetat, „acu's şase ani, îşi zice, şi ne-or luat declaraţii, la toţi, la uzină, şi la ăi de n-am făcut nimica, pentru isprava lu' Pavel". Şi n-a lipsit mult ca să dea de necaz, întrucât tremura ca piftia de frică ! Frica asta păcătoasă, care nu-l părăseşte niciodată. Cuibărită în oase. Atât de lesne-l apucă bâţâiala !, îşi reproşează. Se sperie, parcă ar avea ceva de ascuns, şi n-are. Şi d-aia, tocmai d-aia, ştiindu-se slab de înger, se păzeşte. Îşi ţine gura, şade-n banca lui, cuminte, nu se bagă în nici o treabă necurată — şi tot nu se poate feri îndeajuns !

Nevăzute, antenele sale vibrează şi-l vestesc că înţelept ar fi să o ia din loc. Iar el stă, înrădăcinat, pe grămada aceea de lăzi, ca un popândău, în văzul lumii şi-i ţine hangul lui Lewy — e cât se poate de clar !

Neliniştit de acum, trage vârtos de lobul urechii. Îl chinuie şi-l răsuceşte între degete, fără să simtă durerea, absorbit de gândurile ce se rânduiesc ca nişte mărgele pe-o aţă, arătându-i, pas cu pas, cât de mult greşeşte ! „Io-te, îi vor zbârnîi mai departe în minte, bulucite, cuvintele ; în ce bucluc mă bagă, nesocotitu' ! Da' nici io nu-s mai breaz că, vorba aia — cine m-obligă să stau ? Ce, îs legat ?! Nu mi-s ! Şi-atunci ? Îs năred ca şi el !"

— Hai să plecăm, îl roagă, cu fruntea boţită de îngrijorare, şi-l trage de manşeta pantalonului. Dăm de dracu', acuşi !

Deranjat, Lewy îşi scutură piciorul, eliberându-l, ba chiar loveşte cu talpa în suprafaţa lăzii spre a impune, categoric, refuzul ; resemnat, Robert se dă într-o parte.

— V-aţi dezis de sfânta Biserică ! continuă oratorul, pe acelaşi ton înalt. Şi v-aţi lepădat şi de Domnu' ! impută. Şi aţi murdărit Casele Lui ! Implorați-l, ha, pentu iertare, până nu-i prea târziu ! Ziceți, da, ziceți după mine, îndemnă, cuprins de-un tremur nervos, că El îi mare şi milostiv şi vă ascultă ! Şi lipindu-şi palmele între ele, cu ochii pierduți în înalt, începu să se roage : Iartă-ne, Doamne, că ni-s păcătoşi…

Venite dinspre fântâna cu apă vindecătoare, în haine cernite, două bătrâne luară aminte şi se arătară înfricoşate de aceste ziceri. Una îşi ținea o mână la gură, parcă mirându-se ori înăbuşindu-şi teama ; a doua, cu glas subțire şi behăit, ca şi cum s-ar fi aflat sub o vrajă, repeta poticnit cuvintele celui de pe podiumul improvizat :

— Căiți-vă ! cerea Lewy.C-altminteri o să dați seama !

— …iți-vă ! veneau în ecou vorbele băbătiei.

— Nu-i niciodată prea târziu !

— …prea târziu, auzeam îngânarea firavă.

— Nu ne pedepsi, Tată Ceresc, şi fereşte-ne de „boala cea grăbită" !

— eşte-ne…

— Iiii-uu ! țipui deodată surata care până atunci îşi ținuse mâna la gură. Vai, maică, ce vremuri vin, prinse a se căina : nu ne-o ajuns războiu', iaca acu' o să pice şi pacostea asta, şi foame, şi sărăcie, o, vai de noi !

Un pocnet sec îmi atrase atenția. O dubiță, ce staționa în dreptul „Casei cu lei", avea portierele date în lături. Din ea coborâră trei bărbați şi înspre ei se îndreptă şi individul în cămaşă albă, care până atunci îl ascultase atât de atent pe Lewy. Un stol de porumbei trecu, ca o cortină volantă, pe dinaintea lor. Forfecară aerul, bătând cu vigoare din aripi şi se înălțară într-o trombă compactă, ca o mică tornadă pestriță de pene, şi coborâră brusc, în preajma Domului, câțiva dintre ei poposind pe umerii largi ai unui bărbat c-un chip leonin, care arunca dintr-o găleată mici fărâme de pâine.

— Bang-bang ! am desluşit, pe neaşteptate, sunetul cunoscut şi am ştiut că Aurică — cine altul ?! — lovise între ele cutiile de conserve, dând semn şi chemându-mă să revin. Călăuzit de sunete, mi-am părăsit ascunzătoarea, şi aşa destul de nesigură, şi m-am întors lângă prietenii mei.

— Gata, s-o dus unchi'tu ! mă vestiră. Mă, da' rău îi şi-afurisit !

Am socotit nimerit să mă abțin de la orice comentariu.

— Cereți, da, cereți iertare ! îl auzeam mai departe pe Lewy, adresându-se mulțimii nepăsătoare, pe care nu reuşea să o convingă şi care se dovedea mai degrabă tentată să-l ridiculizeze decât să-i dea crezare. Ziceți împreună cu mine :

— Să ne ajute sfântu' Nepomuk ! Şi sfânta Rozalia ! Şi sfântu' Rochus !…

Contaminat de propria-i frenezie, îşi plimba mâinile deasupra Pieței de parcă ar fi dirijat o orchestră. Un calpelmaistru, însă, văduvit de instrumentişti, căci absentau, in corpore, violoniştii, chiuleau şi suflătorii, şi percuționiştii, singur el, într-un solo neobosit şi alert, îşi susținea recitalul :

— De nu, o să vă mistuie arşița febrei ! prorocea. Şi neînchipuite dureri or să vă ia-n stăpânire trupu', şi-o să vă umpleți de bube, şi de atâta chin şi disperare o să vi se întunece judecata !

— A ta-i ca şi gata întunecată, nărodule ! râse gros un bărbat cu o înfățişare atletică, de circar croit să îndoaie o bară metalică, stârnind, cu asta,

suspinul de consternare al gloatei, sedusă de puterea-i nemaivăzută, de tresărirea magnifică a muşchilor şi de încordarea supremă a tendoanelor, spectacol care întotdeauna îşi va avea admiratorii, căci jocul fibrei va fi mai atractiv decât jocul cuvintelor, mai cu seamă atunci când ele, fiind dezlânate, nu stârnesc decât repulsia, iritarea ori, în cel mai bun caz, compătimirea.

— Da, mă, ce te uiți aşa la mine ?! îl apostrofă atletul ; mintea ta, a ta-i întunecată, mă, vede orişicine. Şi lasă-l încolo, nici nu-i bine să ne zgâim la el, că mai putem păți te miri ce ! îşi îndemnă consoarta, rămasă ca țintuită-n pământ înaintea lui Lewy.

Un firişor de salivă îi curgea dintre buzele întredeschise. Femeia scăpase sacoşa din mână şi îşi frământa degetele adunate la piept, iar din sacoşa răsturnată, aflată la picioarele ei, merele cu care fusese umplută o luară din loc, risipindu-se în varii direcții.

— No, că eşti chioară, se mânie bărbatul, ai bani de-aruncat !

Răsăriți ca din pământ, doi băietani cu înfățişarea geamănă, înrudiți, o dată în plus, de aceeaşi lucire famelică a pupilei şi de avântul bărbiilor ascuțite, se repeziră să le adune. Nu-i cunoşteam.

— Ho-ții ! Ho-ții ! începu să strige femeia, trezită la realitate şi, strângându-şi iute c-o mână marginea fustei, o ridică şi începu să arunce de-a valma merele, în mijlocul acelui marsupiu înflorat, confecționat ad-hoc.

La rândul său, înjurând ba femeia, ba copiii, bărbatul se luă după ei, căznindu-se să-i prindă. Deşi puternic, se dovedea greoi ; în schimb băieții erau mărunți şi agili şi se pricepeau a fugi iepureşte, scăpând de fiecare dată când, cu brațele întinse, ca nişte căngi piloase, încerca să-i înşface. Cu o zvâcnire rapidă, săreau într-o parte ; bărbatul îmbrățişă nu o dată aerul, spre bucuria puştanilor şi necazul lui vădit.

Era şi jalnică şi amuzantă această cursă dezlânată prin inima Pieței şi ai fi putut fi de partea oricui : şi a păgubitului dar şi a hoțomanilor subnutriți, cu mutrițe viclene, de viezuri.

Câteva persoane aplaudară. Se auziră fluierături şi îndemnuri, fără a fi prea limpede cui erau adresate.

— O să chem Miliția ! îi amenința gâfâit urmăritorul, iar Aurică, martor interesat al întâmplării, aprecie momentul în felul său :

— Hai ! dădu poruncă lui Duțu, fratele mai mic, care se execută îndată şi suflă într-o trompetă de bâlci. După ce s-a consumat momentul solistic, a atacat în forță, pocnind între ele cutiile de conserve, intensificând gălăgia.

— Iară oamenii or să fugă până şi de umbra lor ! ursea de sus, imperturbabil, Lewy, revenind asupra lait-motivului molimei punitive ; da' o să fie degeaba. Că mii de purici, ha, o vor purta cu ei, trecând-o din casă-n casă, aşa cum ai da un pahar cu apă, de la unu' la altu'. Şi muşte mari şi grase or să se înfrupte din hoiturile crăpate şi-or să se aşeze pe ele, acoperindu-le ca o cuvertură neagră, şi după aia, umflate de cât sânge stricat or supt, or să-şi ia zboru' şi-or să se aşeze, ha, pe obrajii albi şi fragezi ai copilaşilor voştri ! Şi-or să-i pişte şi-o să le sugă sângele dulce, sângele lor curat, şi mâine-zi feți-şoarele lor or să fie năclăite de sudoarea morții, ha, şi gâlme mari şi negre or să le răsară la gât şi la subsuori ! Şi n-o să puteți face nimica !

De astă dată vorbele lui îşi atinseră ținta. Câteva proteste şi strigăte de amenințare veniră drept recompensă pentru tabloul înfățişat, adresate zugravului :

— Taci, nenorocitule, şi dă-te jos ! Îmi întorci mațele de silă ! Ți-e scăfârlia plină cu sticleți !

— Face pe prorocu', se crede ăla… ăăă, cum îi zice ?

— Nostradamus, sosi precizarea, rostită de-un tânăr, cu o carte sub braț.

— Cum spui matale, admise sfios cel ajutat. Da' luați-l de aici, insistă, că ne sperie muierile şi mai leapădă vreuna, Doamne feri !

— Nu-l credeți, e sărit de pe fix, bate câmpii ! Catapultată din spatele nostru, o piatră trecu pe lângă obrazul lui Lewy, cât pe ce să-l nimerească. Acesta doar se păzi, întorcând capul, fără să se clintească din loc.

De pe marginea lăzii, unde şedea, cu picioarele atârnate în gol, trezit parcă dintr-o îndelungată visare, Robert îi urmărea temător. Avea obrajii încinşi iar ochii-i alergau neliniştiți în toate direcțiile, căutând să detecteze un posibil pericol, înainte de-a fi ajuns până la el şi să fi fost prea târziu. Încercă, o dată, chiar să coboare, însă Lewy îl fulgeră cu o privire amenințătoare, blocându-i orice inițiativă. Robert se retrase, de-a-ndărătelea ; glisă pe turul pantalonilor, căznindu-se să se distanțeze de vorbitor. Nu îndeajuns, o ştia şi el, dar măcar aşa, de formă, dacă tot nu-i era dat să coboare.

— Aşa, ați înțeles acu' ! sălta de bucurie Lewy, pe vârful stivei, zdruncinând-o, sub privirile lui neputincioase. Ați priceput dară de ce nu trebuie dărâmată Cazarma ! Sălta, mereu, frenetic, bătând pasul pe loc. Şacalii roşii, ha, vor să ne distrugă oraşu' şi să ne îndepărteze de Domnu'! Da' n-o să-i lăsăm, o să fim cu toții ca unu' şi or să joace după cum le-om cânta noi !

Îşi desfăcu brațele într-un gest larg, de abandon. Cu toate că soarele scăpătase, figura lui părea iluminată, mai mult decât a altora din preajmă. Ostenit, efortul o dată consumat dădea chipului său o strălucire fildeşie, care impre-siona. Cu ochii închişi şi brațele menținute-n aceeaşi poziție, într-o rotire lină se întoarse către Dom şi se înclină adânc ; căzu apoi în genunchi, aidoma profetului care, simțind că şi-a îndeplinit misiunea divină, aducea mulțumiri Ziditorului, pentru că-i dăduse puterea să o suporte şi să o ducă până la sfârşit.

Imaginea lui, aşa cum stătea absent, supus întru totul voinței cereşti, tulbură mulțimea ; pentru scurt timp, orice zgomot încetă, cei prezenți receptând stranietatea clipei şi parcă înfiorându-se. Curând, un freamăt de voci îmi atrase atenția. Şi am zărit cum, făcându-şi loc printre oameni şi venind dinspre „Casa cu lei", acelaşi bărbat în cămaşă albă, de care am pomenit, împreună c-un altul, într-un tricou raiat, îşi croiau drum către noi.

— Dă-te jos, imediat, blestematule ! ceru cu o voce seacă şi totodată autoritară, la auzul căreia lumea s-a retras, instinctiv, dinaintea statuii iar cei doi au rămas în prim-plan, cu ochii ațintiți asupra lui Lewy.

— Vezi tu „şacalii roşii", numaidecât ! îl amenință şi râse, dar sunetul mult prea scurt şi aspru, lipsit de veselie, aduse mai curând c-un lătrat. Şi pentru a fi convingător, izbi cu piciorul în primul rând de lăzi şi zgudui eşafodajul.

Dezechilibrat, Robert chițăi de spaimă.

— Doamne, apără-ne ! imploră pierit. Îşi acoperi capul cu mâinile, cocoşându-se, şi-l îndesă între umeri, ferindu-l, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca o serie de scatoalce să i se abată peste scăfârlie.

Deşteptat din transă, Lewy tresări, apoi păli şi, cu genunchii moi, surprinzător de docil, începu să coboare. Păşea din ladă-n ladă, peste acele trepte nesigure, pe care le clădise. Descindea solemn şi lipsit de grabă.

— Şi tu ! se răsti scurt, către Robert, al doilea bărbat. Făcu un pas mare înainte, arătându-se la fel de hotărât să pună capăt spectacolului, precum primul.

Contrar obiceiului, Robert nu-i dădu ascultare. Îşi săltă trupul peste îngrăditura ce proteja statuia şi se chirci, înconjurând cu braţele poalele împietrite ale veşmântului sfântului Nepomuk, în nădejdea-i disperată de-a afla un sprijin. Dar sfântul patron al ţinuturilor noastre avea faţa întoarsă şi uşor zâmbitoare. Cu o mină blândă şi meditativă, contempla o cu totul altă lume, eterică şi îndepărtată, străină de cea prezentă. La picioarele lui, lungită molatec şi sprijinindu-şi obrazul în podul palmei, sfânta Rozalia se dovedea la fel de absentă ; absorbită de grijile proprii sau poate că de cele ale provinciei de odinioară, nicidecum de necazul lui Robert. În cele din urmă, renunţă şi coborî cu o încetineală exasperantă.

— Ce, mă, faci agitaţie ?! îl luară în primire pe Lewy indivizii, când el ajunse să stea în faţa lor şi, fără să mai aştepte vreun răspuns, porniră să-i îndese la nimereală pumni în tot corpul, cu înverşunarea cu care, la antrenamente, ar fi izbit un sac de box.

Lewy numai icnea. Se ţinea tare pe picioare, muşcându-şi buzele. Nu l-am auzit să scoată măcar un sunet ; în schimb, Robert, luat şi el în primire, zbiera şi se lamenta necontenit. În final, după încetarea reprizei demonstrative, flancaţi şi îmbrânciţi, au fost mânaţi către dubiţă. „Cazarma !“ şi „numele Domnului !“ şi „bolişteа !“ şi „salvarea !“ — receptam crâmpee din propoziţiile pe care, împins înăuntru, Lewy le striga pentru ultima oară, ca o avertizare sau ultimă rugăminte, adresată celor rămaşi în libertate, de-a urma calea arătată şi care se stinseseră, o dată cu pocnetul violent al uşilor.

În urma lor, mulţimea se însufleţi. O rumoare străbătu Piaţa. Imediat ce maşina porni, începură să alerge după ea.

— Daţi-le drumu' ! cereau. Ce v-au făcut ?! Câteva pietre şi fructe nimeriră capota şi uşa din spate a maşinii ce-şi continuă drumul, claxonând.

Era ciudată şi nu era această solidarizare târzie. Dar nu a avut nici un efect. Şi, totuşi... Din hulit, dintr-o dată, Lewy a devenit eroul zilei ! Lumea mustăcea tot mai nemulţumită. Îl compătimeau, dar cu fereală. Unii îi admirau curajul : se împotrivise Autorităţii, pe atunci însemna ceva ! Se împrăştiară, apoi, pe la casele lor, purtând, probabil, mai departe, ecoul întâmplării. Într-un fel, Lewy îşi atinsese ţinta.

Pentru câteva momente, între cei doi se insinuează tăcerea.

— Curajul figurantului, comentează, sarcastic, Tiberiu. Cunoaştem ! Vitejia de „după“, lipsită de riscuri.

Din capătul aleii se fac auziţi câţiva paşi. Foarte uşor s-ar putea crede că aparţin unei persoane singuratice ; pe măsură ce se apropie, o ureche atentă poate distinge zgomotul făcut de două perechi de pantofi. Un bărbat şi o femeie se vor ivi în scurt timp. El va înainta nepăsător, c-un mers uşor clătinat, totuşi destul de rapid, nepotrivindu-şi ritmul cu acela al însoţitoarei şi obligând-o, pe alocuri, să fugă spre a-l ajunge din urmă. Îl va soma, din când în când, inutil. Un bărbat şi o femeie, amândoi în etate, posibil soţi, sau rude, ori simple cunoştinţe, Victor le va remarca încălţămintea solidă şi lustruită temeinic, ţinuta decentă, desigur rezultat al strădaniilor femeii care şi acum, când îşi urmează drumul, mai culege câte o scamă imaginară de pe pardesiul partenerului. O pălărie, odinioară cărămizie, a fost trasă, cu o cochetărie cuminte, deasupra uneia dintre sprâncene. Iau loc chiar în faţa lor, pe banca de vizavi, iar bărbaţii, stânjeniţi, îşi întorc privirile în altă parte.

O expresie de senilitate accentuată se citeşte pe chipul bătrânului. Neobosită, gura îi molfăie întruna — poate cuvinte nerostite sau amintirea unei mâncări râvnite, ori refrenul unui gând obsesiv. Ageră, ea, şi nemulțumită, îl ceartă, într-o şoptire fluentă şi agasantă :

— Ți-am zis să n-o iei razna, să nu pleci de lângă mine, că te pierzi ! Şi tu nu vrei să m-asculți şi-o iei teleleu, de cum te scap din ochi, iar eu, săraca de mine, alerg toată ziua după tine, te caut şi tremur de frică să n-ajungi sub vreo maşină, să te taie tramvaiu', să te rătăceşti şi să fii de batjocura unora ! Nu-ți pasă !

Are ochii înlăcrimați. Pentru o clipă, cel sfădit, îşi întrerupe masticarea. Uimit, îşi îndreaptă un deget tremurător către obrazul femeii :

— Uite, plo-uă ! zice gângăvit, şi-i şterge o lacrimă, trasându-i pe obraz o dâră ca de cenuşă, apoi, parcă bucurându-se, îşi dă capul pe spate şi închide ochii, aşteptând să perceapă picurii de ploaie.

Pocnindu-şi palmele, femeia sare în picioare. Îl smuceşte de-o mânecă, îl trage după sine, „ramolitule !, ramolitule !“ repetă ; cuvintele, însă, deşi rostite cu violență, conțin în ele o imensă tristețe. Cu o supuşenie neajutorată, el o urmează.

— Toată scena asta, spune înăbuşit Tiberiu, după ce cuplul se îndepărtează, îmi aduce în față o cu totul altă imagine : aceea a bătrânilor dintr-un orăşel oarecare, de pe coasta franceză. Am fost anul trecut, cu Mona, invitați de un fost coleg de-al ei, de institut, fugit de hăt ! în „putredul occident“ şi în prezent foarte bine aranjat, care ne-a pus la dispoziție casa lui de vacanță. Şi am fost impresionat să constat că există şi un alt soi de bătrânețe. Am întâlnit acolo septuagenari ce nu-şi pierduseră acel faimos „joie de vivre“ al franțujilor. Am dat de ei pretutindeni : la plajă, în magazine şi restaurante — într-o ținută vestimentară perfectă, aş zice chiar tinerească, însă fără ostentație, într-o stare de spirit excelentă, mereu volubili, agreabili, binedispuşi, practicând pe terenurile din fața caselor anumite jocuri sportive, aparent stupide, dar antrenante, ceva ce consta în aruncarea unor bile... Doamne, îmi spuneam de fiecare dată, consternat, deci se poate şi aşa !

— Da, aprobă Victor, se poate. Un rictus de amărăciune îi deformează trăsăturile. O țară bogată, o țară civilizată îşi menține în bună formă bătrânii, pe când una săracă... Ajunge să-i vezi pe cei doi şi alții asemnea lor, îi întâlnim zilnic, nu, în tramvaie şi autobuze, îngrijorați din „n“ pricini, dar mai ales îngroşând cozile la farmacii şi alimentare, bătrâni care-şi vor purta până la moarte aceleaşi haine îngrijite, însă uzate, aceiaşi pantofi pingeliți şi răspingeliți, ca să înțelegi diferența. Dar nu mai vreau să discutăm despre asta, că tot nu rezolvăm nimic ! Nu ne stă în putință.

— Recunosc, din păcate. Că veni vorba de bătrâni : câți ani crezi că avea Lewy pe vremea isprăvilor sale ?

— Nu ştiu precis. Poate că cincizeci şi şapte, poate că şaizeci. La fel de bine cum ar fi putut avea şi şaizeci şi cinci, oricum, sunt convins că înfățişarea lui nu era în concordanță cu vârsta-i cronologică !

— Şi i-au încarcerat ?

— E de mirare ?

— Nu, desigur. Şi s-a ajuns la un proces ?

— Ei, nici chiar aşa, răspunde Victor. Lewy trecea drept nebun. Pentru cei de teapa lui, legile sunt mai clemente. Nu omorâse pe nimeni. Nu furase. Stârnise ceva vâlvă, cu o poveste anapoda, răcnise nişte aiureli în Piață. Şi

poate că nici ei nu erau interesați să dea amploare întâmplării, presupun. Ținea de imagine. L-au reținut câteva zile, l-au bumbăcit bine, ca să-l potolească şi i-au dat drumul, pentru că, la nici o săptămână, a reapărut în cartier. La fel şi tovarăşu-i de suferință.

— Mai urmează ceva ? se interesează Tiberiu.

— Încă destule !

— Atunci o lăsăm pe mîine, sugerează. Ştii, Mona…

Victor înțelege. Ştie. Are şi el o soție ! Râd, cu acea complicitate masculină asumată, tipică unor asemenea situații.

— În schimb, după-amiază — căci nu sunt în concediu ca tine, precizează Victor. Te conduc.

Se ridică de pe bancă, îndreptându-se către hotel.

Ziua a treia

— Întâmplător, mai ții minte unde era intrarea Cazarmei ? se interesează Tiberiu, îndată ce se reîntâlnesc. E o după-amiază însorită, la fel ca-n ziua precedentă.

— Cum să nu, hai să mergem până acolo ! Tot e în drum. Şi ne mai mişcăm puțin, înainte de cină.

— Perfect ! Am vrut să te-ntreb de aseară — chiar te-ai lăsat de fumat ? se interesează Tiberiu, după primii paşi. Cândva dădeai gata un pachet pe zi. Greşesc ?

— Nu, dar vine şi răsplata ! Mă paşte o cardiopatie şi alte belele, nu ți le enumăr, aşa că — adio dohan !

— Înțeleg.

Într-o mică măsură, refac traseul de ieri. Trec, din nou, prin dreptul clădirii manejului, ocolind-o. Se opresc, pentru puțin timp, în fața intrării principale, privesc fotografiile actorilor, surprinşi în diverse roluri.

— Timpul şi însemnele lui, nicăieri mai vizibile decât pe fețele noastre, constată Tiberiu. Banal, dar adevărat. Iată dovada — şi mâna înălțată indică unul dintre portrete : obrazul încă frumos al actriței, ajunsă la maturitate, însă conturul delicat, de efeb, e prezent doar în amintirea celui care o evocă.

— Avea o fragilitate a făpturii şi o seducție în glas, care mă înnebuneau! Întrupa, pentru mine, eternul feminin. Aş fi vrut s-o ocrotesc, să-i dau siguranța necesară, ca să-i anihilez expresia de mâhnire şi şovăiala şoptită, din voce. O prindeau ipostazele dramatice ; blondă şi eterică, mai degrabă duh decât femeie. Auzisem că nici în viața privată nu era din cale afară de fericită ; inventam scenarii în care să fiu… „Salvatorul“. Bărbatul vieții sale ! Îți vine să crezi ?! Iar acum — voilà : împlinită, carnală, comună ! E cu totul altă persoană.

— Exagerezi şi idealizezi ! E firesc să arate astfel, ba chiar aş spune că se ține încă destul de bine. Au trecut treizeci de ani, nu uita ! În curând, probabil, se va pensiona.

— Posibil…

Îşi continuă drumul. Îl taie-n diagonală, îndreptându-se către extrema dreaptă a parcului, acolo unde se înşiră lanțul de vechi imobile şi clădirea mai nouă, a CEC-ului, alături de aceea a supermagazinului cu patru nivele.

— Cam pe aici, localizează Victor, făcând un semn în direcția CEC-ului, a fost poarta principală. Am acasă câteva vederi, o să ți le aduc mâine. Se distinge foarte bine şi turnul de veghe, reclădit, după ce a fost distrus de o explozie a pulberăriei.

— Şi-n amintirea ta, cum se prezintă Cazarma ?

— O, cu totul altfel ! Un soi de loc al groazei, deşi dimensiunea, ține cont, e dată de mintea noastră înfierbântată, de copii. Căci înainte ca Lewy să-şi înceapă „campania“, într-un mod ciudat chiar de salvare a clădirii, dar din rațiuni diferite, care nu se întemeiau pe dorința de-a fi conservat un monument istoric, noi ne mai aventuraserăm în acest teritoriu. Era, însă, destul de periculos.

— De ce ?

— Nu doar din cauza jivinelor amintite. Curtea era plină de cratere neastupate, de la bombardamentele din timpul războiului, puteai cădea uşor, dacă nu căscai bine ochii pe unde calci, clădirea avea hrube insalubre, dubioase şi, într-un fel, amenințătoare ; prin urmare, îți puteai imagina orice, că din adâncuri, de pildă, va țâşni cine ştie ce ființă îngrozitoare şi te va trage după sine, devorându-te ! În curte păşteau adesea oile, ceea ce pare greu de acceptat ; se furişau, apoi, căutând adăpost în măruntaiele ei, tot soiul de paria, persoane fără căpătâi şi etichetate de părinții noştri drept periculoase şi aşa mai departe. Ca să-ți faci o idee cât de trainice erau zidurile, atunci când a fost să fie distrusă, autoritățile au chemat artificieri din Anina şi Petroşani, să o arunce în aer şi să poată începe, într-un fel, demolarea.

— Impresionant. Şi Lewy, zi, Lewy cum s-a descurcat ?

Pare să nu fi auzit întrebarea. Cu fruntea brăzdată de două cute adânci, de concentrare, cuprinde într-o privire circulară întreaga suprafață a zonei.

În fața lor, strada. În spate, parcul. Un geam pocneşte la etajul unuia dintre imobile, izbindu-se de perete şi desprinzând câteva fragmente subțiri de tencuială, care fulguiesc spre caldarâm. Zăresc un chip fără vârstă, de femeie sau de adolescent, cu trăsături bătrânicioase ; poate fi şi una, şi alta. O persoană hermafrodită. De pe obrazul de-o paloare excesivă, din găvanele adânci ale ochilor, privirea rătăceşte tulbure, îndreptată către coroanele golaşe ale pomilor, trecând peste ele şi pierzându-se cine ştie unde. La o altă fereastră, mai jos cu un cat, se iveşte un bărbat în etate. Întinde în afară o mână cu degete neverosimil de subțiri, arcuindu-şi palma. O plimbă pe deasupra pervazului, unduind-o, de parcă ar mângâia aerul. Cu delicatețe şi patos.

Victor oftează, ar vrea să plece dar îşi simte picioarele țintuite. Poate că şi Tiberiu simte la fel, îşi spune, căci pare la fel de înțepenit.

— Nimic nou sub soare, murmură ; aceeaşi decrepitudine lentă, erodând ziduri şi vieți omeneşti — totul e perisabil...

Îl încearcă o nevoie imperioasă de-a vedea altceva, de-a se remonta ; în fond, viața înseamnă şi reînnoire, gândeşte, şi perenitate, chiar dacă vom fi eliminați din circuit ! Lumea nu se sfârşeşte o dată cu noi.

Se înto

rc către parc. Pornesc într-acolo, parcă înțeleşi, fără se se fi îndemnat măcar.

Vor face un ocol, de dragul plimbării. Vor părăsi aleea principală pentru a parcurge altele, neasfaltate, bătătorite de trecerea paşilor celor care, anotimp după anotimp, atraşi de micile oaze de verdeață dintre arbori, se vor fi îndreptat înspre ele, conducându-şi animalele de companie. Şi acum, un grup de adolescenți stau într-o margine. Urmăresc, îndemnându-i, hârjoana câtorva câini — doi ciobăneşti germani, un foxterrier şi un cocker negru, mai zvăpăiați aceştia din urmă, fugărindu-se şi provocându-se cu lătrături vesele, pentru a se rostogoli împreună peste micile petice de iarbă, neatinse de trecerea iernii, poate că mai blândă în acest an. Pe măsură ce după-amiaza înaintează, lumea e tot mai numeroasă. Undeva, avansând dintr-o extremă a parcului, Victor remarcă jocul inconstant al unei pete cărămizii — o pălărie, aşezată pe creştetul unei femei. Însoțeşte un bărbat în etate ; lucrul acesta e uşor de apreciat după ținuta lui încovoiată şi încetineala deplasării. Păşesc când alături, când unul în fața celuilalt.

Aşteptându-se, la răstimpuri. Două siluete vagi, între atâtea altele, grăbite. Şi, întrucâtva, cunoscute.

— Să nu uit, intervine, privind în direcţia Muzeului. Ştii că recent, cu ocazia unor săpături ocazionale, s-au descoperit în imediata vecinătate a castelului două obuze. Intacte. De pe vremea otomanilor, pare-se chiar de la asediul prinţului de Savoya.

— Asta înseamnă 1716 ?

— Exact. Şi, întrucât Cazarma a fost construită chiar pe vechiul val de apărare a cetăţii, rămas de la turci, pentru mine, dă-mi voie să-ţi spun, locul acesta, unde ne aflăm, îl găsesc cu atât mai interesant ! Pot presupune, fără a greşi prea mult, amploarea luptelor şi încleştarea din acele zile, în care, trupele imperiale asediau fortificaţia, eliberând-o de sub stăpânirea Semilunei. După 164 de ani...

12 octombrie 1716, ora 11,30. Pe un bastion al cetăţii, sub privirile atente ale imperialilor, se înalţă steagul alb, al capitulării. După 48 de zile de asediu, comandantul cetăţii, Ahmed Aga, a fost silit să-şi recunoască înfrângerea. A doua zi, Mustafa Paşa, guvernator şi comandant al eyaletului* de Timişoara, îi va trimite pe Ahmed Aga şi Ali Effendi în cartierul general al prinţului Eugeniu, pentru a stabili condiţiile tratatului de capitulare. Vor fi însoţiţi de Ibrahim Naimeddin care, mai târziu, îşi va îmbogăţi numele cu pseudonimul „Temesvarî“**. Şi va pune pe hârtie, spre a nu fi dată uitării, istorisirea zilelor din urmă ale bătăliei când ai săi, cu toată vitejia şi sacrificiul acelor oşteni gazii, au fost îngenunchiaţi de armatele alamane****. Nu înainte însă de-a se fi luptat până la ultima suflare, nimicind, cât le-a stat în putinţă, duşmanul — în numele şi întru slava veşnică a lui Allah !***

Au lăsat în urmă cetatea. În drumul lor către ieşire au zărit, înaintând, găurile mari din ziduri. Şi dărâmăturile caselor. Palisadele arse şi o bună parte dintre foişoare distruse. Au trecut peste şanţurile de apărare pe care, în ultimele zile, câteva mii dintre raialele** oraşului, dând mâna cu partea duşmană, le-au astupat cu pământ. Şi-au aşezat deasupra trunchiuri groase de copaci şi crengi retezate din tufişuri, pentru ca nemernicii de ghiauri să-şi treacă lesne tunurile şi să înainteze. Abătând peste ei focul obuzierelor şi ploaia grenadelor, trecând prin tăişul sabiei şi străpungând cu vârful lăncii piepturile ultimilor apărători ai cetăţii.***

Zadarnică a fost jertfa celor peste 600 de ieniceri din Eger, îşi spune Ahmed Aga; degeaba şi-au vărsat sângele ca berbecuţii şi-au căzut într-o singură zi, apărând bastionul Porţii Martologilor ! Şi a credincioşilor săi pedestraşi şi spahii, în toate aceste zile. Şi a căpitanilor gazii, şi a lui Kuçük Husein Aga ! Zadarnice. Peste tot a fost minciună şi vânzare. Şi nepăsare. Şi trufie. Şi surzenia mai-marilor, ce n-au răspuns la timp glasului său !

...Şi încă din primăvară, parcă presimţindu-se dezastrul, s-au cerut 200 de tunuri din tabăra sultanului de la Niş. Şi 18 hambragii*** au venit să li se alăture celor din spatele zidurilor şi-n acest chip numărul obuzelor confec-***

---

* provincie, paşalâc, vilayet.

** Timişoreanul.

*** luptători cu credinţă.

**** denumire otomană pentru germani, inclusiv austrieci.

***** turmă, gloată, supuşi creştini.

****** grenadieri.

ționate a sporit, dar nu îndeajuns. Iar defterdarul a cerut şi el, marelui vizir, un surplus de 5 000 guruşi pentru plățile curente, ca apoi să trimită celor din cetate 4 000 de pâini şi peste 8 000 de chile de ovăz, necesare spahiilor, dar asta n-a ajuns decât 6 zile. Iar cetatea, castelul şi Palăncile, deşi aveau întăriturile bune, fortărețe puternice, ziduri de apărare rezistente şi şanțuri duble, umplute cu apă, parapete groase de stejar, încât gloanțele se opreau în ele, tot au căzut ! Şi cum ar fi fost să nu cadă, de vreme ce, în mijlocul verii, peste 44 000 de infanterişti ghiauri au pornit înspre ei, şi 23 000 de cai au frământat pământul şi l-au răscolit cu copitele şi 50 de tunuri de câmp şi altele 80 de asediu îşi vor scuipa proiectilele asupra lor ! Şi sfârâitul şrapnelelor va arde aerul şi loviturile obuzelor vor muşca din ziduri, iar în pământ se vor căsca gropi adânci, şi ei n-au fost atunci decât 16 000 de luptători, să țină piept acestui dezastru ! Şi a celor următoare, mult mai cumplite.

Când a auzit că generalul Rothenhan a pornit cu escadroanele lui de cavalerişti înspre ei, iar contelele Pálffy — în fruntea a 16 regimente de cavalerie — împreună cu ducele Würtemberg şi pedestraşii săi au ajuns destul de aproape şi s-au aşezat pe lângă Palanca Mică şi că, în jur de 26 august, însuşi prințul Eugeniu, cu trupele sale, şi-a instalat cartierul general în partea dinspre nord a hisarului, mai ridicată, ca să aibă sub bătaia ochilor întregul câmp de luptă, el, Ahmed Aga, a avut aşa, o presimțire : o apăsare parcă i s-a aşezat pe mijlocul pieptului şi un nor suriu s-ar fi părut că acoperă pentru câteva clipe ținutul şi, cu toate că niciodată nu s-a temut pentru viața lui, pentru soarta cetății s-a temut, da, încă din acele momente !*

Iar prima greşeală, îşi spune, în timp ce măreşte pasul şi poalele caftanului se zbuciumă în jurul picioarelor, stânjenindu-l, a fost să fie a lor. În ziua în care, înfricoşați de amenințare şi temători pentru viețile lor de nimic, cei meniți să apere reşedința de vară a beilerbeiului au părăsit-o în grabă. Şi chiar dacă i-au dat foc, n-a fost cine ştie ce ispravă, căci ghiaurii au pus stăpânire pe loc. Au fost cu asta, imediat, mai aproape. Şi tot aşa, la scurt timp după aceea, un grup de grenadieri au prins momentul când o moschee de sub Palanca Mare a rămas nepăzită şi au distrus-o — fără să se fi dat vreo luptă ori să fi fost o împotrivire din partea lor ! Şi chiar de acolo, pe 1 septembrie, alamanii s-au pus pe treabă şi au început lucrul la săparea tranşeelor. Iar liniile de atac au luat-o, una spre Poarta Forforoză, iar cealaltă spre Poarta Martologilor. Au înaintat noapte de noapte, sub focurile muschetelor şi ale tunurilor şi sub exploziile grenadelor, pornite din cetate, imediat ce lumina zilei se stingea cu desăvârşire iar întunericimea-i lua locul, aşezată ca o manta peste câmpie. Şi nici numărul morților şi nici vaietele răniților şi nici ploaia ce aproape că nu a contenit să cadă şi nici revărsarea râului şi nici noroiul, mocirla, nici curajul bravilor săi oşteni, gândeşte Aga, care au atacat duşmanul într-una din nopți, ținând câte o făclie într-o mână şi o sabie în cealaltă, cu gândul de-a da foc la fascine şi unelte, nu le-au stăvilit calea ! Au înaintat în continuare, ca nişte cârtițe, prin coca moale a pământului — mereu, cu fiece zi, mai aproape, depăşind palisadele şi apropiindu-se de ziduri — încât peste două săptămâni au şi început primele trageri de artilerie...

Ahmed Aga îşi îndreaptă privirea către cortul prințului Eugeniu. Apoi înspre Ali Effendi, fără să citească nimic pe fața lui împietrită ; nu descifrează nici un gând, ascuns îndărătul frunții, decât poate ghici, ceva, din căutătura-i ursuză, piezişă, desigur la fel cu a sa. Doi paşi mai în spate, Ibrahim Naimeddin îi urmează. Pare senin, dar s-ar putea să nu fie. E cel mai tânăr dintre cei trei, şi tocmai asta, uşurătatea tinereții, presupune cel care-i conduce, îl

---

* cetate, castel, fortificație.

face să treacă mai lesne peste toate. Umilința și-o trăiește fiecare, în chip diferit. Va mai avea în față destule victorii.

Iar pe 17 septembrie s-a auzit întâia somație de predare a hisarului, însă beilerbeiul, spre cinstea lui, a răspuns că nu poate păta onoarea sultanului, așa c-au ținut piept, cum au putut. De n-ar fi fost trădarea primarului ortodox Nicolae Munteanu, își zice mai departe Ahmed Aga, și a afurisitului de episcop Ioanichie Vladislavievici, își aminteşte, simțind cum reînvie într-însul mânia de-atunci, de la aflarea veştii, care au trecut în tabăra adversarilor și le-au arătat punctele slabe ale cetății, probabil că n-ar fi căzut ori ar fi întârziat căderea !

Își trece o mână peste frunte, lărgind puțin strânsoarea turbanului. Stârnită, o pală de vânt aduce cu sine binecunoscutul miros al morții. E obosit acum. Știe că, de fapt, toate aceste acuze sunt simple speculații, că n-au fost destul de puternici, iar în sufletele unora se strecurase, deja, îndoiala că nu vor mai călca, vreodată, pe malurile Bosforului, la fel cum n-au fost nici susținuți la timp și poate că, până la urmă, venise vremea să lase creștinilor ceea ce era al lor — stătea scris în astre ! Așa i-a spus și unul dintre dervișii, locuitor în afara cetății, cam la o lovitură de tun depărtare, spre miazănoapte, și n-a vrut să-l creadă și a poruncit să fie biciuit până ce-și va înghiți vorbele ! În van s-a rugat și imanul* pentru izbândă ; neliniștea creștea de la o zi la alta. Și descurajarea. Și teama că le va sosi clipa și vor pieri înghițiți de apele acelea reci și murdare ; îngropați în pământul acela mlăștinos și străin, care ziceau că-i al lor, și nu era ! Iar cei din interiorul cetății, deși nu se arătau pe față, de mult știa ce gândeau : așteptau să vină ziua în care vor putea să calce totul în picioare. Să distrugă moscheele și să înalțe în loc kilisele** lor blestemate !

Aude glasul lui Ali Effendi, atrăgându-i atenția. Deodată, cei doi însoțitori îi stau fiecare în dreptul câte unui umăr. Astfel, cu mers egal, măsurat, înaintează. Iar la mijloc de drum, printre gropi și bălți de sânge și mulțimea leşurilor încă neridicate, ocolindu-le cu grijă, pașii li se încrucișează cu aceia ai conților Wallis și Fillipi, porniți către cetate, să stea chezași pentru ei. Se salută scurt, după codul de onoare ; învingători și învinși, acordându-și cinstire.

Prea târziu le-au sosit ajutoarele ! Zile în șir au stat sub foc neîntrerupt, cu armament și hrană puțină, și la capătul fiecărei nopți tranșeele s-au apropiat tot mai mult de ziduri și, curând, s-au produs primele spărturi, iar soția beilerbeiului și cei doi fii au murit în timpul unui bombardament, nimeriți în propria casă ! Și chiar dacă au reușit să amplaseze câteva câmpuri de mine în calea asediatorilor, diavolii de ghiauri au înaintat, și artileriile scuipau asupra lor foc continuu, și spahiii, și pedestrașii, deși au atacat în repetate rânduri, au fost nevoiți să se retragă, iar pe 26 septembrie, când le-au sosit ajutoarele, a fost deja târziu. Ei erau destul de vlăguiți, constată lucid, și cu toate că, din afară, s-a încercat introducerea a 12 000 de oșteni în cetate, spre a le aduce praf de pușcă, orez, făina și pesmeții de care aveau, de atâta vreme, nevoie, și s-a atacat de trei ori, de tot atâtea ori au fost respinși, astfel încât această ofensivă târzie n-a dus la nimic decât la alți morți, alți răniți și la o imensă baie de sânge. Și-n zilele următoare, alamanii au aruncat poduri peste tranșee și, în pofida vremii ploioase, în ultima zi a lui septembrie, Würtemberg cu oamenii săi au cucerit palisadele. Atunci a căzut și Palanca Mare, unde au ars casele, vreo 2 000 la număr, l-au informat. Și după aceea a venit iadul, cu adevărat ! A știut că lupta-i pierdută, dar s-au mai împotrivit încă douăsprezece zile...

---

* preot musulman care slujește la cele cinci rugăciuni zilnice.

** biserică creștină.

Mai câteva sute de metri şi vor fi faţă-n faţă cu prinţul Eugeniu. Îşi va cunoaşte, în fine, duşmanul. Îl va ştii după chip, căci altminteri au făcut deja cunoştinţă. Nu se teme. Deasupra cortului flutură steagul învingătorilor. Cu însemnele imperiale. Câteva siluete le ies, deja, în întâmpinare. Ahmed Aga se opreşte o clipă şi-şi priveşte însoţitorii. Este privit, la rândul său. Apoi, cu toţii deodată, înaintează.

— Ştii că Otta, mereu revin la el, ca orice tipograf care se respectă, avea o mulţime de stampe. Fireşte, nu originale, însă de bună calitate. Şi ţin minte una dintre ele, care surprindea exact momentul capitulării : solia turcă, aflată în faţa cortului princiar.

Îmi plăcea imaginea şi am cercetat-o adesea : Undeva, în fundal, cetatea. Învăluită în fumul încă nerisipit al incendiilor. Călăreţi şi infanterişti pe câmp. Răzleţe, câteva corturi. Iar în prim-plan — cortul imperial, desupra căruia flutură steagul învingătorilor. Austriecii, în ţinută de gală, întâmpină solia ; otomanii se înclină în faţa lor şi le înmânează cheia simbolică a oraşului...

— Da, cunosc gravura, spune Victor. Aparţine lui Gotfried Rog, pictor de peisaje şi gravor din Augsburg. E o lucrare cunoscută.

— Şi tot Otta mi-a povestit următoarea întâmplare, intrată în legendă : se pare că într-una din bătăliile finale, când intensitatea confruntărilor ajunsese la paroxism, de ambele părţi pierderile de vieţi omeneşti fiind însemnate, printre răniţii iluştri s-au numărat şi prinţul Würtemberg, dar şi fiul mai mare al paşei Ahmed Aga. Cetatea, epuizată, nu mai asigura de mult condiţii corespunzătoare de îngrijire a răniţilor. Ca orice părinte, disperat, Ahmed a cerut ajutor. Cui crezi ? Chiar inamicului său !

— Şi l-a primit ?

— Întocmai. Într-un moment de acalmie, oferit de încetarea temporară a luptelor, prinţul Eugeniu i-a trimis un chirurg, zice-se chiar medicul său personal. Iar turcul, în semn de recunoştinţă, i-a dăruit principelui şase cai de rasă, deosebit de valoroşi.

— Frumos gest ! Victor se opreşte un moment. Cu capul lăsat pe spate şi ochii mijiţi, contemplă înălţimea şi coroana bogată a unui stejar din apropiere. Destinzându-se. Chiar şi aşa, fără frunze, arborele îşi păstrează frumuseţea, emanând un soi de stranie forţă vegetală.

— Desigur. Referitor la cele întâmplate — continuă, menţinând acelaşi ritm moderat al plimbării, alături de însoţitorul său —, e firesc ca în urma unui eveniment, de o importanţă covârşitoare, să rămână legende. Savoya a fost un mare combatant, iar momentul eliberării şi cele următoare au fost însemnate pentru întreaga creştinătate. Papa Clemente al XI–lea i-a dăruit o sabie şi o pălărie de onoare ; la capătul campaniei sale, circula un cântec de vitejie — „Das Prinz Eugen Lied“, chiar aşa se numea. În ceea ce ne priveşte, oraşul i-a conservat memoria. Există strada care-i poartă numele şi imobilul cu simbolul porţii pe unde a pătruns cuceritorul, deasupra intrării. Mai ţii minte „Casa cu axa de fier“ ? se întoarce brusc către el, aproape dezechilibrându-se din cauza mişcării. Poate mergem mâine sau poimâine să o vedem, propune, sprijinindu-se de umărul prietenului. Se spune că acea axă, de doi metri şi jumătate, încastrată într-o nişă, este osia carului de luptă al Principelui, cu care a intrat în cetate.

— Şi ca dovadă că figura lui a impresionat Europa, cum spui, adaugă Tiberiu, e şi icoana „Sfintei Fecioare Maria a Victoriei“. Am avut ocazia să o

văd, când am fost la Seitenstetten. Pictată de un preot din Verona, la senectute. Şi din imagine, şi din spusele ghidului am aflat că în asediile de la Timişoara şi Belgrad, Sfânta Fecioară a ajutat oştile creştine şi a învăluit totul într-o ceaţă favorabilă lor. O „ceaţă mistică“, s-a spus, ce le-a facilitat izbânda ; la adăpostul ei, s-au putut strecura nevăzuţi. Turcii au fost luaţi prin surprindere... şi aşa mai departe, până la capitulare.

— De fapt, e declinul firesc al marilor imperii, intervine cu o voce impersonală Victor. Aşa consider.

— Poftim ? tresare Tiberiu, poticnindu-se de o piatră. Vrei să repeţi ?

— Mă gândesc că orice stăpânire îndelungată îşi epuizează-n timp resursele. Mai devreme ori mai târziu, e atinsă de lentoare şi uscăciune. Cedează — asta-i ideea.

— Sunt de acord. Aşa şi-au pierdut poziţiile şi Alexandru cel Mare, şi Hannibal, şi alţii... Nu te poţi menţine veşnic pe metereze ! Era firesc să capituleze şi otomanii, iar din trufaşul lor imperiu să rămână... într-un final, doar turcii ! Tot aşa s-a întâmplat şi cu Imperiul roman — au rămas italienii; din cel habsburgic — austriecii etcetera. Ajunge, însă, cu speculaţiile ! Să ne întoarcem la anii ’60. Cu alte cuvinte, la Lewy. Şi la aventurile sale, cărora le-ai fost martor.

— Bineînţeles, dar aş prefera, pentu aceasta, să nu ne mai preumblăm. Ce zici de banca de colo ? Găsesc că-i potrivită ; să mergem !

Coboară, într-o pantă lină, trasată de cărarea pe care o urmează, răvăşind cu vârful pantofilor stratul gros şi foşnitor de frunze uscate, destul de bine conservate. E o zonă puţin circulată şi mai ferită. Deasupra lor, din văzduh şi dintre ramurile golaşe ale pomilor, se aude acel zvon confuz şi deopotrivă tonic, compus de glasurile numeroaselor păsări statornicite aici. O zvâcnire a vieţii, a bucuriei de-a trăi într-o libertate absolută răzbeşte din nenumăratele triluri, ţiuituri de sfadă sau chemări amoroase, pe care înaripatele şi le adresează la înălţime, atât de nepăsătoare faţă de viaţa desfăşurată pe sol, într-un parc şi într-un oraş al oamenilor care niciodată, cu toată puterea lor, nu le vor stăpâni.

— *La scurt timp după ce a fost eliberat* — îşi aminteşte Victor, imediat ce au luat loc pe bancă — *Lewy ne-a adunat într-o dimineaţă la el în curte. Mai purta pe chip vagi semne ale modului în care fusese tratat ; un ochi umflat, înconjurat de o aură vineţie, buza de sus plesnită şi nu ne îndoiam nici unul că pe trup s-ar fi putut să mai existe şi alte pete, de culori variabile, după vechimea sau intensitatea loviturii. El, însă, părea să nu dea importanţă acestor detalii ; extrem de nervos, cu pomeţii îmbujoraţi, dând din mâini şi uneori vorbind ca pentru sine, ne întâmpina pe fiecare. Ne lua pe după umeri şi ne conducea într-o parte a curţii, sub un nuc, unde aşternuse o pătură, să fim la adăpost de razele soarelui care, încă de dimineaţă, prevesteau o zi toridă.*

Ne chemase, făcând alegerea cu luare aminte ; pe unii-i oprise în plină stradă, vorbindu-le şoptit, la ureche ; pe alţii-i adunase de pe locurile virane, mai ales cele din preajma Turbinei, unde băteau mingea. Sau de la scaldă, de pe malurile abrupte şi pline de ierburi înalte ale râului, unde zăceau la soare. Alesese băieţii mai mari, de regulă şefii de cete, aşa că ne-am pomenit faţă-n faţă şi cu Vanea, cu care ne aveam bine şi conducea copilimea din spatele bisericii sârbe, dar şi cu Pali, „căpetenia hunilor“ din Kuntztelep, cum îi porecleam, şi cu care ne aflam veşnic la cuţite. Ei ne aşteptau nu o dată,

ascunşi în tufele dinaintea şcolii şi, abia ieşiţi, la amiază — mamă, ce păruieli se-ncingeau !

Din capătul aleii se aud câţiva paşi mărunţi, lipăiţi. Urmaţi de alţii, răsunători. Mai întâi, îşi face apariţia un câine. Negru, lăţos. Un pudel, identifică, pe dată, Tiberiu. După el se iveşte şi stăpânul. De fapt, stăpâna ; o tânără mignonă, în blugi. Învârte cu o mână lesa, din care eliberase câinele. Înaintează cu paşi săltăreţi, binedispusă.

— Cartouche, stai ! somează fata. Ascultător, pudelul se întoarce, fuge înspre ea, întâmpinând-o. Porneşte să latre vesel şi încearcă, sărind, să înhaţe lesa cu botul. Stăpâna o înalţă de câteva ori, amuzându-se, astfel că de fiecare dată muşcătura se consumă în gol.

— Afurisitule ! îl alintă cu tandreţe, după mai multe încercări eşuate. N-ai astâmpăr !

Îl ridică şi-l strânge la piept, odihnindu-şi câteva secunde obrazul pe spinarea fierbinte şi creaţă a câinelui care se zvârcoleşte, nerăbdător. Îl lasă pe pământ şi, ataşându-i lesa, îşi urmează drumul.

Cei doi bărbaţi îi petrec cu privirea până când dispar, la o cotitură, Tiberiu amintindu-şi, cu o strângere de inimă, de Tuş — un alt caniche, un alt anotimp, o iubire eternă...

— Continuă ! îşi îndeamnă prietenul.

— Aşa că ne-am pomenit în curte, cum îţi spuneam, aşezaţi pe o pătură roasă, vreo nouă puşti de vârste diferite, cam între zece şi paisprezece ani. Mai mult băieţi, dar erau şi câteva fete, surorile Raaber, Rebecca şi Judith, şi Terike cea îndesată. Dar pe ceilalţi, mai mici, nu-i chemase şi aveam să înţelegem pe parcurs motivul. Totuşi, câţiva „drăcuşori“ aflaseră de întâlnire ; se înghesuiau în faţa porţii, lovind-o cu picioarele şi scuturându-i clanţa, bâzâiau să fie primiţi. Lewy, în schimb, se dovedea de neclintit.

— Fără mucoşi ! ceru. Altfel n-avem ce vorbi.

I-a alungat, până la urmă, Pali. Numai ce a răcnit la ei — „valea !“ — şi s-au risipit ca vrăbiile. Apoi ne-am făcut loc mai bine pe pătură, cu genunchii adunaţi, încercuiţi de braţe, umăr lîngă umăr, pe două şiruri. Şi am stat potoliţi, cu ochii îndreptaţi înspre Lewy.

Spre uimirea noastră, se primenise ; purta o cămaşă albă, îşi trecuse şi un pieptene prin barbă. Sub braţ ţinea o carte ; se vedea că e veche, cu coperta scorojită şi colţurile îndoite. Când a deschis-o, am putut observa că multe pagini erau roase pe margini, câteva aproape smulse, fie din cauza trecerii timpului şi a frunzărelii unor degete poate nu tocmai grijulii, fie din cauza altor întâmplări nefaste, prin care-i fusese dat să treacă. Dar era o carte de preţ, asta pricepea oricine, după felul atent în care o purta Lewy şi după cum o aşează, ţinând-o cu ambele mâini — de parcă ar fi putut să se spargă ! — pe o măsuţă adusă de soră-sa, Zeda, şi pusă în faţa lui.

— Ei, zise interogativ, vi-s cu toţii ?

Un „da“ rostit cu o jumătate de gură arăta lipsa noastră de vigoare şi de interes. Pentru o carte, să ne dăscălească, pentru asta ne-a chemat ?! Într-o zi numai bună de atâtea altele, mai importante. Mustăceam nemulţumiţi.

— Ia să vă văd, isteţilor, spuse mai departe netulburat, întrebându-ne ca la clasă : ştie careva dintre voi cine a fost Preyer ? Jo-hann Ne-po-muk Preyer, silabisi agale şi începu să râdă, frecându-şi mulţumit bărbia.

— Ha, v-am prins ; de ăsta n-aţi auzit, deşteptilor, nu-i aşa ? Nu v-au învăţat la şcoală !

Ne-am cercetat nedumeriți. Profund plictisiți. Unii mai strecurau o privire către poartă, că doar vor prinde un moment prielnic ca s-o ia din loc, dar acolo stătea de strajă, bine înfipt, Robert. Cu ochii ațintiți, prin crăpătura porții, spre stradă. Ținea de șase.

O adiere de vânt ajunge până la ei. Le atinge chipurile, tatonându-i cu degete transparente. Apoi, se ridică deasupra, într-un vârtej, pierzându-se în coroana încă golaşă a stejarului din vecinătatea băncii. De sus, aproape din vârf, o frunză uscată, ce supraviețuise iernii, se desprinde şi coboară într-o rotire leneşă. Alunecă printre crengi şi poposeşte pe marginea băncii, nu departe de Victor. Acesta o ia în mână. Îi percepe uscăciunea fragilă, pergamentoasă. Desenul subțire al nervurilor. Îşi deschide geanta şi o strecoară într-o mapă.

— Tot romantic !, suspină cu afectare Tiberiu. Victor ridică din umeri, fără să răspundă. Se reculeg un timp, bucurându-se de liniştea înconjurătoare.

— Robert, săracul de el ! rupe tăcerea Victor. A murit de frig, căci rămăsese fără serviciu şi n-a avut bani de lemne.

Un tip ciudat, albinos. Fricos până-n pânzele albe ; se speria şi de umbra lui şi ei ştiau asta ! Prin urmare, îi jucau tot felul de feste ; seara, de preferință. Căutau să-l înfricoşeze şi nu le venea prea greu să o facă. El o rupea la fugă din te miri ce ; şi era grăsuliu şi împiedicat şi, fireşte, caraghios. Şi nu o dată a căzut şi s-a lovit, amărâtul, şi se distrau pe seama lui, râdeau până îi apuca sughițul, de câte ori o pățea. Şi nu s-a supărat niciodată pe ei. Cel mult îşi trăgea lobul urechii şi-şi vedea de drum.

În mod paradoxal, în ciuda firii lui precaute, intra în tot soiul de bucluc. O dată, pentru că îl însoțea, constant, pe Lewy. Fără să se implice, totuşi suficient ca să fie luat la ochi. După aceea, la serviciu şi în alte împrejurări dubioase — avea un soi de ghinion ce stătea agățat de el : se nimerea, mereu, în prejmă ! Şi-n repetate rânduri, a fost luat la întrebări, „bumbăcit", amenințat, fără să fi avut habar de cele întâmplate.

— Ei bine, n-am fi putut trece de el, precizează Victor, aşa că ne-am potolit. De la un timp, Lewy porni să țopăie în fața noastră, sărind de pe un picior pe altul, cuprins de frenezie :

— Da, da, da, îngâna bucuros, orice om al aşezării îi musai să-i ştie numele. El o fost Primaru' nost'. Şi Păstoru'. Şi ce-o scris în cartea asta, chiar dacă-i pe nemțeşte — şi-a ridicat-o dintr-o singură mişcare deasupra capului, cu filele desfăcute, învârtindu-se pe un picior în jurul propriei axe şi oprindu-se brusc, cu fața la noi — îi ca Scriptura, pentru ăi de ni-s de aici ! Să vă intre în cap.

Treptat, povestea prindea viață, îşi aminteşte. Începe să se desfăşoare. Şi ei o ascultau în silă, cu mintea dusă la joaca ratată. De la un timp, însă, tot mai prinşi. Iar vocea lui Lewy, la început doar puțin nesigură şi poticnită, creştea, deopotrivă cu relatarea. Şi-i conducea, de parcă ar fi făcut-o cu pasul, către un ev străin şi întunecat, asupra căruia gândul nu li s-a abătut vreodată...

— N-am să uit ziua aceea cât voi trăi !

— Nu spune ! se miră Tiberiu. Din spatele ochelarilor, ochii-i lucesc plini de interes.

— Lewy ne-a ținut atunci, dimineața, cea mai palpitantă lecție din câte auzisem, te-asigur ! Nu ca la şcoală, seacă, riguroasă, ci plină de patos, rostită într-un fel unic, populată de oameni şi întâmplări nemaiauzite de noi.

Ne-a vorbit, succint, despre autorul cărții, cerându-ne să nu-i uităm numele. Drept pentru care ne-a pus să zicem după el : „Jo-hann Nepo-muk Pre-yer. Primar al Ora-şului liber cră-iesc Timi-şoara !“ Scanda silabele după bunul său plac, creând o melodie săltăreață. Am mai repetat o dată, dintr-o suflare, cu toții. În fine, mulțumit, după ce şi-a trecut privirea peste fețele noastre, plimbând-o de la unul la altul, astfel ca expresia nici unuia să nu-i scape şi să fie convins că suntem numai ochi şi urechi, ne-a aruncat în plin secol XVIII. În anii de groază, ai Ciumei.

— Tot mai interesant, remarcă Tiberiu. Ce păcat că nu mi-l amintesc ! Încerc să-i recompun figura, dar nu. Nu cred să-l fi întâlnit.

— Posibil. Locuiați la „Neptun“ şi, față de noi, cei din buricul cartierului, te situai destul de departe. Şi erai mai... corcolit, îl tachinează, din nou, Victor. Nu te lăsau ai tăi să umbli brambura !

— Cam aşa ceva, admite prietenul, într-o doară. Parcă nemulțumit.

Zâmbesc, se cercetează cu acea înțelegere care nu are nevoie de cuvinte. Victor îşi duce o mână la unul dintre buzunarele sacoului. Degetele caută din obişnuință pachetul cu țigări dar, ca fripte, se retrag. E trecută deja săptămâna de când şi-a propus să renunțe. Ori i s-a impus : cordul, profesorul şi avertizările lui sunt pe cale să-i revină în minte ; le alungă, indispus.

— Mai citisem, mai auzisem câte ceva. Dar cuvinte ca „molimă“, „calamitate“, „flagel“ nu prea aveau echivalent. Se mai abătea câte un val de viroze ; o epidemie de „tuse măgărească“, pufneşte Victor, însă era cu totul altceva. De astă dată, poate chiar exagerând, Lewy le dădea măsura. Pasta era groasă şi îmbâcsea pânza. Tabloul — sinistru. La rându-ne, eram copleşiți, năuciți de cele auzite. Mai ales că totul se petrecuse *Aici*. În oraşul nostru. Poate că şi-n această curte s-a întâmplat ceva, ne sugera. Fusese o casă — o altă casă — cu locatari care au pierit atunci. La începutul primăverii. Sau miezul verii. În plină toamnă ori iarnă — într-una din zilele cumplitului an 1738 ! Ori începutul celui următor : au sfârşit secerați, pârjoliți de fierbințeală ; torturați de durere şi stăpâniți de groază. Necruțați de *„Moartea Neagră“*.

Tace, un moment, şi-l priveşte întrebător:

— Nu cumva te plictisesc ?

— Nici pomeneală ! Chiar m-ai „prins“ ; zi până la capăt.

— Hm, e ceva de povestit. Ai timp ?

— Am, nu-mi purta de grijă. Mă întâlnesc cu Mona peste trei ore.

— În regulă. Dar, până una, alta, dă-mi o țigară — n-o să mă prăpădesc din atât !

Tiberiu ezită, de-acum e în temă, ar prefera să n-o facă.

— Dar numai una, cedează. N-am chef să te am pe conştiință !

Victor îşi înclină capul, țigara e, deja, între buze, flacăra chibritului pâlpâie în căuşul palmelor, ferită de vânt. Trage cu aviditate două fumuri şi se calmează. „Al naibii viciu !“ spune, persiflându-se, că greu mai scapi ! Doar una, îşi asigură prietenul, a cărui expresie e încă mustrătoare ; dar la aşa tărăşenie... Ascultă :

— Mai întâi Lewy ne dădu o imagine de ansamblu asupra pandemiei :

Am aflat în acea dimineață — şi poate că am mai citit între timp — cum în vechime, vreme de patru secole, devastând şi retrăgându-se înşelătoare, ca să reapară dintr-o dată, cu puteri sporite, ciuma bântuise prin Europa. Şi pe

unde trecuse, numărul oamenilor se împuținase considerabil şi semănase spaimă şi teroare, asemenea oricărui ucigaş versat. Şi cum, uluiți de lovitura-i fulgerătoare, unii au numit-o „Boala cea grăbită“, iar alții, recunoscându-i semnele, i-au spus „Moartea neagră“. Şi ea lovea pe oricine, fără deosebire şi fără avertizare, încât de multe ori nu ştiai care om e teafăr şi care bolnav. Bărbați în putere, socotiți sănătoşi dimineața, împlinindu-şi rosturile, îi găseai în amurg purtați în căruțele pline cu leşuri. Şi singura cântare ce le însoțea trecerea era aceea a limbii de clopot, agitat înaintea căruței, căci vreme de slujbă şi de îngropăciune creştinească arareori se mai găsea. Iar până ca omul să-şi dea obştescul sfârşit, chinurile erau cumplite ; dureri de cap şi vomismente şi crampe de foc mistuiau mațele celor atinşi, ca apoi corpul să li se acopere de buboaie ce, adesea, ajungeau să fie mari cât nişte portocale. Şi ele trebuiau să fie arse, ori sparte, ori tăiate şi durerea se dovedea atât de aprigă încât, de multe ori, nemaisuportând, nefericiții înnebuneau sau îşi făceau singuri seama.

— Da' de ce i se zicea „Moartea Neagră“ ? s-a înălțat, limpede, dintre noi întrebarea lui Stelu, iar Lewy i-a răspuns că de aia : tocmai din cauza buboaielor. Care erau roz, la început, a precizat, şi se iveau undeva pe gât şi mai la vale ; ceva mai târziu deveneau purpurii, şi negre, în final, atunci când omul sfârşea în cele mai năprasnice chinuri.

Cu un gest smucit şi-a deschis cămaşa, aproape rupându-i nasturii, dar pe pieptul lui, în afară de o pilozitate excesivă, nu se vedea nimic şi nu ştiu de ce am răsuflat uşurați, de parcă ne-am fi aşteptat la altceva, poate chiar la imaginea terifiantă a acelor umflături despre care vorbea !

Vinovați de toată grozăvia asta, ne explică mai departe Lewy, purtată din îndepărtările Asiei şi adusă aci, pe continentul nostru, se făceau şobolanii. Şi puricii blestemați, de pe trupurile lor, care sugeau sângele spurcat al jivinei betege şi săreau pe picioarele oamenilor. Şi pişcau, şi sugeau la fel de nepotoliți sângele proaspăt, otrăvindu-l, şi săreau, iarăşi, mai departe, de la omul bolnav la cel sănătos. În urma trecerii lor, boala-şi găsea singură calea : era de ajuns ca unul deja vătămat să şadă în mijlocul celorlalți încă teferi şi degrabă, purtată prin aer, de vorbă sau de strănut, răsuflarea molimei le atingea frunțile. Iar după asta, nu mai exista nici o salvare !

— Pot să-mi închipui cât de şocați ați fost ! — Tiberiu clatină deza-probator din cap. Mă-nşel ?

Victor nu-i răspunde. Imaginea copiilor, buluciți pe pătură, aşezați în mijlocul curții aride, sub un nuc, îi apare în față. Simte, la fel ca odinioară, stârnit, fiorul de consternare. Şi undeva, în adânc, deşi stăpânită, repulsia. Era ca la cinema, îşi spune : ceva care nu-i atingea, desfăşurându-se pe suprafața albă a pânzei şi, totuşi, reuşea să-i implice ! Înscenarea bine ticluită, cu iz de real. Dar, pe lângă ele, şi zvâcnirea sângelui, „gustul adrenalinei“, amplificate de povestea aceea adevărată, care le depăşea închipuirea, având-l ca protagonist pe... cel mai mare *ucigaş în serie* al acelor timpuri !

Inspiră ultimul fum de țigară, al cărei capăt micit, incandescent, aproape că-i arde degetele. O aruncă înciudat, urmărindu-i pâlpâirea firavă, lângă un muşuroi de cârtiță, până când se stinge definitiv.

— Şi am mai aflat cum, la început de februarie 1738, un batalion al unui regiment de infanterie ce trecuse prin Valahia şi Transilvania, a adus pesta şi-n Cetatea noastră. Şi ea s-a insinuat perfidă, în primele săptămâni, aşa

cum făcea îndeobşte, putând fi trecută cu vederea, ca să irupă dintr-o dată. Iar numărul victimelor creştea de la o zi la alta şi numărul celor care le îngrijeau se împuţina tot mai mult şi numărul celor avuţi, care părăseau urbea, era tot mai mare şi mânia cerului tot mai cumplită şi rugile neputincioase şi căinţa zadarnică !

Un acces de tuse îi retează discursul. Tuşeşte de câteva ori, înecându-se, parcă neprimind aer şi chinuindu-se să-l inspire şi ştie de astă dată şi înţeleg amândoi că interdicţia medicului nu e vorbă goală şi că va fi nevoit să ţină seama de ea, pe viitor, fie că-i place sau nu.

— Îl aveam în faţă, grăieşte mai departe, din nou, pe Lewy cel de odinioară. Zănaticul batjocorit şi însoţit de maimuţăreala noastră dispăruse. În timp, antrenată, vorbirea dobândise fluenţă. Informaţia se dovedea copleşitoare. Pentru acele câteva momente, se redeşteptase-n el „Mendel, omul cărţilor". În magma parcă pietrificată a gândirii sale se produsese o mişcare tectonică. Memoria lui, înţepenită, cândva remarcabilă, se activase. Îl ascultam subjugaţi, cutremuraţi de oroare. Şi-n acelaşi timp captivaţi : oraşul nostru, iată, deci, prin câte trecuse !

Văzduhul e sfâşiat de ţipete. De gemete, horcăituri şi de blesteme. Rugi fierbinţi, rostite de nenumărate guri, înălţate spre slava şi înduplecarea Celui care ştie să pedepsească, dar ştie să şi ierte !

Plânsetul disperat al copiilor rămaşi singuri. Bocetul neconsolat al mamelor care şi-au pierdut fiii şi fiicele. Bâjbâiala buimacă, pe străzi, a bătrânilor chemând moartea şi încercând s-o abată asupră-le. Umilirea bărbaţilor, siliţi să-şi recunoască neputinţa. Îmbulzeala nebună, nechezatul cailor şi scrâşnetul carelor în timp ce părăsesc, în grabă, oraşul. Zădărnicia lucrurilor. Râsul deşucheat şi delirul acelora care-şi pierduseră minţile. Abnegaţia şi jertfa iezuiţilor. Ultima zvâcnire a sinucigaşilor. Inutilitatea flagelării în public. Jafurile. Şi furtişagurile. Tot mai frecvente. Dezmăţul, orgia, ca o alternativă a clipei. Foetuşii înăbuşiţi în placenta maternă. În Palanca Mare, flăcările incendiului lingând cerul nopţii. Şi cutremurarea pământului, îngreţoşat de atâta nemernicie.

Şi peste toate, mirosul pestilenţial al leşurilor. Şi fumul înecăcios, şi izul de carne prăjită a cadavrelor incinerate. Chiţăitul odios al şobolanilor. Şi zumzetul gros, al roiurilor de muşte. Pişcătura perfidă a puricilor. Febra, chinul şi agonia celor atinşi de boală. Şi modul incredibil de iute în care-şi secera victimele.

Murdăria. Spaima. Deruta. Şi panica acaparatoare. Lepădarea aproapelui de aproape. Senzaţia că toate acestea nu vor mai avea un sfârşit vreodată. Convingerea că rugile sau împotrivirea, fuga ori izolarea sunt de prisos. Că venise sfârşitul lumii, iar suflul morţii va pătrunde orişiunde : în case, spitale, biserici, purtat prin văzduh de cea mai firavă adiere ; se va strecura chiar şi sub pământ — până la ultimul şi cel mai adânc şi îndepărtat ascunziş.

Şi vocile năpăstuiţilor :

— Doamne, milostiveşte-te şi ajută-i pe păcătoşi !

— Doamne, îndură-te şi pune capăt acestui supliciu !

— Iartă-ne ! Ai milă !

— Ia-mă pe mine dar lasă-i pe copii, că-s nevinovaţi !

— Cu ce ţi-am greştit, de mi-ai luat tot ce mi-a fost drag ?!

— Ascultă-ne, Dumnezeule, şi scapă-ne de urgie !

Şi iertarea sosi, peste treisprezece luni :

În 28 martie 1739 — se arată în carte[*] — a fost înmormântat ultimul secereat de ciumă. Şi, curând, iezuiții începură o nouă catehizare. Serviciile divine, ținute-n tot oraşul, înălțau rugi de mulțumire adresate Celui care adusese salvarea. Şi liniştea. Şi le dăruise iertarea. În schimbul lor, se cuvenea neuitarea. Şi recunoştința. Aşa înțeleseseră cu toții că sunt datori să o facă şi pentru aceasta, în zi de început de Florar, porniră-n procesiune către statuia Sfântului Nepomuk, postat în Piața de Paradă. Şi lacrimi au fost vărsate şi cuvinte avântate au fost rostite spre slava sfântului ocrotitor al Cetății şi a Tatălui Ceresc — mai cu seamă. Şi, iarăşi, la nici două săptămâni, în 15 mai, o altă procesiune şi mai numeroasă se îndreptă către franciscanii din Palanca Mare, unde au fost adunați contaminații eliberați din carantină. Şi-n țipete şi-n plânset de bucurie s-au regăsit frate cu frate, soț cu soție, copil cu mumă.

Iar o dată ce molima s-a stins, fără ca amintirea ei să se şteargă din mințile oamenilor, magistratura oraşului, în frunte cu primarul Peter Solderer, au întocmit în scris un Legământ, care se cerea ținut de către toți locuitorii, şi de către urmaşi, şi de fiii acestora, şi de nepoții şi strănepoții lor, atâta timp cât bunul Dumnezeu va îngădui existența Cetății, numită Timişoara, pe acest pământ.

Şi s-au legat atunci, în zi de 29 mai a anului 1739, ca din milostenie publică şi cu sprijinul autorităților să fie rezidită sfânta Capelă Rozalia, aşezată în preajma Porții Belgradului. Şi întrucât, pe 15 mai al aceluiaşi an, ultimul contaminat de ciumă a fost slobozit din lazaretul aflat în Palanca Mare şi s-a putut întoarce fericit la ai săi, s-a hotărât ca an după an, în pomenita zi a lunii, să fie procesiune. Către Capela Rozalia să se îndrepte tot natul şi vorbe de slavă şi de mulțumire aduse Celui Milostiv să fie rostite între pereții acesteia.

Şi s-au mai legat, tot atunci, ca-n zi de duminică, muzica din birturi să nu se mai facă auzită. Şi orice dănțuire, şi orice petrecere să înceteze. Gândul să rămână curat, îndreptat către Tatăl-Domnul. Iar sfântul lăcaş a fost dăruit c-un drapel, în semn de cinstire şi de neuitare.

Şi-a fost să fie întocmai. La 15 mai, în anul care-a venit, prima procesiune a şi pornit, cu alai mare, străbătând oraşul. Şi oamenii purtau cu ei drapelul ciumei, ca să-l depună la locul de închinăciune. Şi cei care-au greşit s-au căit, şi cei care şi-au pierdut apropiații au lăcrimat, fără să se ruşineze, şi cei care au sperat s-au rugat pentru împlinirea năzuințelor lor. Şi s-au înapoiat de acolo cu sufletele încrezătoare în binele vieții, care îşi urma cursul.

Iar Legământul a dăinuit timp de aproape două secole. La fel şi procesiunea, care a traversat oraşul şi nu s-a oprit decât în anul 1914...

— Şi noi ce-am făcut, acu', ha ?! întrebă Lewy, fără s-aştepte vreun răspuns din partea noastră. Am spurcat totu' şi am dărâmat sfântu' lăcaş ! Asta-i isprava şacalilor roşii, să vă intre bine în cap ! ne ceru, cărându-şi singur câțiva pumni în creştetul care, sub lovituri, sună ciudat, spre amuzamentul nostru, întrucât la acea oră cuvintele sale ne-au trecut pe la urechi fără să le auzim ori să le acordăm importanță. Abia peste ani, amintindu-mi, am priceput ce a vrut să ne spună. Şi cum, în felul său unic, lupta cu morile de vânt...

Deasupra lor, din spatele perdelei de nori, se strecoară o rază de soare. Ezitantă la început, dar pe măsură ce norii alunecă mai departe, purtați de vânt, raza se lățeşte iar astrul, dezvelit deodată, îşi dispersează căldura. Într-un puseu de moment, va arde destul de tare, pentru ca în scurt timp

[*] Johann N. Preyer, Monografia oraşului liber crăiesc Timişoara.

un alt nor, venit din partea opusă, să-l ascundă parțial, temperându-i intensitatea.

— Capricii de april, spune Tiberiu. Ba cald, ba răcoare, când ți-e bine, când nu ! Năzuros, ca o femeie frumoasă !

— La fel ca şi Liliana, insinuează, cu subînțeles, Victor, dar amintirea acelei fete şi a iubirii competitive pe care o provocase cândva între ei, pălise de mult şi Tiberiu se mulțumi să tuşească discret, în semn de aprobare sau de negare, astfel că prietenul nu mai insistă.

— À propos, Lewy ăsta al tău, aşa nebun cum era, ştia ceva istorie. Şi o interpeta…

— Păi, cum ? De ce crezi că-l aveau în „vizor“ ? Pentru noi, însă, ce a spus atunci, a fost ca o revelație. Pentru întâia oară realizam că oraşul în care viețuiam nu-i doar locul nostru de joacă şi de încăierări sau de eventuale competiții şcolare ! — surâde cu indulgență Victor. Lewy a deschis o trapă ; ne-a dat percepția trecutului : aceste străzi au fost călcate şi de alții, cândva. Aceste locuri, deşi altcum, sunt aceleaşi. Pe suprafața lor, oameni necunoscuți, înainte ca noi ori părinții sau bunicii noştri să se fi născut, au trăit nişte întâmplări teribile, pe care n-am dori să le retrăim.

— Înțeleg, te înțeleg foarte bine, îl susține Tiberiu. El însuşi ar fi vrut acum să fumeze, ațâțat de cele auzite ; ca să nu-şi stârnească prietenul, renunță.

— Şi ce-a urmat ?

— Mi-am întors capul şi am iscodit, curios, chipurile celorlați copii, din spatele şirului nostru :

Maranian avea o privire holbată, pe care o muta de la Lewy undeva către înalt, poate țintind frunza ultimă din rămurişul bogat al nucului din vârful căruia ar fi aşteptat să-i vină vreun răspuns sau o dezlegare la spaima latentă care-l bântuia de obicei ; mai aprigă acum şi mai obscură, întrucât amenințarea era nevăzută şi avea puteri grozave — aflase —, cu siguranță amplificate de mintea lui.

Din pricina felului său retras de a fi, în repetate rânduri fusese calul de bătaie al nemiloşilor săi prieteni ; obiectul unor farse adesea neplăcute care, de fapt, erau mai degrabă menite să-l înfricoşeze decât să-i aducă vreo vătămare fizică. Sfârşea prin a fugi, smucindu-se sălbatic din mâinile lor, cu riscul de a se alege cu hainele sfâşiate, nu înainte de-a schița gesturi haotice de apărare, a lovi cu pumnii în gol, ferindu-şi capul din fața unui pericol inexistent, în fond.

— Cunoscuta cruzime, micul sadism al copiilor !, îngână Tiberiu, încruntându-se. Să nu-ți dibuie vreo slăbiciune că — al lor eşti !

— Întocmai. Nu e nimic de comentat aici, eşti mai în temă. Să revin. Mult mai târziu am aflat că, acasă, băiatul era ținta constantă a pumnilor tatălui adoptiv. Că juliturile, vânătăile de pe chipul şi corpul său nu erau urmarea unor căzături pricinuite de modul puțin neatent şi repezit în care se deplasa, cum motiva, ci rezultatul unui exercițiu repetitiv de disciplinare, aplicat sistematic. La cea mai mică greşeală.

— Legea ciomăgelii, „apanajul“ celor puternici — cunoaştem !

O grimasă de dezaprobare îi desfigurează un moment trăsăturile feței. Anii îndelungați, de catedră, îl familiarizaseră şi cu aşa ceva. Părinți tembeli, sau voluntari, ori, paradoxal, bine intenționați, croindu-şi odraslele până la epuizare, în numele unor norme coercitive şi ca argument de bună purtare. Sau, ca îndemn la învățătură, chiar dacă nevolnicia juniorului purta

însemnele unor date native şi nu putea fi corijată în acest fel. A îndrepta prin teroare ori timorare se vădea o falsă iluzie ; el, Tiberiu, ştia asta, cu toate că metoda era încă vie, practicată şi socotită valabilă în unele cartiere mărginaşe. Pentru abandonarea ei pledase, cu mai mult ori mai puțin succes, de-a lungul anilor.

Îşi înfundă mâinile adânc, în buzunarele gecii, păstrându-le acolo, în lăcaşul călduț a cărui temperatură împrumutase câte ceva din temperatura propriului corp. Închide ochii, lăsându-şi capul pe spate, astfel ca adierea de vânt, venită dinspre vechea clădire a manejului de cai, să-i răcorească fruntea şi obrajii încinşi.

Victor nu-l tulbură. Urmându-i pilda, se relaxează în acelaşi mod. Pe sub pleoapele tremurătoare, lumina se filtrează fragmentată. Le strânge şi mai mult, apoi îşi petrece un braț peste față, acoperindu-le.

— Pali, reluă după un timp, cu glas moale, atunci când zgomotul unor paşi îi trezi din reverie, îşi menținea, ca întotdeauna, zâmbetul de superioritate. Se retrăsese puțin mai în spate, dincolo de marginea zdrențuită a păturii, direct pe iarbă. Dobândea astfel o perspectivă mai amplă asupra cadrului, în care încăpeam şi noi, şi Lewy, detaşându-se de turma pe care o disprețuia, cu toate că-i plăcea s-o păstorească. Fleacuri, voia să spună zeflemeaua care-i juca pe buze ; bazaconii pentru proşti, baliverne bune de adormit copiii — în nici un caz valabile pentru el !

Surorile Raaber şedeau înghesuite una într-alta ; ascultau cu gurile întredeschise, cu o expresie de mirare nătângă, trasă la indigo, în vreme ce Terike, „piticania“, cum o strigau unii, dar care apoi s-a înălțat subit şi a devenit o frumusețe de ne-a luat piuitul, se pliase în sine. Aplecată în față, cu părul căzut peste ceafă şi răsfirat peste genunchi, îşi cuprinsese capul între palme, astupându-şi vârtos urechile.

Vanea se dovedea de nepătruns ; o idee numai ceva mai palid, obrazu-i părea dăltuit. Scântei de însuflețire îi jucau în pupile ; nasul, parcă, i se înroşise, nările-i fremătau — semn că era interesat.

Un țipăt sfâşietor perturbă dintr-o dată liniştea relativă care ne cuprinsese şi ne făcu să tresărim ca la o comandă : Stelu, ridicat în picioare, arăta înspre ceafa groasă a lui Aurică, aşezat în fața lui :

— Uitați-vă la el, are ci-ciumă !

Şi sări câțiva paşi mai în spate, urlând prelung, animalic.

— Nu-u, zău !, spuse cu voce tremurată Aurică, luat prin surprindere. Îşi duse o mână la spate şi pipăi cu vârfurile degetelor, precaut, un buboi ce sta să-i coacă pe unul dintre omoplați. Îl ştia acolo de câteva zile, însă nu-i purta grija.

— Ăăă…, d-ăsta-am mai avut, bâlbâi, da' nu-i aia dă ziceți voi !

Nu-l asculta nimeni. Cuprinşi de o isterie colectivă, începurăm să strigăm, care mai de care :

— Luați-l de aici !

— Are ciumă !

— Bubosu' dracului ! Ciumatu' !

— Feriți-vă de iel !

Alergam panicați, în toate direcțiile. Ne loveam de ziduri, de pomi, călcam în picioare straturile de flori, culcându-le la pământ. Cădeam şi ne ridicam ; reveneam în centrul curții. Înconjuram nucul. Câteva pietre se abătură asupra lui Aurică. Sta încremenit, rămas în acelaşi loc, unic ocupant al păturii, fără să schițeze vreun gest de apărare. O piatră-l nimeri chiar în gură şi băiatul îşi

acoperi locul vătămat cu o mână, apoi se chirci, fără să fugă, țintă în continuare a mâniei ortacilor. Vedeam şiroirea proaspătă a sângelui, prelins printre degete, în jos, către bărbie.

Maranian încercă s-o şteargă pe poartă ; nimeri în brațele lui Robert. Acesta-l înşfăcă de mâini, răsucindu-i-le la spate şi imobilizându-l. Stelu țipa în continuare, cu glas schelălăit, chemându-şi mama ; un alt puştan se scăpase pe el, umezindu-şi pantalonii ; nimeni, de asta dată, nu găsi că ar fi fost amuzant. Câțiva locatari, atraşi de gălăgie, ieşiră din camere şi stăteau în fața uşilor, încercând zadarnic să potolească mica hoardă dezlănțuită şi, prin urmare, de nestăpânit, care devenise grupul nostru.

Au sărit dintr-o dată, din trei părți, Vanea, Pali şi Lewy. Au prins câțiva. Pali le-a aplicat câteva scatoalce, lovituri scurte şi repezi, bine plasate, peste cap ; Lewy a zbierat autoritar la ei, mânându-i către pătură c-un soi de toiag şi apăsându-i pe umeri, să se aşeze. Vanea le-a pus piedică, o parte dintre ei au căzut, încurcându-se unii într-alții, cumva s-au potolit. Ne chemam între noi cu voci anemice, plângăcioase.

— Vino aici ! a cerut atunci Lewy, făcând un semn scurt către Aurică. Să văd.

Şi văzu. Un râs disprețuitor i se desprinse de pe buze :

— Nu-i decât un nenorocit de furuncul, copii proşti ! Treci la loc ! ordonă. Cu privirea plecată, timorat, Aurică se strecură printre noi. Abia atunci l-am zărit mai bine : se bâțâia din tot corpul. Avea buza de sus crăpată şi o dâră groasă de sânge închegat îi desena o mustață bleagă şi vişinie, curbată până la vârful bărbiei. Deşi tuciuriu, pălise vizibil la față. Asudase şi asuda din belşug. Buzele îi tremurau, deschise de câteva ori gura. Încerca să ne spună ceva şi nu izbutea. O hârâială urâtă-i ieşea din gâtlej, însoțită de-o spumă de salivă ce-i clăbucea la colțurile gurii — n-aş fi vrut să fiu în pielea lui !

Cu asta, ne-am calmat. Ne-am reluat locurile pe pătură, buluciți unii într-alții, ținându-ne cumva mai departe de cel năpăstuit.

Înghite în sec. Gura fierbinte, golită de salivă. Cu vârful limbii îşi umezeşte buzele. Fără să vrea, gândul îi este distras de necesitatea vechii deprinderi. Absența țigării, pişcătura uşoară, aromată, de pe vârful limbii a tutunului, plăcerea inhalării şi liniştea înşelătoare, dobândită o dată cu expirarea fumului, îl copleşesc. C-un efort de voință alungă himera, concentrându-se şi mai mult asupra povestirii :

— Târşâindu-şi paşii, Zeda se apropie de noi. Avea o umbră de îngrijorare pe fața-i ternă, pe care o asemănam cu figura unui şoarece trist — aşa îmi păruse de fiecare dată, când dădusem ochii cu ea.

— Mai încet, şuşoti, clipind alarmată din ochii-i mărunți, cenuşii. Să nu se audă afar', că nu-i bine. Să nu vie, Lewy, ştii tu cine ! aproape că-l imploră.

— Bine, bine, bodogăni, s-a notat. Da' acu' du-te ! Du-te-n casă ! o îndemnă repetat, pentru că femeia, şovăitoare, încă mai zăbovea.

Lewy tuşi de câteva ori. Îşi drese glasul. Se vedea că intenționează să ne spună ceva important. Tăcurăm, aşteptând.

— Acu' să vă zic de ce v-am adunat aici, ne anunță solemn. Îşi înălță fața şi umerii, îndreptându-se de spate, astfel că preț de câteva momente păru să crească, subțiindu-se şi alungindu-se nefiresc, sub privirile noastre înmărmurite.

— Voi veți alcătui, de azi, „Noua Cruciadă". Apăsă ultimele cuvinte şi păstră un scurt moment de tăcere.

Cu vorbele astea ne luă piuitul ! Nu prea înțelegeam unde bate. Am întors iarăşi capul şi am surprins expresia de concentrare de pe chipul lui Vanea. Cea ironică, sfidătoare, de pe obrazul lui Pali. Şi mina tâmpă a feței lui Aurică, identică aceleia pe care o dobândea în clipa-n care, chemat la tablă, habar n-avea de lecție. La fel, licărul de curiozitate cumva temătoare din ochii lui Terike. Şi nepăsarea obişnuită, atât de comună surorilor Raaber, definitorie.

— Îi misia pe care v-o dă Domnu', am auzit. Şi, mai departe : O fost în Francia un copil sărman…

Ei vor fi salvatorii oraşului, le va explica. Numai cei buni şi curați pot să aducă mântuirea ; Dumnezeul Atotputernic, care-i vede de sus, dintre nori, îi va sprijini.

Se plimba încruntat prin fața lor, cu sprâncenele adunate de concentrare, oprindu-se uneori şi trosnindu-şi degetele mâinilor strâns încleştate.

Asemenea băiatului-cioban, pornit din Châteaudun, care se spune că a fost vizitat de Fiul Domnului şi ales să înmâneze o scrisoare augustului suveran al Franței, spre a fi adunate seminţiile de alt crez sub semnul unic al crucii, aşa şi ei, le va explica, îşi au acum menirea : o nouă cruciadă a copiilor, pornită chiar de aici, din curtea lui Lewy, va aduce luminarea cerească în minţile oamenilor care s-au lepădat de credință şi, o dată cu ea, izbăvirea. Iar mulţimea-i va urma supusă, le va proroci în continuare — cu glas sincopat, compunând o incantație monotonă, cu chipul miruit de-o lumină extatică, cu barba răsfirată pe pieptul împins în afară, aşternută ca o rețea de zale, cu ochiuri largi, țesută din fire sure, de lână — şi vor face zid, cu piepturile lor, să nu fie dărâmată Cazarma. În acest mod, şobolănimea va rămâne înăuntru şi molima va putea fi controlată ; altminteri, pedeapsa va fi mare şi nimicitoare. Buni şi răi vor cădea, amestecați !

Şi-n semn de recunoaştere şi de acceptare, fiecare dintre copii, urmându-i pilda, şi-a dus degetul arătător în dreptul gurii, aşezându-l de-a curmezişul, încât linia buzelor, intersectată cu aceea a degetului să alcătuiască, împreună, semnul sfintei cruci. Era îndemnul lor la tăcere, dar şi la complicitate, sau mai degrabă înspre acea fraternizare tainică pe care o alcătuiseră îndată ce ei, câțiva puştani ai cartierului, au primit să se numească „Noua Cruciadă" şi cu Lewy în frunte, ascultându-l orbeşte, să pornească a-şi salva Cetatea !

— Aveam, fără nici o îndoială, o misiune de îndeplinit, care dobândise o aură de eroism : viețile tuturor urmau să depindă de reuşita demersului nostru ! Ne vom salva frații, părinții, vecinii ; dar şi profesorii, babele de la colțul străzii, oficialitățile, cerşetorii, nebunii, întreaga suflare a oraşului, atât de neştiutoare în acele clipe, vegetativă ! Nici o tresărire, în cugetele lor adormite, o cât de vagă bănuială asupra pericolului care-i amenință şi a salvării viitoare. Şi tocmai noi vom fi acei izbăvitori, ne ziceam, iar piepturile ni se umflau de mândrie şi brusc am devenit mai gravi, mai potoliți. Conştienți de rostul nostru. Acum joaca la care, cu nici un ceas în urmă, visam, ni s-a părut ridicolă. Bună pentru chindări. Deveniserăm, dintr-o dată, adulți, aşa găseam. Slujeam o cauză ; aveam o datorie de împlinit. Lewy, cu nebunia lui, ne subjugase definitiv.

— Fantastic ! exclamă Tiberiu. Chiar aşa s-au petrecut lucrurile ? Pare halucinant !

— Exact cum îți spun.

O ramură trosneşte în apropiere şi o mierlă — „e sezonul mierlelor, observă Victor ; sunt pretutindeni“ — îşi găseşte loc pe creanga unui castan uscat. Vioaie, îşi roteşte capul minuscul, cercetând în jur cu ochi neastâmpăraţi, ca şi cum ar fi căutat pe cineva. Probabil că aşa şi este ; la scurt timp o altă mierlă, plonjând de undeva de sus, din tărie, poposeşte alături de ea. Subţire, sub greutatea lor, ramura tresare, reverberând. Nestatornice, una după alta, păsările îşi iau zborul — doi bulgări mici, de pene negre şi cafenii, catapultate spre destinaţii mai îndepărtate şi, poate, mai sigure.

— Şi ce-a urmat ? se interesează Tiberiu.

— Prima poruncă de îndeplinit, urgenţa urgenţelor : *să stârpim şobolanii !* Înainte de a fi dinamitată Cazarma şi fără ştirea părinţilor. Să ne strecurăm într-o zi printr-una din numeroasele spărturi ale zidurilor şi să începem masacrul. Ca ei să nu mai apuce să se risipească.

— Ceee ?!

— Ai auzit bine.

— Şi cum anume ?

— În cel mai rudimentar şi socotit eficient mod cu putinţă : prin izbituri de bâte, răngi, hârleţe, scânduri, obiecte contondente, de orice fel, transformate în arme bune de pocnit, înţepat, sfârtecat, strivit şi zdrobit ! Orice improvizaţie era permisă. Se ivi, însă, un impediment :

— Hm, făcu gânditor Pali, scărpinându-se în vârful scăfârliei. Se vedea că nu prea era încântat de idee. Un patkány[*] nu se dă prins aşa könnyed[**] ; sare la tine, te muşcă de moacă, de piept ori, şi mai a dracu', de coaie şi are dinţii ascuţiţi, ca cuiu' ! Îi când jos, când pă pereţi, aleargă ca trenu', ţiuie, ţâşneşte în sus şi dacă-s mai mulţi curaju-i mai mare, te atacă în grup — eu nu mă prind !

— Laşule ! sări la el Stelu ; eşti grozav numa' cu noi, te dai mare faţă de ăi slabi, da-ţi tremură curu' de frica unor guzgani ! Râsu' lumii !

— Gura ! îl avertiză, sumbru, Pali, că de nu… Şi schiţă câţiva paşi către el, cu o grimasă ameninţătoare.

Degeaba. De acum ce era de aflat, aflasem : prin urmare, ca orişicine, avea şi „marele“ Pali o slăbiciune — îi era silă de şobolani ! Cuprins de seism, soclul prinse a se clătina.

Se confruntară din priviri. Mânioşi. Gata să sară la bătaie. Simţindu-şi poziţia de leader periclitată, prudent, Pali cedă.

— Bine, acceptă morocănos ; mă prind. Da' pentru asta, ca să fim în formă, ne antrenăm, stabili. Fără vorbe.

Şi făcurăm întocmai, în zilele următoare :

Înaintau, într-o linie de atac. Încurajându-se, cu îndemnuri barbare. (Vocile lor se făceau auzite până departe, în stradă.) Cu braţele lăsate pe lângă corp şi liniarele lipite de coapse, într-acelaşi pas — egal, exersat — cucereau teren. Priveau ţintă, în faţă. Spre formaţia inamică.

În extrema stângă, alături de Victor : surorile Raaber, cu ochi scăpărători, migdalaţi. Aurică, asudat ca un cal, strecurându-şi, zeflemitor, vârful limbii printr-o spărtură pieziş㠹 a incisivilor. (Părând, astfel, feroce.) Încruntată, Miliţa. Săltându-şi sânii abia mijiţi, care o înrăiau. Şi Terike : bondoacă, gâtul îndesat între umeri, aparent inofensivă. Surprinzând orice

[*] şobolan.

[**] uşor.

nouă mişcare adversă. Ieşit din rând şi rotindu-şi liniarul — ca un adevărat spadasin — Vanea, un as al hărţuielii. Pentru ei, cel mai greu de atins. La capăt, în dreapta, Stelu. Stârnindu-i, c-un râs nechezat, sfidător :

— Tăntălăilooor !!! I-ha !

Faţă în faţă cu echipa lui Pali. Aliniaţi, în flanc : Ottmar, Ádam, Eniko, Tucă, Petru şi Anicuţa. O clipă de linişte şi, simultan, se repezeau cu liniarele înălţate. Urlând şi lovind. Deasupra capului, lama subţire a lemnului tăia aerul şi cădea peste cealaltă, care vibra la capătul braţului adversar. Alunecoase, muchiile încrucişate coborau deodată şi — „dacă nu apucai să sari, iute, într-o parte, încasai, în plin, plesnitura !". Ustura al naibii, dar demnitatea le impunea să rabde în tăcere. Altminteri, se discreditau.

Adunaţi, zilnic, pe înserate. Păruindu-se, cu râvnă, pregătindu-se. Erau pe rând, când unii, când alţii, „şobolanii", cei care trebuiau să fie nimiciţi de echipa exterminatoare şi în vederea acestei confruntări îşi exersau abilitatea. Viteza de reacţie şi lipsa de şovăială. Concomitent, se înarmau pe furiş. Tot soiul de arme improvizate erau cărate pe întuneric şi îngrămădite într-o gură de pivniţă nefolosită, din curtea lui Stelu. Îşi minţeau părinţii, de la o vreme intrigaţi de dispariţiile lor repetate, la ore târzii. Ieşeau din tipic. Fantezia, însă, le era prodigioasă şi creatoare ; multă vreme au reuşit să le înşele vigilenţa. Să nu stârnească nici o suspiciune.

— În paralel, neobosit, Lewy îşi continua… campania. Dar restul, ca la telenovele — pe mâine !

Nimic de făcut. Tiberiu acceptă, rămâne, la fel ca în ziua precedentă, să stea în cameră, după ora cincisprezece, şi să aştepte apelul telefonului. Şi răspunzând, la capătul firului, să regăsească vocea cunoscută.

— Dar… schimbăm peisajul, cere la despărţire. Mergem să revedem „Casa cu axa de fier".

Ziua a patra

— Destul de banală, conchide Tiberiu, după ce priveşte cu atenție casa. Nu ştiu de ce, mă aşteptam la mai mult ! Să fie, bunăoară, mai impunătoare. Sau, într-un fel, mai aparte. Oricum, rămâne bucata aceasta de metal, care o particularizează. Presupusa osie a carului prințului învingător.

— Aşa-i, încuviințează Victor. Trebuie, în schimb, să dai crezare legendei, altfel rupi vraja ce ne-a însoțit până acum. Pentru mine, descinderea asta-n trecut a fost deosebit de plăcută.

— Ca să fiu în ton cu tine, te anunț că o să continuăm să „escavăm“ trecutul şi să-l întregim cu noi legende, pe care mi le-am amintit în cursul dimineții, când serveam o cafea. Le ştiu de la...

— Otta ! anticipează Victor, înregistrându-i afirmația mută din privire, uşoara clătinare a capului, vag mustrătoare şi totodată conciliantă şi simte cum un val de afecțiune îl cuprinde la vederea acestui prieten căruia aproape că îi cunoaşte reacțiile, de care-l leagă atâtea şi atâtea, pe care depărtarea nu l-a aneantizat, ci, mai curând, l-a conservat. Prietenia nu are nevoie de dovezi declamative, ca şi iubirea, îi vin în minte cuvintele unui ilustru poet şi eseist ; o dată stabilită, ea îşi menține suportul sincerității şi al apropierii dintre actanți şi, chiar dacă vor fi separați de spațiu şi timp, când se vor reîntâlni vor reînnoda relația în mod firesc, de parcă s-ar fi despărțit doar în urmă c-o zi. Se vor confesa unul altuia, fără nici o suspiciune, cu încredere absolută în acel ego-pereche, care nu mai trebuie testat, a cărui onestitate şi bună credință nu mai e necesar să fie puse la încercare.

— E adevărat, întreabă Tiberiu, după ce examinează atent clădirea „Tribunalului“, că „Palatul Dicasterial“ are tot atâtea ferestre câte zile numără un an ?

— Presupun că da, am auzit şi eu, însă n-am verificat, răspunde Victor şi întoarce spatele „Casei cu axa de fier“.

În dreapta, castelul de inspirație florentină. În fața lor, o parte din zidurile vechiului bastion al cetății, adăpostind acum diverse firme, librării şi o secție a muzeului. Puțin mai încolo, fântâna arteziană, a „Punctelor cardinale“, care domoleşte vara canicula şi, mai ales, atrage privirile trecătorilor. Iar între ele, țâşnind orizontal şi neoprindu-se decât la o distanță apreciabilă, în dreptul depoului de tramvaie şi-n apropierea „Pieței de fân“, unul dintre cele mai lungi bulevarde ale oraşului.

— Arată bine ansamblul ; această alăturare de nou şi de vechi interacționează armonios. Văd, aici, amenajat un loc de joacă ; parcă nu era în urmă cu câțiva ani, remarcă Tiberiu.

Nu era. Două topogane, câteva bănci, un labirint şi nişte leagăne au transformat spațiul, oferind unei zone intens circulate o oază de relativă linişte şi culoare.

— Să-ți aud legendele, cere Victor şi indică o bancă de lângă un mesteacăn tânăr, cu crengi subțiri şi trunchi argintat, julit pe alocuri.

De undeva, de aproape, se aude uguitul unei turturele. Victor o caută din priviri ; o descoperă într-o margine a parcului, pe ramura unui castan.

— Se statorniceşte primăvara, constată. Poate că înaintea florilor, chiar păsările sunt întâile vestitoare !

Ascultă sunetele ritmate, cu o expresie de concentrare ce-i boţeşte fruntea, alungindu-i trăsăturile.

— Ciudat cum se activează memoria ! vorbeşte, ca pentru sine, Tiberiu, după ce sunetele contenesc. Le-a ascultat, la rândul său ; s-a lăsat purtat de chemarea de dragoste a guguştiucului, către iubita lui, care urma să vină şi să-l însoţească, dându-i ascultare. Şi să-i aline, astfel, dorul aprins, de bărbătuş.

— După întâmplările pe care mi le-ai povestit ieri după-amiază, cum îţi spuneam, mi-au venit în minte altele, socotite uitate, de pe vremea când, înainte de-a ne fi mutat, Otta mi le depăna în plimbările noastre din prejma râului. Şi ele sunt povestiri care au fost salvate de oralitate şi-au circulat peste ani şi peste veacuri ca nişte legende, unele intrând chiar şi-n literatura cultă, şi ţin de acelaşi moment, al flagelului. Numai că acestea sunt cu totul diferite ; sunt *poveşti de dragoste şi de moarte*, căci şi-n timpuri cumplite şi fără de speranţă iubirea a reuşit să se lege şi poate că a fost cu atât mai trainică, cu cât era mai disperată — aşa presupun.

...Iar oamenii au vorbit multă vreme, poate că la început în şoaptă, apoi tot mai convinşi de adevărul celor spuse, despre frumoasa soţie a umilului gropar. Unii spuneau că nu-i lucru curat şi că femeia ar putea să fie moartea însăşi, care se strecurase cu chip mincinos printre ei şi le va aduce numai necaz şi durere ; alţii ziceau că, dimpotrivă, va purta înspre ei doar bine şi bucurii, căci de când a apărut în casa groparului şi numărul morţilor s-a împuţinat, şi molimei parcă i-au mai slăbit puterile şi a pornit să se îndepărteze ; totuşi, mulţi se vădeau încă neîncrezători şi-o priveau cu ochi răi, cerând să fie izgonită din Cetate...

Şi nimeni nu-i sărea în ajutor decât bărbatul care o salvase, vrăjit de frumseţea-i ce, până şi-acolo, sub mormanul de leşuri, unde o găsise, se păstrase vie şi parcă-l săgetase, astfel că nu s-a îndurat s-o arunce în groapa comună ci, răpind-o, a vrut să-i facă ei, singură, mormânt, la căpătâiul căruia, în taină, s-o jelească. Însă atunci când a purtat-o în braţe, i s-a năzărit că de pe buzele-i pale s-a desprins, vag, abia auzit, un suspin şi n-a mai încredinţat-o pământului lacom şi rece. A dus-o în casă şi, frecându-i corpul şi trecându-i peste faţă suflarea lui caldă, a trezit-o din letargie !

Cât i-a fost dat, apoi, bărbatului să trăiască, ea a fost lumina din casa lui. Iar, cu timpul, cei care s-au temut de tânăra soţie şi i-au fost potrivnici au încetat să se mai teamă, întrucât zilele, lunile şi anii şi-au urmat cursul, şi florile au reînflorit, iar păsările şi-au înălţat cântul, şi jivinele au puiat, iar fiii şi fiicele oamenilor au zămislit alţi fii, şi femeia, al cărei nume nu s-a păstrat, ci doar amintirea unui chip înstelat, şi-a trăit această nouă viaţă, în adâncă iubire, alături de cel care i-a dăruit-o.

...Şi încă mulţi ani, oamenii au pomenit despre cele întâmplate. Şi povestea a trecut de la unii la alţii şi a ajuns până-n zilele noastre. În ea se arată cum, în acele timpuri de năprasnică urgie, care se înteţea anotimp după anotimp, de parcă se vestea sfârşitul lumii, în acele zile cumplite, deci, floarea iubirii a reuşit să-şi desfacă petalele şi să-şi înfăţişeze corola, în toată bogăţia. Şi nu puţini au fost aceia care au grăit, minunându-se, despre frumuseţea aproape nepământeană a fiicei de morar. Despre chipul bolnd şi înfăţişarea-i diafană. Şi mulţi au dorit să o aibă, râvnind să şi-o facă soţie, dar ea se legase, s-a aflat, prin jurământ, să nu fie decât a unuia singur : a feciorului mijlociu

al mai-marelui peste breasla tăbăcărimii. Altminteri, prefera chilia mănăstirească. Cum însă timpul nu era potrivit petrecerilor şi bucuriei, au hotărât să aştepte. Şi-n toată vremea, iubirea le-a rămas neprihănită.

A fost, însă, sortit să vină o zi în care visele li s-au spulberat : după o noapte chinuită de nesomn, dimineața, când fata şi-a desfăcut cămaşa în fața oglinzii, a văzut pe piept întâia pecete a bolii ! Şi-atât cât au ținut-o puterile, înainte ca s-o cuprindă fierbințeala, a zorit spre casa celui iubit — dar el, deja, pornise spre ea.

S-au întâlnit la mijloc de drum, pe o stradă pustie. Avea să-i dea aceeaşi veste cumplită, înscrisă pe fața-i schimbată. Şi după ce disperarea li s-a stins şi s-au resemnat, au decis să nu se lase-n seama celei care-i însemnase, condamnându-i. Dacă jurământul lor nu e cu putință să se împlinească pe astă lume, şi-au zis, vor face-n aşa chip încât să rămână uniți în veşnicie.

Furişați, pe mal, pe sub sălcii, urmând firul râului... Însoțiți doar de privirile mărgelate ale poporului de păsăret care-şi contenise, dintr-o dată, cântarea. Spre podețul de lemn, din spatele morii. De cum au ajuns, cu obrajii brăzdați de lacrimi, s-au îmbrățişat pentru ultima dată. Şi-n acest chip, înlănțuiți, s-au aruncat în apa cea tăcută.

Iar râul i-a primit numaidecât. Şi-a despicat în grabă unda, ca să-i cuprindă şi ca să-i poarte la vale, pe sub bolta de crengi plecate. Sub privirile aceloraşi păsări cu glas înghețat, singurele martore ale întâmplării, şi, poate, ale bătrânului vagabond ce dormita amorțit pe sub tufe şi le-a zărit, ca prin vis, căderea. Şi după ce apa n-a mai răbdat să țină taina, oamenii i-au găsit întinşi pe-o fâşie de nisip, pe una din insulițele îndepărtate, aproape de ieşirea din Palanca Mare...

Peste ani, când trecerea molimei a devenit amintire, podețul a primit nume. Şi i-au zis „Puntea Iubirii", întrucât aici au început să se perinde alți tineri, veniți să-şi promită iubirea. Şi ei se legau, mai întâi, prin puterea cuvintelor, ca apoi să se cunune. Lucrul acesta s-a petrecut vreme îndelungată, încât unii poate că nici n-au mai ştiut de ce primise nume podețul, până-n ziua în care, umflate şi ieşite din matcă, sfărâmând lemnul putred, apele l-au purtat cu ele, la vale.

....Nici muzică, nici baluri, nici nunți sau botezuri la care, adunată, lumea să se veselească şi să se bucure de viață. De mult, între zidurile Cetății s-a stins orice fel de cântare iar sunetul sprințar al viorilor, atât de drag locuitorilor, a amuțit cu desăvârşire.

Şi, totuşi, nu se ştie de unde venit, un viorist rătăcea pe străzi. Înalt şi tăcut, cu plete întunecate. Din când în când, oprit în vreo piață sau la o răscruce de drumuri, îşi trecea arcuşul peste strunele viorii, desprinzând un ton înalt şi suav, aducător c-un suspin. Şi cânta apoi, dezvelindu-şi sufletul ; şi toată durerea şi spaima şi iubirea omenească erau cuprinse în acea cântare fără de nume. Cei care-l auzeau, îşi simțeau sufletele cutremurate şi zoreau să plece din preajma lui. Pe cine jelea, nu s-a aflat niciodată, întrucât el însuşi a căzut, curând, atins de aripa bolii. Iar după ce l-au aşezat în mormânt şi deasupră-i a pornit să se înalțe în grabă pământul, după ce a fost acoperit cu totul, pe cer s-a ivit din senin un nor neasemuit care, alungindu-se şi crescând, a luat forma unei viori uriaşe.

Şi multă vreme după aceea, în anumite zile, la ceas confuz şi trist de amurg, pe cer apărea un nor — cu gât subțire şi trup arcuit, de violină. Şi prin frunzişul pomilor, strecurată, câte o adiere de vânt aducea cu sine sunet îndepărtat, de corzi, de parcă alte viori, numeroase, alăturate celei dintâi şi

unindu-şi glasurile, ar fi venit să plângă soarta acelui instrumentist, nelăsând ca amintirea lui să se şteargă.

...Niciodată oamenii nu s-au îndoit de cele petrecute şi au povestit despre iubirea acelei mame care, prăbuşită pe lespezi, a înaintat în genunchi, de la uşa bisericii şi până în faţa statuii Fecioarei. Şi o dată ajunsă, şi-a ridicat copilul în braţe, către chipul blând al Prea Curatei, să-l poată privi. Şi-a grăit, aşa cum grăieşte o mamă altei mame, de la suflet la suflet. „Tu, Maică Sfântă, a spus, care ţi-ai crescut odorul cu dragoste şi cu grijă şi te-ai bucurat de primul lui pas, de prima lui vorbă, de întâia faptă de bine, nu lăsa să piară acest copil înainte de-a se fi înălţat în picioare, de-a fi învăţat să vorbească, de-a fi cunoscut gustul bucatelor şi bucuria jocului şi toate cele următoare într-o viaţă omenească."

Şi-a stat aşa femeia ceasuri întregi, cu pruncul amorţit în braţe, şi s-a rugat cu ardoare şi a promis, pentru viaţa lui încă netrăită, să dea în schimb lumina ochilor ei albaştri şi darul vorbirii şi bătăile inimii sale să înceteze, dar să pulseze în pieptul lui firav, întărindu-l, şi, pe măsură ce se ruga, cu ochii împăienjeniţi de lacrimi, în jurul ei a început să se lăţească un abur de lumină, ce a cuprins-o şi a învelit-o într-un halou strălucitor. Iar chipul blând şi visător al Fecioarei s-ar fi părut — au povestit câţiva martori — că a prins a zâmbi şi din ochii statuii s-au prelins, peste obrajii de marmură, câteva lacrimi.

Atunci, deodată, copilul a zvâcnit, iar genele i s-au zbătut deasupra ochilor închişi care s-au deschis, şi-n braţele femeii trupul răcit s-a reîncălzit şi buzele vinete s-au dezvineţit, iar pruncul a întins mâinile, căutând sânul mamei. Aceasta, după ce a rostit cuvinte fierbinţi de mulţumire, ajunsă acasă, în înţelegere cu bărbatul ei, şi-a dat aproape tot avutul celor loviţi de soartă şi cât au trăit, în casa lor, ologii şi sărmanii au găsit întotdeauna adăpost şi un blid cu mâncare. Şi când s-a petrecut din viaţă, o mulţime de oameni au însoţit-o în haine cernite, pe ultimul drum, în semn de respect şi de preţuire. Iar după ce a dispărut întreaga familie, lumea a vorbit multă vreme despre minunea dumnezeiască, petrecută-n biserica iezuiţilor, când, milostivă, Fecioara a dăruit viaţă acelui copil ce pornise, deja, pe drumul morţii.

— Foarte impresionant ! apreciază Victor. Şi, în legătură cu asta, m-am gândit nu o dată că, în vremuri de restrişte, în faţa urgiei, a suferinţei comune, abjecţia din om păleşte şi iese la suprafaţă tot ce este mai bun în el. Atunci reverberează alături de umărul aproapelui său ; atunci realizează că nu e singur şi că durerea sau patima lui este comună şi celuilalt, care i-o împărtăşeşte şi pentru care va avea numai gânduri de bine. Adu-ţi aminte cum a fost la Revoluţie — eu n-am să uit niciodată ! Cum am sperat, cum ne-am închinat şi rugat cu toţii în „Piaţa Operei", cum am strigat într-un glas — „Există Dumnezeu !" — şi cum ne-am încrezut unii într-alţii, cu câtă emoţie şi iubire fraternă. Şi cum ne-am îmbrăţişat şi câte lacrimi am vărsat. Din păcate, asemenea clipe ţin de sublim şi n-au viaţă lungă. Normalitatea le înăbuşă şi reaşază lucrurile în vechea lor matcă. Suntem, iarăşi, micile fiare, mârâind cu laba pusă curmeziş peste ciolanul nostru, fără să-l dorim împărţit.

— No comment !

— Întrucât pomeneai de Palanca Mare, ştii, de fapt, unde se afla ?

— Fireşte ! Otta mi-a desenat pe nisip teritoriul, într-una din plimbările noastre. Iniţial, a fost o fortificaţie ; cunoşti asta, presupun. O palisadă alcă-

tuită din pari înalți şi ascuțiți, legați între ei, ce împrejmuiau, la nord, Cetatea. La rându-i, era înconjurată de un şanț cu apă, pe fundul căruia se aflau înfipți alți pari, aşa că inamicul, căzut acolo, nu prea mai avea scăpare. Treptat, a devenit un cartier dezvoltat în afara Cetății. Un fel de suburbie medievală. Şi ea se întindea din preajma Muzeului de astăzi, străbătută de brațele râului şi fragmentată de insule, cam până-n zona „Băilor Neptun".

— Aproximativ, pe unde ai locuit...

— Da, căci am depăşit granița. Țin şi eu de „Fabric", îmi revendic apartenența ! La 1738, în timpul molimei, un incendiu devastator aproape c-a distrus în întregime aşezarea. Oamenii s-au risipit, „migrând" înspre cartierul „Fabric", deja existent, dar neoficializat încă.

— Aşa, deci. Lucrurile se limpezesc, pe măsură ce „săpăm" tot mai adânc, nu găseşti ? întreabă Victor. Tonalitatea vocii e întrucâtva ambiguă, oscilând între glumă şi gravitate. E interesant cum, din toate aceste fragmente — amintirile lui Otta, informația livrescă, excursii, întâmplări trăite-n copilărie, prin urmare surse diverse, alăturate ca într-un joc de puzzle — recompunem, în felul nostru, părți din istoria reală şi imaginară a oraşului. Nu m-aş fi aşteptat să ne ocupăm de asta, în cele câteva zile ale şederii voastre aici !

Sunetul unor paşi mărunți, ce vin din direcția clădirii „Tribunalului" anticipează apariția unei fetițe. Ea se iveşte în scurt timp şi trece alergând prin fața lor, cu obrajii aprinşi, în ton cu pardesiul stacojiu pe care-l poartă. În spatele ei, neliniştit, bunicul o cheamă îngrijorat. Şi are de ce se teme : nu departe de locul de joacă trec, într-un flux continuu, maşini, autobuze, autovehicule de mare tonaj, însă fetița nu are de gând să traverseze strada, ci doar să se cațere pe unul dintre leagăne, de unde, aşezată, îşi agită picioarele scurte, forfecând aerul şi zorindu-şi, nerăbdătoare, însoțitorul :

— Dă-mă ! dă-mă ! îi cere insistent, iar bătrânul, ca să-i facă pe plac, trage uşor către sine cele două bare ale leagănului şi le împinge înainte.

— Pomeneai ieri de pregătirile voastre secrete, revine Tiberiu, asta ca să mai leg un fragment al istorisirilor, de cele existente deja. Desfăşurate-n paralel cu „campania" lui Lewy, aşa o defineai.

— Cuvântul, găsesc acum, e puțin pretențios. Am vrut să spun că el nu şi-a abandonat ideea, în pofida „tratamentului" de care a avut parte. Implicându-ne, se simțea susținut şi începu iarăşi să viseze că îşi va atrage sau măcar îşi va avertiza concitadinii asupra a ceea ce, socotea el, s-ar fi putut întâmpla. Şi, luând aminte la vorbele sale, se vor opune dărâmării Cazarmei. Ca atare, bântuia în continuare străzile, împreună cu Robert, umbră fidelă, mai puțin cu noi, declamându-şi sloganurile, de acum cunoscute. Câteodată mai „scăpa" şi prin „Iosefin", ba şi-n „Mehala" auzisem că s-ar fi aventurat. Numai că, de la un timp, realmente, începuse să deranjeze. Unii, mai slabi de înger, îi dădeau crezare ; alții se înfuriau ; o femeie căzu pradă unei crize de isterie şi a fost internată ; alta pretindea că are coşmaruri, că subsolul casei îi este invadat de şobolani, care-i zgrepțăne la uşă şi-o strigă, în toiul nopții, pe nume ! „Lina, Alina", o chemau, cu glas de fierăstrău, şobolanii — susținea cea în cauză — ; „ronț-cronț, dă-ne drumu' !" Şi aşa mai departe, tot felul de nărozii.

Nişte reclamații — am reținut din discuțiile părinților — au fost trimise la diverse... organe, înzestrate cu puterea de a-l pondera ori de a-l reduce la tăcere pe profetul cel rău de gură, însă existența pericolului îmi pare că-l

provoca şi mai mult ! Uneori, aproape că instiga şi noi am început să ne temem pentru soarta lui, căci prinseserăm a-l îndrăgi. Într-un fel ciudat, în vara respectivă, devenise învățătorul nostru.

— Asta-i bună ! Altul mai potrivit n-ați găsit ?

— Stai, nu te pripi ! Ascultă :

În unele după-amieze, evident pe furiş, ne adunam la el în curte. Sub acelaşi nuc şi pe aceeaşi pătură de bună taină. Când era în formă, eliberat de obsesie, ne povestea. Despre oraşul nostru. Câte şi mai câte. În acele clipe el însuşi suferea o transformare. Era ca o terapie, presupun ; aceste relatări îi făceau bine. Se domolea. Îşi regăsea o parte din harisma de altădată. Expozeul devenea pasionant, rostirea vivace, ținuta dreaptă — în asemenea momente parcă întinerea ! Pare aiurea ce-ți spun ; totuşi, asta era impresia noastră.

— De ce nu ? acceptă Tiberiu după o scurtă reflexie. În clipe de intensă exaltare, obrazul subiectului poate dobândi o anumită luminozitate pasageră, care însoţeşte transfigurarea. Înțeleg iluzia voastră. Şi, zi, cu ce vă împuia urechile ?

— Nu ne „împuia urechile“, nu e expresia potrivită. Dimpotrivă. Am auzit de la el, pentru prima dată, despre tramvaiele cu cai ; despre balurile somptuoase, adevărate evenimente sezoniere, aşteptate cu înfrigurare de către tinerele domnişoare spre a-şi face „intrarea în lume“. Şi despre trăsurile impozante, ce străbăteau străzile, şi despre defilările cu torțe ale tinerilor, în semn de omagiu adus primadonelor străine, ce ne „înnobilau“ stagiunile, şi pe care le conduceau cu alai, după căderea cortinei. Despre maniere elegante şi un alt mod de-a trăi. Fastuos, dar nu exclusivist. Şi cei mulți îşi aveau bucuriile lor, iar aici micile crâşme şi hanuri din cartierele mărginaşe, cu muzicanții şi, mai ales, „primaşii“ lor vestiți, adevărate vedete ale periferiilor, spun destule. Cu alte cuvinte, am inhalat adânc, fără să ştiu, o esență necunoscută, numită „parfum de epocă“, al cărei iz mă ameţeşte şi azi. Şi-l caut, de atunci, necontenit.

Cu încetul, Lewy ne subjugase. Asemenea Şeherezadei, ne momea cu câte o poveste, pe care n-o termina, ca s-o continue într-altă zi, într-un ritm capricios, desigur, acceptat fără garagațe, căci îi căzuserăm în mreje, eram micile musculițe din pânza păianjenului ce stăpânea ştiința de a-şi amâna festinul, lăsându-ne să ne zbatem în voie, cu credința că ne vom dobândi libertatea, ceea ce putea fi adevărat, însă nu întru totul, dovadă că duhul lui încă mai bântuie în multe din cugetele foştilor săi „cruciați“, actualmente oameni în toată firea.

După ce turcii au fost alungați, ne spusese, şi peste alți ani, după ce făcuse ravagii, pesta s-a pierdut în depărtare, întremați, oamenii au dobândit tot mai mult curaj şi au purces la refacerea oraşului lor. Iar dacă guvernatorul Mercy a fost întâiul şi cel mai de seamă „administrator“ al ținutului, înscriindu-l pe circumferința progresului, imboldul său n-a rămas fără urmări şi, an după an, localitatea înflori, crescu şi se extinse şi apărură noi şcoli, noi spitale şi biserici, noi ateliere şi fabrici, săli de baluri, un teatru şi clădiri tot mai frumoase, spre mândria locuitorilor. „Iară oraşul nost' o fost fruntaş în multe“, ne atrăgea atenția, nu o dată. Şi : „ia băgați voi la cap toate astea !“ — şi se pare că le-am băgat.

De la el am aflat, în acea vară, despre faimoasele „premiere timişorene“ — n-o să insist asupra lor, căci le cunoşti. Decât în treacăt : urbea noastră a

fost primul oraş al imperiului iluminat cu gaz şi, peste mai puțin de un secol, în premieră europeană, iluminat electric. La fel, întâia aşezare a monarhiei în care s-a înființat o bibliotecă publică de împrumuturi ; ceva mai târziu, un spital municipal, înaintea Vienei şi Budapestei. Primul ziar din țară s-a editat aici, tot astfel cum Bega a fost cel dintâi canal navigabil al României, iar prima stradă asfaltată n-a fost la Bucureşti, şi nici la Iaşi, ci la Timişoara — mi s-a părut curios să aflu asta.

— Da' cum se face că tocmai noi am fost primii ? întrebă, la un moment dat, una dintre surorile Raaber.

— Asta, fetițo, pentru că oraşu' nost', în timp, o fost locuit şi condus de oameni mintoşi, răspunse Lewy şi îşi înălță o mână, ciocănind cu degetul arătător în mijlocul frunții, de câtva ori, ca să priceapă oricine unde se afla sediul minții, dacă mai existau cumva dubii. O avut primari de seamă, care or gândit bine şi cu folos pentru obşte, adăugă, cu o intonație solemnă în glas, privind-o de sus şi încruntându-şi sprâncenele. De unu' v-am pomenit ; v-am arătat cartea. Ia ziceți cum îl cheamă !

— Jo-hann Ne-pomuk Pre-yer !, am cântat pe voci felurite, spre delectarea urechilor sale.

— Aşa, iedu ților, aşa ! ne gratulă şi îşi frecă mâinile, mulțumit de ținerea noastră de minte.

— Da' or mai fost şi alții. Iaca, Josef Klapka ; Klapka, repetă — şi noi, iute, „Klap-ka !" — ce înainte de-a fi fost primar o fost tipograf şi editor. El s-o îngrijit să se facă o bibliotecă publică pentru ăi mulți. Şi s-or adunat atunci, la început, vreo 4 000 de cărți şi să ştiți, pentru vremea aia, era ceva. O să v-arăt casa, spuse, făcând un semn vag cu mâna înspre o destinație cuprinzătoare şi, tocmai de aceea, imprecisă.

Şi am mai aflat că urbea noastră, încă de pe la mijlocul lui 1700, avea sală de teatru, oamenii dovedindu-se a fi mari amatori de spectacole. Şi opera, şi recitalurile, şi concertele erau la ordinea zilei.

— Aşa că nu-i de mirare că marele Liszt, pianistu', o concertat aci ; începe să enumere Lewy, trecând în revistă figurile celebre ale lumii muzicale, ce s-au perindat, de-a lungul timpului, prin oraşul nostru. Şi că i s-o făcut o primire măreață. Un cor de-al nost' i-o cântat o serenadă, anume compusă ca să fie întâmpinat frumos, şi-o avut sala aşa de plină, că n-or făcut față la public. Atunci, l-or rugat să mai rămâie şi-o zis da. Pe dată, l-or mutat în altă sală, tot plină, şi el s-o produs trei seri, una după alta. Iar Johann Strauss-fiul, rege al valsului, o poposit, la rându-i, aci şi-o umplut de bucurie, cu vioara lui, sufletele străbunilor noşti. Şi unde, ha, unde credeți voi că o ținut spectacolu' ?!

Ne cercetam nedumerți, ridicând din umeri. Cum să fi ştiut ?!

— La Ope…, îngăimă timid Vanea, dar nu apucă să isprăvească.

— Ha, v-am prins ! se bucură Lewy, agitându-şi brațele, în stilul cunoscut. Nu era încă zidită. Păi, aci, în „Fabric", măi copii ! În Făbrucul nost'! Taman în curtea „Fabricii de bere", ce ziceți de asta ? Îşi încrucişă brațele peste piept şi, trecând pe deasupra noastră o privire princiară, aşteptă să ne liniştim.

Ce să fi zis ? Ne minunam, țineam minte. Spuneam acasă părinților şi ei ne luau în răspăr, n-aveau timp de asemenea retrospective.

— Şi peste ani — depănă mai departe Lewy, într-o altă după-amiază când, printre frunzele nucului, strecurate, razele soarelui îi dansau pe față, iluminându-i când fruntea, când obrajii, alteori încurcându-i-se în barbă, iar

noi ne înființărăm în curtea casei în care locuia, laolaltă cu soru-sa Zeda, s-ascultăm o nouă istorisire — prin oraşu' nost' o trecut şi poetul Eminescu. „Luceafărul poeziei", cum i se zice. Foarte tânăr, dar deja cunoscut. Şi de la noi, s-o dus la Oravița, la teatru, că era sufleur într-o trupă d-artişti. Iară la hotelu' „Trompetistu'" o tras pentru două zile însuşi Vodă Cuza, împreună cu suita lui. Acilea s-or odihnit ultima oară, după aia s-or dus în exil. Şi s-o scris de el la Zeitung, iară lumea o fost mişcată de soarta de-o avut-o. Şi dacă mergeți, ha, mai departe, până-n „Maria", acolo unde-i aşezată acu' statuia Sfintei Fecioare, o fost plațu' pe care, pe-un tron de fier înroşit, o pierit în chinuri Gheorghe Doja — căpetenia de-o mânat țăranii la răzmeriță, pe la cinci sute paişpe. Drept îi ?

Aşteptă un răspuns din partea noastră, care sosi, neîntârziat : despre răzmerița asta, da, auzisem majoritatea, deşi poate că nu în amănunțime.

— Pentru că o fost crud, ha, şi-o ucis nobili mulți, în cazne cumplite, o avut parte de-o moarte tot aşa de crudă. Şi după ce l-or legat cu lanțuri de scaun, pe cap i-or pus o coroană şi-n mână i-or dat să țină un sceptru' — numa' că şi sceptru' şi coroana or fost înroşite-n foc ! Apoi l-or tăiat la brațe şi i-or deschis arterele şi din sângele ce s-o scurs, ha, l-or silit pe frate-su să beie. Şi din trup i-or smuls bucăți de carne, cu cleştii înroşiți, şi le-or aruncat la ortaci de mâncare. Cei de-or refuzat, or pierit pe loc, traşi în țeapă. Şi-n toată vremea asta, ha, aşa ars şi sfârtecat, el n-o scos nici un zbierăt, nici un geamăt, n-o cerut îndurare, ci numa' o strâns din dinți — aşa să ştiți !

L-ascultam cu sufletele la gură, abia respirând. Pe măsură ce povestea, vocea lui aborda crescendo-uri abrupte şi coborâşuri line, alunecând până aproape de şoaptă. Fetele ce mai chirăiau pe alocuri, dar Lewy le fulgera pe loc cu o uitătură aprigă şi ele amuțeau numaidecât.

La răstimpuri, ca să-şi tragă suflarea, lua câte o pauză. Patrula prin fața noastră dus pe gânduri, cu mâinile înnodate la spate şi umerii încovoiați, urmărit în tăcere de ceata aceea de puştani în pantaloni scurți, băieți şi fete de cel mult doisprezece ani, atraşi de fiorul magic al povestirii. Era şi nu era adevărat, oscilam între a-i da sau nu crezare. După ce cumpăneam, lucru care se petrecea în drumul nostru către casă, sfârşeam prin a opta pentru varianta primă. Lewy era bătrân, argumentam ; fusese om învățat, avusese prăvălia lui cu cărți şi se născuse aici. Şi după ce ne despărțeam, fiecare pe traseul lui vedea cu alți ochi străzile, casele, piețele, ansamblul, totul devenea concret, dobândea o dublă identitate, căci din aceste narațiuni, uneori dezordonate, ni se dezvăluia o altă fațetă a oraşului, paralelă cu cea cunoscută. Şi dacă la şcoală nu învățaserăm despre trecutul urbii, probabil că urma să o facem ; la fel cum urma să ne uimim profesorii cu ştiința noastră, luându-le vorba din gură !

— În anii de care vorbeam, rosti într-altă zi Lewy şi, contrar obiceiului său, se aşează pe un scaun, înaintea noastră, oraşu' o fost îngrijit şi curat, nu ca acuma. Şi cei veniți de altunde, plăcut surprinşi, i-or zis „Mica Vienă" ! Şi-o avut grădinari-artişti, cărora le-o mers faima. Era unu', Mühle, da' nu era singuru' ; ăsta însă o dat tonu' şi aci s-or cultivat trandafiri de multe feluri şi s-or făcut expoziții şi concursuri, şi tot el o adus din Japonia întâile crizanteme de s-or sădit în solare. Iară „Parcul Rozelor" o avut sute de soiuri de roze, care mai de care, şi însuşi împăratu' Franz o vizitat o dată parcu' şi-o avut numa' vorbe de laudă ! De la florarii ăştia, ai noşti, îşi comandau coroane şi buchete de flori reginele Serbiei, Ungariei şi României, şi alți oameni cu stare din Europa, aşa că mulți trandafiri ni se duceau la export. Iară tinerimea, zicea,

sărind de la una la alta, se arăta supusă şi politicoasă. Copiii dădeau ascultare părinților ; tot aşa şi la şcoală. Ce hotărau domnii profesori era sfânt. Şi domnişoarele-şi aveau şcoala lor, la „Carmen Sylva“ ; şi domnişorii pe-a lor, la „Loga“, nu învățau la grămadă, să tragă cu ochiu' unii la alții şi să nu mai asculte la lecții. Şi fetele cântau la clavir şi nu umblau neînsoțite şi nici n-aveau genunchii murdari şi jupuiți !

Ne-am prins, îndată, spre cine bătea apropoul. Ca la comandă, ne-am îndreptat privirile către Terike şi fata roşi violent şi se ghemui, adunându-şi genunchii la piept, astfel că părul ei lung şi bogat îi acoperi îndată, ascunzându-i vederii. Părea să nu-i pese, dar de a doua zi se îngriji mai mult de sine, vestind, pentru cine ar fi avut un ochi atent, apariția acelui fluture, ce urma, în scurtă vreme, să părăsească crisalida.

— Şi unde-i acu' Catedrala, pe-acolo, pe-aproape, o trecut trenu'. Era cale ferată. Iar Opera o fost clădită de trei ori, ha, c-o ars în două rânduri. Şi Făbrucul nu era cum îl ştiți ! Bega, demult, o avut numeroase brațe ; şi podurile peste ele or fost în jur de treizeci la număr. Cu timpu', pe unele le-o dus apa ; altele or fost distruse, nemaifiind de trebuință căci, secată ori dirijată, atâta apăraie o fost adunată într-o singură matcă şi cu încetu' s-o făcut canalu' cum îi azi.

— Măi să fie, măi să fie ! se minuna de fiecare dată Aurică, pocnindu-şi între ele mâinile mari, ca nişte labe, cu palme de copil muncit, băşicate, care-şi ajuta părinții ridicând lăzi şi cărând pubele, să mai facă un ban. Chiar aşa să fi fost ? Ce ziceți ?

Şi tot bătându-şi capul cum să fi arătat locul, într-o noapte avu un vis în care i se înfățişă leit ca în descrierile lui Lewy. Mâine-zi, ni-l povesti :

Se făcea că „Fabricul“ era cotropit de ape. Şi râul îşi despletea undele în numeroase brațe, legate-ntre ele de poduri şi de podețe care se balansau sub paşii lui, şi era beznă, în vis, numai apa lucea şi clipocea sub lumina chioară a unor lămpaşe agățate de stâlpi, în dreptul unor mori în jurul cărora zărea lume străină şi auzea zvon de glasuri şi râsete, drept pentru care dădea să se apropie şi nu izbutea, ci numai fugea şi fugea, iar pe râu, uneori, pe sub poduri, alunecau în tăcere şlepuri încărcate cu lemne şi saci cu sare, în vreme ce el, dezorientat, trecea de pe un pod pe altul, aşa, de unul singur, şi nici un om şi nici o muiere nu-i ieşeau în cale, să fi avut cu cine schimba o vorbă, pe maluri, în depărtare, vedea cârciumioare şi țigănci despletite, înfoindu-şi fustele colorate şi jucând în ritm de cântări, iar el fugea şi fugea, de pe un pod sau un podeț pe altul, fără să găsească drumul, nici înspre casă, nici înapoi, şi pe ce credea că se apropie se îndepărta, şi totul era ostil şi străin şi necunoscut şi vântul şuiera ca o hydră şi învârtea aripile acelor mori uriaşe, şi, pe neaşteptate, o pasăre mare, întunecată, cu ochi de foc, zămislită de tenebrele nopții, îi trecu pe deasupra şi-o aripă tăioasă, atingându-l, îi zgârie fruntea, „acilea, se cunoaşte semnu' !“ *— ni-l arătă, înălțându-şi cu podul palmei părul de pe frunte, ca să vedem crestătura, iar noi ne înghionteam şi chicoteam pe înfundate, căci ştiam că tăietura din coama sprâncenei i-o făcuse Tamango, în ziua-n care, mânios că-i survolase teritoriul, Aurică sărise la el, cerându-i să nu se mai dea pe lângă domnişoara Brighitta şi să-i care gunoiul, căci asta era treaba lui, sursa de unde mai storcea un ban, dar Tamango, ți-ai găsit !, cum să fi fost rezonabil ?!, aşa că s-au luat la bătaie, care pe care, iar Aurică, deşi crestat pe frunte, până la urmă îl dovedi ! Înțeleşi din priviri, n-a suflat unul vreo vorbă, ci doar ne-am minunat, dându-i apă la moară, ca să ne zică mai departe — **şi-i era teamă, recunoştea, şi frig şi plângea şi zbiera şi ne***

chema pe toţi pe nume, şi-a luat-o la goană pe maluri, iar până la urmă un picior i-a scăpat în apă de unde un peşte mare, nemaivăzut, aşa ca un rechin, cu-o puzderie de dinţi infernali, a ţâşnit în sus şi l-a prins, încercând să-l tragă la fund, ca să-l înece în mâl !

— Da' prost eşti, bă, i-a zis nu mai ştiu care, cum să fie rechini în Bega ? Se vede că eşti tra-la-la !

Nu erau, dar în vis da, acolo erau. Se admite, am căzut de acord.

Ce mult ne plăceau visele, în acei ani ! Şi ni le împărtăşeam, adesea. Şi pe cele de noapte, şi pe cele de zi. Dar eu le preferam pe cele din urmă...

Dacă visele nopţii ne îngăduiau lucruri nemaipomenite, bunăoară să zburăm, după voie, peste tărâmuri necunoscute, de parcă am fi fost aşezaţi pe un covor fermecat şi de sus, de sus de tot, din slavă, să vedem oraşele–furnicare, râuri şi fluvii cu braţe multe şi cu meandre, munţi şi pustietăţi înfricoşătoare, traversate numai de beduini şi de cămile cu mers legănat şi lipsit de grabă, dar şi să zărim castele impunătoare, cu turnuri ascuţite şi cu metereze, piramide şi altare păgâne, pe care se jertfeau fecioare şi copii fără prihană, mări întinse, pe ale căror valuri cât casa săltau, ca nişte jucării de hârtie, corăbii şi câte şi mai câte, locuri pe care, altminteri, nu le-am fi putut vizita niciodată, dacă visele nopţii ne mai rezervau uneori şi emoţii neplăcute, căderi în hăuri adânci şi fără de scăpare, din ale căror abisuri ne salva doar tresărirea spaimei ce aducea cu sine trezirea, iar dacă uneori ne ofereau festinuri copioase, ospeţe în care ni se aşezau în faţă platouri nenumărate, cu tot felul de bunătăţi îngrămădite pe ele, pe care nu le biruiam, în final noi ştiam că bucuria ori spaima prin care tocmai trecusem erau mincinoase, că ţineau de fantasmele nopţii şi, în consecinţă, ne despărţeam de ele fără regrete, uitându-le numaidecât !

Pe când visele zilei se dovedeau a fi diferite. Ele aveau bătaie lungă, nu le uitam şi puteai să le reiei la nesfârşit şi să le rulezi cu ochii deschişi, oriunde te vei fi aflat, ignorându-i pe cei din jur. Căci, îndeobşte, ţineau de devenirea noastră, de năzuinţa fiecăruia de-a fi sau de-a avea. Ni le făceam cunoscute, în mare parte, mărturisindu-le, aşa că ştiam că Duţu vroia să se facă chelner şi să servească la „Palace", ca să agonisească de la clienţi niscai bani în plus, care, adunaţi cu răbdare, să-i fie de folos bună-si, tuşa Viorica, să-şi pună dinţii şi să poată mânca la fel ca oricine. Terike visa să devină coafeză, ceea ce s-a şi întâmplat ; să stea într-un salon luminos şi să-şi treacă mâinile pricepute printre cârlionţii doamnelor şi să clădească coafuri înalte, cocuri sofisticate şi etajate, bine apretate de fixative intens parfumate şi presărate cu sclipiciuri. Vanea dorea să devină medic, să-i lecuiască pe cei atinşi de bacili la plămâni, ca să nu mai tuşească, să verse sânge şi să se prăpădească de tineri, cum s-a întâmplat cu mama lui. Aurică năzuia să devină boxer şi se antrena asiduu ; să fie în ring şi să stâlcească, cu lovitura-i trăsnitoare, mutrele adversarilor ; să zdrobească arcade, bărbii şi nasuri astfel încât să-i meargă faima şi să ajungă la Olimpiadă, de unde să revină cu titlul de campion. Din păcate, n-a fost să fie, căci ne-a părăsit cel dintâi. În mod curios, înghiţit de ape, precum visase, într-o zi când, grozăvindu-se, a sărit de pe un pod şi n-a mai ieşit la suprafaţă... Dintre surorile Raaber, Iuditha aspira să devină balerină, ceea ce nu s-a întâmplat ; Rebecca, în schimb, vroia să fie vânzătoare într-o cofetărie, să poată mânca savarine pufoase, ecleruri trase în ciocolată sau fursecuri mărunte şi crocante, după care jinduia mai toată ziua. În ceea ce mă priveşte, visam să conduc avioane,

să pilotez la mare înălțime şi să desenez pe cer arabescuri, încât la coborâre să fiu întâmpinat cu ovații, ropot asurzitor de aplauze, şi să fiu purtat pe brațe de admiratori — ei bine, s-ar părea c-am dat greş. C'est la vie !

Aceeaşi cadențare măruntă, de paşi, se face auzită, crescând în intensitate, pe măsură ce fetița în pardesiu stacojiu reface traseul în sens invers, apropiindu-se iarăşi. Aleargă preocupată, condusă de un gând al ei, cu mâinile întinse înainte, atrasă de topoganul din partea opusă leagănului. Tiberiu îi remarcă licărirea de malahit a ochilor, jocul săltat al buclelor aurii, scăpate de sub basca de aceeaşi culoare, asortată pardesiului. O dată ajunsă, îşi scoate pardesiul, se agață de bara de susținere şi ținând-o strâns, cu ambele mâini, urcă hotărâtă scara, ridicându-şi stângace picioarele mult prea scurte pentru înălțimea treptelor, înverşunându-se şi perseverând. Spre îngrijorarea bunicului.

— Ai grijă, Diana, ai grijă să nu cazi ! îi strigă de jos, pe când deasupra lui, în vârful topoganului, fetița țipă de bucurie şi, ridicându-şi brațele, se lasă să alunece iute la vale, ca să nimerească cu şezutul într-o băltoacă, o mică adâncitură săpată-n pământul moale de aterizări anterioare, repetate, ale altor „temerari", de-o seamă cu ea. Cum e de aşteptat, începe să plângă.

Scuturându-i urmele de noroi de pe trening, peste care îşi trece de câteva ori palma, bătrânul o dojeneşte cu glas scăzut, după care, apucând-o strâns de mână, se îndreaptă către „Casa cu axă de fier". În câteva momente, vor dispărea din câmpul vizual al celor doi bărbați, cotind spre strada ce trece pe dinaintea palatului florentin.

— Dar dintre visele cu ochii deschişi, continuă Victor, se desprindea luminos acela pe care ni-l insuflase Lewy : legați prin tainica noastră frăție, într-un sublim anonimat, să devenim salvatorii întregii suflări a Cetății de odinioară !

Era cel mai frumos vis dintre toate, recunosc asta şi acum, căci, depăşindu-ne condiția, ne dădea o nouă identitate prin care, în parte sau împreună, deveneam cu toții mai curajoşi, mai puternici, mai demni de încredere — lucru ce nu o dată adulților le scăpa din vedere. Dar tocmai acest vis a fost să iasă cel mai rău…

De peste drum, venind dinspre „Bastion", îşi fac apariția trei puştani, împătimiți ai rolelor. Ocolesc parcul de câteva ori, în mare viteză ; se întrec, îndemnându-se cu voci ascuțite. Trecătorii se feresc din calea lor : unii, vădit deranjați, alții se trag uşor într-o parte, zâmbind îngăduitori.

— Să fi avut noi aşa ceva, murmură Victor, urmărind legănarea suplă a trupurilor, Doamne, ce ne-am fi dat pe panta din parcul „Apollo", poți să-ți imaginezi !

— Nu-i greu de presupus, însă aş prefera să nu te îndepărtezi de subiect ! Aşadar, visul cel măreț s-a sfârşit lamentabil. Cum asta ?!

Tiberiu îşi scoate ochelarii şi îi strecoară în buzunarul interior al gecii, de unde extrage, cu grijă, un pachet de țigări. Îşi aprinde una, inspiră adânc şi se sprijină de spetează băncii.

— Hai, dă-i zor, te ascult !, îşi îndeamnă prietenul, cercetându-l cu ochii mijiți, din spatele rotocoalelor de fum.

— Într-o zi, Lewy a dispărut, îşi aminteşte Victor, parcă neconsolat şi acum de această dispariție.

Era de prevăzut, şi-o căutase cu lumânarea ! În ultimele zile, discursul lui începuse să deraieze periculos ; vorbea, la fel, despre Cazarmă şi mulţimea şobolanilor adăpostiţi de hrubele şi subteranele ei, pomenind, totodată, şi despre îndepărtarea de credinţă a oamenilor, despre stricarea sufletelor. Şi indica vinovaţii. Tot mai frecvent, folosea sintagma „ciuma roşie“, a cărei răspândire — arăta — dusese la îndepărtarea menţionată şi vicia cugetele, atrăgând după sine şi alte nenorociri, unele sugerate, altele spuse pe şleau încât, treptat, parcă şi noi începurăm a pricepe din ce direcţie bătea vântul, înţelegând că Lewy numea acele fapte şi pe acei oameni de care părinţii noştri se fereau şi vorbeau arareori despre dânşii, şi-atunci numai în şoaptă, când erau singuri şi convinşi că nu-i aude vreo ureche străină !

Lewy a dispărut pur şi simplu, fără ca nimeni să ştie când şi cum, adunat de pe stradă ori dintr-o piaţă, ridicat de acasă în miez de noapte, dus la pârnaie sau la balamuc. Îngrijoraţi, am început să-l căutăm prin locurile unde ştiam că bântuie mai frecvent, o dată şi la el acasă, însă vecinii ne-au alungat degrabă, încât, derutaţi, ne-am căutat un nou loc de sfat, găsindu-l în chiar magazia lui Stelu, acolo unde buluciserăm deja o parte din „armamentul“ nostru şi continuam să o facem. Rămaşi fără căpetenie, am decis să nu ne despărţim şi să ducem la înfăptuire — aşteptându-l — toate proiectele.

Lewy aruncase sămânţa. Pământul se vădise fertil, dovadă că ea încolţise. Drept urmare, ne vom arăta demni de încrederea lui. Acceptasem să alcătuim „Noua Cruciadă“. Semnaserăm pactul înfrăţirii — nu erau vorbe aruncate-n vânt ! Cu sau fără Lewy, pericolul continua să rămână acelaşi. Nu peste mult timp, Cazarma va fi dărâmată. Scrisese-n ziar, câţiva am auzit ştirea la difuzoare. Aşa că va trebui să intrăm fără el, s-a decis, cu câteva zile înaintea celei decisive, în burdihanul clădirii şi să omorâm câţi mai mulţi şobolani cu putinţă ! Toţi, ar fi fost imposibil, însă cu fiecare dihanie răpusă, pericolul molimei va scădea, în timp ce numărul trofeelor va spori, spre fala noastră.

Aşadar, ne-am continuat antrenamentele. Cum Lewy întârzia să se arate, grupul nostru dobândi tacit o conducere bicefală : pe de-o parte Vanea, din a cărui „aripă“, să zic aşa, făceam parte ; de cealaltă Pali, cu „hunii“ lui şi alţi câţiva simpatizanţi mai recenţi.

Ceva în fiinţa noastră se schimbase. Fără să realizăm exact, deprindeam arta disimulării. Nu ne mai ardea de jocuri puerile. Devenirăm mai atenţi, mai receptivi faţă de ceea ce se petrecea în jur. Şi mult mai prudenţi. Mai ascunşi. Chiar ursuzi, transformare pe care o remarcară, primii, părinţii noştri. Şi ne-o reproşau, intrigaţi. Ne regăseam doar atunci când ne aflam laolaltă ; în adâncul securizant al magaziei din curtea lui Stelu, retraşi la răcoare, schiţându-ne strategia, şi-n acele spaţii, mai largi, din parcul sălbăticit dinspre „Plopi“, de lângă „Turbine“, şi-n piaţeta din spatele bisericii sârbe, acolo unde pe-un zid se mai vedea emblema unui local celebru, care dăduse naştere şi unui nume de stradă, locuri în care ne antrenam în continuare. Sau pur şi simplu ne încăieram, sub pălăria acestui pretext, aşa cum le place băieţilor să o facă, dorind să-şi consume energia şi să-şi impună o efemeră autoritate. Divizaţi în două echipe, cum îţi spuneam, şi înarmaţi cu o parte din armele noastre, eram, pe rând, când cei vânaţi, când hăituitorii, întrecându-ne în a ne dovedi... vitejia ! Lucrurile nu ieşeau din nota obişnuită a hărţuielilor băieţeşti. Ţipam, ne provocam, asudam, ne plesneam, alergam de colo-colo, fugărindu-ne. La urmă, osteniţi, ne adunam mărunţişul şi ne duceam, în bună pace, la un suc. Dar a fost o zi să fie altfel…

Înlănțuiți, cu brațele petrecute fiecare peste mijlocul celuilalt, un băiat şi o fată trec prin fața celor doi bărbați. Uneori, se opresc ca să se privească. Au chipurile luminate de-o iradiere lăuntrică, „muzica feței, atât de elocventă !“, o va defini, mai târziu, Tiberiu, după ce se vor fi îndepărtat. Două siluete zvelte, aproape de aceeaşi înălțime, purtând cunoscutele haine impersonale — blugi, tricouri, adidaşi —, care-i „înrolau“ în contingentul celor de-o vârstă simțitor apropiată, cu vestimentație identică, opțiuni muzicale şi culinare asemănătoare, colecționari de CD-uri, DVD-uri şi amatori de chat-uri pe Net, diferiți, totuşi, prin idealuri şi proiecte personale, cum e firesc să fie. Nu erau genul „beat“, ce agresase în urmă cu doar câteva decenii mentalitatea bunicilor ; puteau fi genul „rock“, sau „pop“, „rapp“, ori „hip-hop“, nu avea importanță. Toate aceste detalii ce țin de modă îşi vor dovedi în scurt timp perisabilitatea şi curând ei, asemenea părinților şi bunicilor nu de mult, vor fi intrigați de noile curente ce se vor ivi în ținuta generațiilor următoare, cu care nu vor mai ține pasul, se vor simți depăşiți de modul lor de-a gândi, de-a se manifesta şi de-a percepe lumea, altul, şi, în esență, fundamental, acelaşi.

— Ştii că-n noiembrie voi deveni bunic ? anunță, pe neaşteptate, Victor, şi-i face semn cu ochiul prietenului care nu-şi poate ascunde perplexitatea.

— Aşa, şi-mi spui abia acum ! izbucneşte Tiberiu, parcă nevenindu-i să creadă. Şi : „Doamne, cum trece timpul ! “ şi, imediat : „Mergem diseară, să sărbătorim !“

— Aşteaptă, nu te pripi ! îl calmează Victor, vreme este. Mai întâi să se împlinească fapta, până la toamnă ne mai vedem.

— Cu siguranță ! spune Tiberiu. În vara asta nu mai aveți scăpare : veniți la noi, în concediu ; facem o excursie–două, ne ducem până la peşteră, ca atunci, şi schițează un semn vag cu mâna, invocând un timp rămas în urmă, în schimb, prezent în memorie, având o aură strălucitoare, față de care îşi au nostalgiile lor. Că după aceea…

— Baby sitter ! îl completează, cu veselie, Victor şi izbucnesc în râs. Asta e. Continuăm ? deviază discuția şi o abate către vechiul făgaş.

Tiberiu trage la repezeală un ultim fum din țigară. O îngroapă, cu vârful pantofului, în pământ şi-şi reaşază pe nas ochelarii, îndreptând o privire aprobatoare către prietenul său.

Şi într-o zi, pe când eram şi nu prea eram în „focuri“, ci mai degrabă lâncezeam moleşiți de căldură în spatele bisericii, mai bătând mingea, mai meşterind la „armele“ noastre, ascuțind vârful unui par sau al unei bâte ori smulgând câteva cuie înfipte în carnea vârtoasă a lemnului ce ar fi putut să ne vateme la o adică, se ivi, dinspre strada „Bicaz“, Maranian. Străin de preocupările noastre din ultimele săptămâni. O clipă, se opri surprins ; apoi, bucurându-se de întâlnire, veni înspre noi.

— Să vezi ce-am să-i fac ! şuieră deodată Pali, înviorat. Şi, fără să ne dumirim pe loc ce-i coace mintea, îl auzirăm răcnind din răsputeri :

— Şobolanu’ ! Uite-l ! Pe el ! comandă.

Ne-am prins numaidecât şi avurăm chef de şotii. Să-i tragem o sperietură lui „papă-lapte“, cam asta era ideea, cel puțin aşa am perceput-o eu. Revitalizați dintr-o dată, cu bâtele şi parii şi țepuşele ridicate deasupra capului, ne-am năpustit în direcția lui.

Maranian păli şi căscă ochii la noi, nedumerit. Buza de jos începu să-i tremure şi-şi duse o mână la piep. Deschise gura, însă nu articulă nici un cuvânt. Cel mult, un soi de behăit anemic, aproape neauzit, îi scăpă din gâtlej. Se sprijini de vechiul zid, care mai păstra urma intrării în acel local faimos, numit „La trei regi“, şi se lipi de el.

— Staţi, măi ! bâigui speriat. Ce-ce v-a apucat ? Dar nu primi nici o lămurire.

Urlând ațâțați, l-am înconjurat în semicerc. Apoi, în linişte, ca la un semn, începurăm să-l hărţuim, înțepându-l cu vârfurile bâtelor noastre, în piept şi-n picioarele dezgolite. Nu foarte tare, mai mult ca să-l speriem.

Băiatul, îngrozit, nu percepu intenția noastră. Porni să țipe-n gura mare şi să ceară ajutor.

— Gura, ce-ți veni !? se năpusti la el, deranjat, nu mai ştiu care, temător c-ar fi putut atrage atenția vârstnicilor. Îl plesni cu dosul palmei peste gură.

Maranian, săracul, amuți ; îşi duse încet mâna la locul lovit, pipăindu-şi buza vătămată. Ne cerceta cu o mină uimită şi dezaprobatoare care, în loc să ne potolească, mai mult ne stârni.

— Pe el ! porunci încă o dată Pali şi, întrucât „şobolanul“ încerca să scape, zbătându-ni-se în mâini şi lovind cu capul şi cu picioarele la nimereală, careva îl înşfăcă de cămaşă şi-l trase de lângă zid, descoperindu-i spatele. În grabă, am făcut roată în jurul lui.

— Şobolanu' ! şo-bo-la-nu' ! scandam asurzitor, provocându-l întruna ; băiatul plângea şi țipa în continuare şi ne implora să-l lăsăm în pace. Alteori, se străduia să ne nimerească, noi însă, antrenați, cu reflexele iuți, săream într-o parte, scăpându-i. Totuşi, la un moment dat, nimeri. O lovitură de picior încasată în gleznă, de Duțu, îi smulse acestuia un urlet de durere. În revanşă, avântându-se furios, se repezi asupra amărâtului nostru coleg şi cu o „dreaptă“ bine țintită, îl izbi zdravăn în falcă.

După ce Duțu îl pocni şi auzirăm un trosnet, tărtăcuța lui Maranian săltă ca o minge în sus, de parcă ar fi fost pe cale să se desprindă de gât şi să-şi ia zborul către zare, iar el icni şi-şi dădu ochii peste cap. Căzu pe spate şi rămase nemişcat, cu brațele şi picioarele aruncate la voia întâmplării.

— Măi, să fie ! exclamă Aurică, dintr-o dată vestejit la față. L-ai dat gata !

Duțu se-ngălbeni, la rândul său ; cu toate acestea, încercă să braveze, râzând :

— Dintr-atât ?! se îndoi neconvingător ; ce naiba, abia l-am atins ! Totuşi, se vedea că era el însuşi speriat de tăria loviturii. Îl luase valul, îl orbise adrenalina, ca pe noi toți, de bună seamă.

Ne trezirăm bursc, ca dintr-un vis urât. Lăsați pe vine, îl încercuirăm mai strâns pe Maranian, zgâlțâindu-l, de astă dată cu fereală, ca şi cum dintr-o dată devenise un bibelou, un obiect fragil ce trebuia manevrat cu grijă, ca nu cumva să se sfărâme. Stelu îi potrivi sub cap tricoul său, adunat cocoloş ; întreprinzătoare, Miliția fugi s-aducă apă. Când reveni, stropirăm fața victimei şi-i umezirăm buzele vinețiii, printre care, la unul din colțuri, începuse a şerpui un firicel de spută rozie. Eforturi sterile, întrucât nu prea-l ajutau să-şi revină.

Realmente, eram speriați. Dați peste cap, îngroziți de isprava noastră ! Merseserăm prea departe, ei da, asta nu mai era o joacă ! Ceva urât şi necunoscut se dezlănțuise în noi. O furie nejustificată, cu atât mai rea cu cât fusese colectivă şi țintise un băiat fără nici o vină. Un biet prăpădit, un laş, un „papă lapte“, cum îl catalogam în cruzimea noastră — şi ce dacă ?! Nimic nu motiva faptul că am fost la un pas de a-l nenoroci ! Scăpată de sub control,

dădurăm undă verde fiarei din noi şi, jubilând, ea tembelizase. Îşi arcuise spinarea, sărise cu ghearele desfăcute, sfâşiase. Amuşinase mirosul sângelui şi voise să-l soarbă. Ne cercetam oripilaţi, cuprinşi de ruşine.

Prin urmare, unde era visul cel romantic de-a salva mii de vieţi de la pieire când, iată, fuseserăm pe cale, cu nepermisă uşurinţă, de-a o periclita pe aceea a colegului nostru ?! Cine eram, de fapt ? Întrebarea asta m-a obsedat peste ani.

Maranian tuşi, iar Vanea se întinse lângă el şi-l apucă de-o mână. La căpătâiul lui, Pali îşi strecură grijuliu braţele pe sub umerii băiatului şi, cu precauţie, trăgându-l în sus, îl ajută să stea în şezut.

Maranian mai tuşi o dată şi scuipă un dinte. Ne privi îngrozit şi expresia asta, a lui, trebuie să recunosc, m-a tulburat profund şi m-a urmărit multă vreme, ca o pedeapsă. Apoi îşi acoperi faţa cu mâinile, spre a se feri în continuare.

— Nu, nu ! strigă Duţu, spăşit ; n-am vrut să fie aşa de tare ! zise şi dădu să-l ajute şi el, când vocea unui bărbat ne atrase atenţia :

— Golanilor, v-am văzut, să vă ia naiba ! Asta nu-i joacă, mâine-poimâine împlântaţi cuţitu' în om. Vă bag eu minţile-n cap !

Şi se repezi înspre noi — un bărbat solid, în trening, urmat de încă vreo doi–trei.

Îngroziţi la culme, ne-am risipit care-ncotro. Alergam nebuneşte, umăr la umăr, între Vanea şi Terike ; goneam în zig-zag, iepureşte, prin „Piaţa Traian", iar paşii din spatele nostru se înteţeau şi ei, fără să ştim cui aparţineau : amicilor sau urmăritorilor. Simţeam cum, solicitată la maxim, inima-mi bătea gata-gata să-mi sară din piept ; am cotit-o spre „Dacilor" şi m-am ascuns sub o poartă, secondat de Terike, care se lipi de mine, încercuindu-mă cu braţele. Am văzut cum, înşiruiţi, treceau prin faţa noastră, ca la spartachiadă : într-un cros turbat, urmăriţi şi urmăritori, iar numărul hăitaşilor crescuse, cum se întâmplă de obicei. Aerul era încărcat de urlete, fluierături şi de ameninţări :

— Derbedeii, cibezării naibii, nu-i lăsaţi să scape !

— Să-i ducem la Miliţie, c-acolo le ie locu', să-i bage la „corecţională" !

După ce trecură alergătorii, se lăsă o linişte aproape nefirească şi Terike se îndepărtă de mine, dar mă ţinea, mai departe, strâns de o mână ; ne-am furişat afară. Părea să nu se fi întâmplat nimic. O imensă ruşine mă copleşi, strivitoare, ruşine pe care o regăseam şi-n ochii înlăcrimaţi ai fetei. I-am strâns mâna şi încet, potoliţi, ne-am îndreptat către Farmacia „Kovács", îndărătul căreia locuia.

— N-o să se mai repete, am asigurat-o şi atunci, sub imperiul nu ştiu cărui imbold, ea se înălţă pe vârfuri şi mă sărută scurt, pe bărbie. Apoi dispăru iute, în despicătura înaltă şi îngustă a porţii, lăsându-mă într-o dispoziţie curioasă, în care prinseseră a colcăi o sumedenie de şerpişori ai întrebărilor niciodată puse până-n acea zi, însoţite de-o stranie şi inexplicabilă stare de bine. Astfel „oxigenat", am rupt-o la fugă spre casă.

Două zile mai târziu, întruniţi în magazia lui Stelu, ne-am revizuit priorităţile : nu ne vom mai bate, am decis. Lupta — adevărata luptă — va trebui să o dăm numai cu şobolanii, căci ei sunt purtătorii răului în lume şi ai molimei care ne-ar putea ameninţa existenţa şi pustii oraşul ! Şi-n ceea ce ne priveşte, dând curs învăţăturii lui Lewy, va trebui să fim mai buni, mai curajoşi şi mai vrednici, în toate privinţele. Să nu ne facem de râs nici unul şi să ne bucurăm părinţii.

Victor tăcu. Se ridică-n picioare, pentru a se dezmorți, şi schițează câțiva paşi, îndepărtându-se puțin, pe alee. Simte sub tălpi rularea uşoară a pietrişului, i-aude scârțâitul înfundat, specific. Revine apoi, lângă Tiberiu. Aşa cum stau aşezați, cu spatele întors „Casei cu axă " şi bisericii evanghelice din imediata-i apropiere, în față li se deschide o perspectivă mult diferită, purtând amprenta modernității. În jurul „Fântânii Punctelor Cardinale", oprită din funcționare la acea oră, circulă, cu repeziciune, numeroase maşini ca să-şi urmeze, fiecare, traseul înspre cele trei direcții ce se bifurcă în vecinătate. Unele o iau pe bulevardul care conduce către „Piața de fân" ; altele spre „Facultatea de Arte" ; celelalte, trecând prin fața zidurilor vechiului „Bastion", se vor îndrepta înspre noi direcții ale oraşului, de cum vor ajunge la capătul străzii. Maşini de mărimi şi mărci diferite, în majoritate autoturisme personale sau aparținând unor firme, viu colorate, angajate în curgerea unui trafic intens.

— Mă gândesc, spune Tiberiu, ce-ar zice sau ce figură ar face unul dintre vechii paznici ai fortificației ca, într-o zi liniştită, cercetând agale împrejurimile cunoscute, să i se înfățişeze, deodată, imaginea de acum ! Cam şocant, nu crezi ?

— Cred că nu duci lipsă de imaginație !, replică Victor.

Se apleacă şi smulge de lângă piciorul băncii un fir de iarbă, abia răsărit, frământându-l între degete.

— Şi cum s-a sfârşit ? doreşte să afle mai departe Tiberiu, căci orice lucru — viață sau faptă, proiect ori întâmplare — are, nu ştiu dacă să spun din păcate sau din fericire, un final ?

— Îți spun, ai răbdare !

Într-o zi, pe la prânz, după ce înotaserăm până la extenuare între „Turbine" şi Pod, stăteam uzi sub o salcie, retraşi la umbră. Era o zi toridă, țin bine minte, de sfârşit de august, în care, parcă simțindu-şi supremația periclitată, soarele mai făcuse o ultimă şi pârjolitoare demonstrație de forță. La un moment dat, înlăturând cu o mână perdeaua vegetală care ne ferea de arşiță, Vanea aduse vestea cea mare :

— Pe joi, îi sigur !

Deținea informația dintr-o sursă garantată, ne explică. Se afla în trecere pe la unchiul său, Miomir, trimis de tată, să-i ducă nu ştiu ce obiect — nu mai rețin exact şi nici n-are vreo importanță. Acolo, în casa rudei, dădu peste X, fost coleg de şcoală cu unchiul şi mare mahăr la „orăşenească". Iar din discuția lor, care nu conteni la apariția lui, deodată îl izbiră cuvintele : „Joi începem dinamitarea. S-a zis cu Cazarma !"

Atât i-a trebuit : a rezolvat iute comisionul şi acum, iată-l : în fața noastră, cu ştirea proaspăt adusă, cu sufletul la gură, năclăit de sudoare şi înfierbântat !

Făcurăm o socoteală simplă : azi e sâmbătă, avem timp. Ne pregătim şi marți, cât mai de dimineață, îndată ce părinții pleacă la slujbă — adunarea la Stelu ! De unde, „înarmați", ne vom îndrepta către „obiectiv" şi vom lua cu asalt Cazarma. În fine, vom da, de-adevăratelea, ochii cu inamicii noştri. Şi vom face tot ce ne va sta în putință — ne-am promis — pentru a-i stârpi, să nu apuce s-o ia razna prin oraş şi să invadeze străzile, parcurile şi mai ales curțile şi casele oamenilor, năvălind cu repeziciune şi extinzându-se, asemenea unei maree cenuşii şi otrăvitoare, răspândind molima cea fără de leac !

Pentru a nu atrage atenția, acasă ne-am străduit să ne comportăm cât mai firesc. A rămas stabilit să ne revedem luni, spre seară, în parc, în spatele cinematografului, spre a limpezi ultimele detalii, ca-n ziua sorocită să fim pregătiți întru totul.

N-am idee ce stare de spirit vor fi avut prietenii mei ; eu, în schimb, ştiu că nu-mi găseam locul ! Mă învârteam surescitat prin casă, emoționat, sucind lucrurile pe față şi pe dos. Că ne-am fugărit încăierându-ne, în aşa-zisele noastre antrenamente, că-l cotonogiserăm pe Maranian — era o treabă, îmi spuneam. Acum însă, desprinşi de prezumții şi ieşiți din imaginar, ne vom confrunta cu realitatea — lucru total diferit. O dată pătrunşi în hrubele, beciurile şi încăperile insalubre ale Cazarmei, vom da, în fine, ochii cu duşmanii. Şi ei vor lua act de prezența noastră. Ne vor pândi, cercetându-ne cu privirile lor viclene şi pline de răutate. După care…

Poate că Pali, sau Vanea ori chiar eu voi fi acela care va slobozi întâiul strigăt, îndemnând la atac. Şi năpustindu-ne asupra masei dense şi mişcătoare de trupuri, vom începe să înfigem în ele țepuşele şi parii şi să izbim la nimereală. Iar inamicul, de asemenea, fără să şovăie, se va repezi, atacând. Curând, aerul va reverbera de strigăte şi țiuituri — acele sunete stranii, emise de rozătoare. Şi dihăniile vor porni să alerge, să sară, să escaladeze pereții, într-o debandadă amețitoare, şi să ne împresoare, pregăite să muşte. Săriturile lor înalte, însă, vor fi parate de lovituri bine direcționate, date cu ajutorul unor scânduri scurte, solide, folosite de noi în chip de rachete de tenis, în vremuri obişnuite. Impactul le va proiecta în aer, asemenea mingii, izbindu-le de pereți sau tavane. Şi o dată căzute pe sol, până nu se vor fi dezmeticit, le vom străpunge trupurile cu parii şi bâtele noastre, recent ascuțite, aflate la îndemână. Duşumelele încăperilor şi cimentul din pivnițe vor fi acoperite de covorul moale, călduț şi mustind de sânge al corpurilor stâlcite, peste care vom călca nepăsători, probabil având gleznele, picioarele şi chiar hainele stropite de sânge. Gâfâind, vom lovi în continuare supraviețuitorii, exterminându-i fără nici o reținere. Şi chiar dacă, de la un timp, ne va îngreţoşa miasma emanată de leşuri, nu vom renunța. Şi lupta va dura cât va fi nevoie, şi-i vom dovedi, în majoritate. Cei care vor scăpa, rămaşi într-un număr infim, se vor piti în adâncul macerat al zidurilor. În găuri, cotloane şi ascunzători înguste, unde vor sta feriți, dârdâind de spaimă şi abia respirând, nemaicutezând să iasă de-acolo, aşa că, peste două zile, când clădirea va fi zguduită din temelii, vor sări în aer cu ea cu tot !

Treptat, deasupra noianului de imagini belicoase, începu să-şi desfacă aripile, planând statornic, un gând reconfortant, care mă absorbi : acela al îndeplinirii „misiei“ încredințate de Lewy, în fața căreia orice mizerie pălea, dispărând cu desăvârşire. Numaidecât, agățându-mă de el, am dobândit un surplus de curaj şi dorință năvalnică de înfăptuire.

Posibil, ca mâine-zi, mi-am spus mai departe, visând cu ochii deschişi şi scobind miezul dulce al unui pepene, dacă nu, în mod cert peste o zi sau două, va merge vestea despre ispravape care am săvârşit-o ! Vom avea parte atunci de recunoştința fierbinte a apropiaților noştri. Puțin mai târziu, a oamenilor din cartier care, atunci când ne vor zări pe stradă, ne vor arăta cu degetul şi se vor aduna în jurul nostru, doritori să afle ce şi cum ; adică de unde am ştiut noi de treaba asta, ne vor iscodi, şi cum de n-am suflat o vorbă, vor voi să ştie, şi mai presus de toate, cum de-am avut curajul să comitem o astfel de faptă, se vor mira, clătinând din cap şi parcă neîndurându-se să mai plece. Şi-n nici o săptămână, vestea se va răspândi şi oraşul întreg va avea

cunoştinţă de pericolul care-l ameninţase şi lumea va afla despre noi : o mână de băietani din „Fabric“, care am reuşit să-l anihilăm.

— Măi, băieţi, măi ! ne va alinta unchiul Vasile, cuprinzându-ne pe după umeri, vizibil impresionat. Ne va duce la cofetărie şi „tot, tot ce vă place !“, ne va pofti, c-un gest larg, de nabab.

Şi mama va plânge iar tata nu va spune nimic, ci numai mă va privi în felul său aparte, învăluindu-mă într-o privire azurie, a cărei căldură mă va însoţi nopţi şi zile în şir. Iar domnişoara Brighitta îl va chema pe Auricã la masă, servindu-i un prânz copios şi ne vom duce ciotcă la Maranian şi-l vom ruga să facă parte din grup. Adică să-mpartă triumful cu noi. Peste mai bine de-o săptămână se va deschide şcoala şi-n ziua festivă, de cincisprezece septembrie, profesorii ne vor chema şi alinia în curtea cea mare şi împreună — dascăli, elevi din clasele mari şi mici în frunte cu domnul director — ne vor răsplăti cu aplauze. Aşa că Lewy, apărând, căci nu ne îndoiam nici unul că într-o zi o să se iveascã, va vedea că nu aruncase vorbele-n vânt ! Şi noi vom cere atunci autorităţilor să-i găsească şi lui un loc pe măsură, într-o librărie sau bibliotecă din cartier.

— Şi a apărut până la urmă ? mi se pare că repet întrebarea...

— Nu, spre dezolarea noastră. Parcă l-ar fi înghiţit pământul ! Nu ne-a fost dat să găsim vreun reper, un indiciu sigur, deşi zvonuri au circulat, numeroase, iar sora lui, Zeda, la un an de la dispariţia sa, a murit în condiţii suspecte : închisă în casă şi lipsită de hrană. C-a fost opţiunea ei sau i-a făcut-o cineva, nu s-a lămurit ; nici cheia nu s-a găsit în interior şi nici altunde. Practic, a murit de inaniţie.

— Cumplite lucruri îmi spui ! Nici nu vreau să mai aud, m-apucă pandaliile, de fiecare dată — Tiberiu îşi agită o mână în semn de refuz. Şi luni, ce-aţi făcut luni ?

Întâlnirea de luni nu a fost notabilă. Dacă e de consemnat ceva e faptul că am decis să mergem fără fete, ceea ce a stârnit un val de vii proteste din partea lor, reproşuri şi ameninţări c-or să ne „toarne“, c-or să ne „zică“, dar am rămas neclintiţi. Totuşi, pentru că se creease un gol numeric, am admis în ultima clipă să fim însoţiţi şi de vreo trei–patru puştani, de 8–9 ani, care să ne ajute la hămălit, cărându-ne o parte din „arsenal“. Ne-am risipit, fiecare înspre casele noastre, eu am însoţit-o pe Terike şi, lucru îmbucurător, la fel ca-n ziua în care ne-am adăpostit sub poarta acelui imobil străin, la despărţire s-a săltat pe vârfuri şi m-a sărutat pe bărbie !

— Fii tare, mi-a şoptit şi a zbughit-o în curte, lăsându-mă într-o stare confuză, c-un zâmbet, bănuiesc tâmp, pe buze, pe care, din fericire, nu l-a surprins.

Cum la acea dată, indiferent de era fabrică sau instituţie, serviciul începea la şapte dimineaţa, părinţii noştri plecau cu cel puţin o jumătate de oră mai devreme. Prin urmare, înainte de opt, matinali ca niciodată, ne găseam, deja, în curtea lui Stelu. Am numărat atunci, aşa că pot să-ţi spun că ne adunaserăm unsprezece. Respectiv, Pali, Vanea, Auricã şi Duţu, care împreună cu mine şi Stelu alcătuiam nucleul de bază al grupului, având cea mai mare vechime. Fraţii Ratz şi Helmuth S. aderară mai recent, iar pe lângă ei se aflau şi doi dintre cei trei puştani din seara precedentă. Unul se „pierduse“ pe drum. Nici o pagubă, mi-am zis, eram suficienţi. Am extras, pe

rând, din magazie, cunoscutele arme : ciomege, pari, etcetera — nu mai insist asupra lor.

Era o dimineață limpede şi deosebit de frumoasă ; împreună cu Vanea, am găsit că este un semn de bun augur. Stelu locuia pe una din străzile mărunte ce băteau pe linia de tramvai, aproape de „Fabrica de bere“ ; am ocolit prin spatele Catedralei catolice şi am tăiat-o prin cele două parcuri. Trecând dintr-unul într-altul, peste pod, şi mergând, cu predilecție, pe malul apei, să nu atragem atenția.

Nici nu aveam cui. Era prea devreme ; şi pentru bunici să-şi plimbe nepoții, şi pentru celebra Teta — un fel de patroană–precursoare a unei posibile grădinițe private — să-şi păstorească turma, mânând, cu vocea-i lătrată şi mers energic, un pâlc de copii timorați. Cât îi priveşte pe îndrăgostiți, absenți de asemenea, pentru ei parcul devenea atractiv doar pe înserate, în orele-n care acaparau multe dintre bănci şi mai ales pe cele retrase, pentru ca, îmbrățişați, să-şi promită, printre sărutări, luna de pe cer, cum le stătea în obicei. Traversam aleile, însoțiți de ciripitul vesel al păsărilor — ştii cât de debordant le este cântul dimineața ! —, înviorați de aerul proaspăt şi până la urmă de frumusețea locului, de prospețimea ierbii şi a florilor neatinse de căldura zilei, de jocul nestatornic al razelor de soare strecurate prin frunzişul des al arborilor înalți, pe lângă care treceam, şi ne simțeam într-o formă grozavă, toate aceste detalii, asociate, sporindu-ne spiritul de aventură !

Nutream convingerea că suntem pionierii unei expediții unice, care va face istorie. Alimentați de un asemena gând, pe măsură ce distanța dintre noi şi Cazarmă se scurta, am fost cuprinşi de-o stare de euforie. O ciudată beatitudine părea să ne fi contaminat şi avansam binedispuşi, râzând din te miri ce pricină, ne îmbrânceam uneori, sau ne agitam deasupra capetelor „armele“, strigând în gura mare, ba, la un moment dat, Aurică s-a apucat să lovească între ele nelipsitele-i conserve, pentru a imprima un ritm susținut înaintării noastre. Tot hârjonindu-ne, am mai pierdut ceva vreme pe drum. Era extrem de plăcut şi, în fond, ce grabă să fi avut ? Aşa că soarele avu timp să se înalțe pe cer şi aerul se încălzi, promițând să se-ncingă, şi făcându-ne să mărim pasul, când am luat seama. Ne-am potolit însă, la ieşirea din parc ; prudenți, am trecut silențioşi prin fața Poştei şi a statuii Sfântului Nepomuk, încă existentă pe vechiul loc, ca să ne apropiem de Cazarmă.

— Opriți ! ordonă înfundat Vanea, înălțându-şi brusc ambele mâini. Şi scăpă printre buze o exclamație de uimire, sau mai degrabă emise un sunet strangulat, indistinct, pe care păru să-l înghită îndată, înecându-l în adâncul gâtlejului. Ceva era în neregulă, am realizat derutați.

Primul lucru pe care l-am zărit a fost o mulțime de oameni. Mai exact, soldați, milițieni şi doar sporadic câțiva civili, retraşi într-o margine, pe post de chibiți. Într-adevăr, se petrecuse ceva, era limpede ; altfel nu se explica acea forfotă matinală şi îndeosebi prezența bărbaților în uniforme, dominând numeric. Cum, totuşi, nu părea să fie vreo interdicție de-a asista la eveniment, lăsându-ne căruciorul în spatele unei tufe, ne-am apropiat în tăcere.

Poarta principală a Cazarmei fiind larg deschisă, ni s-a oferit prilejul instantaneu de-a „fotografia“ întreaga curte. Şi imaginile surprinse pe pelicula ochilor au avut darul să ne uimească, într-un prim moment, tăindu-ne răsuflarea, pentru ca imediat să ne îngrozească şi, mai ales, să ne îngrețoşeze.

Stăteam împietriți şi urmăream cum din interiorul întunecat al clădirii erau scoase şi cărate cu roabe, cărucioare, coşuri şi tărgi improvizate, nenu-

mărate leşuri de şobolani. Sute şi sute de şobolani morți, cu boturile rânjite, cozile rigide şi trupurile lăbărțate, de parcă ar fi trecut vreo căruță peste ele sau o maşină, strivindu-le oasele şi transformând masa de carne într-o piftie moale şi urât mirositoatre, acoperită de muşte, erau transportați şi încărcați în câteva camioane ce staționau într-un colț al curții. Ici, colo, cîte un „supra-viețuitor" mai apărea din vreun ascunziş ; înainta, cu paşi şovăielnici pe lângă ziduri, împleticit, ca şi cum l-ar fi turmentat o licoare sau o mireasmă secretă. Pe loc, se găsea cineva care să-l pocnească cu o sapă, lopată sau alt obiect în cap, dându-i lovitura de grație. Cu sângele izbucnit din bot, chițcăind stins, animalul mai tresălta o dată, înainte de-a înceta să mai mişte. Imaginea de ansamblu era terifiantă ; duhoarea devenise cumplită, de vreme ce ajungea până la noi. Nu se vedea nici o urmă de sânge şi totuşi muriseră în bloc, era clar. În ce fel ? — aveam să aflăm mai târziu : lichidați prin gazare, practică destul de uzitată în asemenea situații. Dar pe atunci nu ştiam asta, tot ce pricepeam era faptul că lucrurile se înfățişau diferit de cum crezuserăm, depăşindu-ne, cu mult, puterea de înțelegere !

Parcă prinseserăm rădăcini. Priveam şi priveam, dumirindu-ne cu încetul. Şi pe măsură ce ne dumiream, simțeam că ne cuprinde frigul. Un fior înghețat mi-a străbătut şira spinării, zgâlțâindu-mă într-un mod neplăcut, senzație nemaiîncercată vreodată. Azi nu mă mir, ba chiar mi se pare firesc, întrucât ceea ce ni se înfățişase în dimineața aceea ultimă a lui august era chipul morții — moartea însăşi ! — la care nu ne gândiserăm decât la modul abstract, aureolând-o cu fapta noastră imaginat-eroică.

Aş vrea să înțelegi bine cum stăteau lucrurile : deşi porniserăm cu intenția clară de-a stârpi şobolănimea, în mințile noastre reprezentarea faptei nu se deosebea prea mult de jocurile de până atunci. Ca toți copiii, prinşi în jocuri belicoase, mimaserăm nu o dată moartea. Dar, într-un fel, se dovea a fi ca la cinema : „pac !" şi gata. Cel nimerit, „adversarul", dădea ochii peste cap, desfăcea brațele şi cădea lat, pe spate. Făceam un pas mare, săream peste el, şi ținteam alți inamici…

Tot aşa ne-am închipuit că se vor petrece lucrurile şi-n confruntarea cu puhoiul de rozătoatre : „pac !", şi „pac ! ", o lovitură după alta, şi gata. Ele vor rămâne pe ciment, nemişcate, iar noi vom înregistra alte şi alte notabile victorii. Nici unul nu ne-am întrebat ce se întâmplă „după". Acum aflam…

Pentru că era vară şi căldura persista constantă, menținându-se doar ceva mai scăzută în toiul nopții, procesul de descompunere a trupurilor a fost accelerat. Au fost suficiente, probabil, o zi şi o noapte ca rezultatele să aibă o reprezentare oribilă şi respingătoare. Pentru prima dată ni se înfățişa transformarea ; ireversibila cale a prefacerii materiei vii şi a preschimbării sale necontenite. Vedeam cum îşi pierde suplețea, forma, substanța, volumul şi cum devine o masă diformă ; o piftie supurândă şi urât mirositoare, în care curând vor colcăi viermii — am realizat asta, amintindu-mi de un hoit de câine, descoperit într-o zi în spatele unei maghernițe de pe malul Begăi şi aflat într-o stare de descompunere.

Aşadar, asta era ceea ce urma : dezintegrarea, mi-am spus, întrucât ştiam că oamenii nu sunt sortiți nemuririi, numai că, niciodată, nu mă gândisem la cei decedați astfel ! Îi însoțeam pe ultimul drum, împreună cu părinții ; după slujbă, şi atunci când lumea se împrăştia, ei rămâneau singuri, să-şi doarmă netulburați somnul de veci. Şi noi aruncam flori peste mormântul proaspăt…

Cineva m-a prins de-o mână — era cât pe aci să strig de surescitare ! Alături de mine Duțu, cu buzele tremurând, muşcându-le ca să se stăpânească, fusese cel care se agățase de mine. I-am strâns, la rândul meu, mâna, împletindu-mi degetele cu ale lui. Percepeam în spate, bătându-mi în ceafă, respirația gâfâită a lui Aurică. „Măi să fie, măi să fie !“, l-auzeam mormăind, de fiecare dată când un nou coş sau o nouă roabă plină cu stârvuri era scoasă, transportată şi deşărtată într-unul din camioane. Ne zgâiam, mai departe, magnetizați, la acele corpuri suprapuse, unele deja atinse de putrefacție, la roiurile de muşte care se abăteau asupra lor, acoperindu-le ochii sticloşi, la fețele scârbite şi resemnate ale celor ce îndeplineau această muncă de salubrizare necesară, înainte ca acțiunea propriu-zisă să fi demarat.

Crampe violente mi-au săgetat, subit, stomacul ; greața şi oroarea se declanşaseră simultan, luându-mă în primire. Am ştiut că trebuie să fug, să mă îndepărtez, altminteri…

I-am zărit cu coada ochiului pe Vanea şi Pali, livizi ; apoi pe Vio, unul dintre puştii care, sub imperiul aceleiaşi impresii devastatoare, începu să vomite, pe când prietenul său porni să urle ascuțit, pradă unui acces subit de isterie. Hohotea, izbindu-se cu pumnii peste coapse.

— Luați naibii copiii de aici ! ordonă un glas aspru. Hai, cărați-vă ! ne comandă şi, clătinându-ne, ne-am îndepărtat cu paşi nesiguri, răvăşiți de spectacolul la care asistasem. Ne-am adunat în spatele tufei, unde ne lăsaserăm lucrurile ; trântiți în iarbă, ne chinuiam să ne revenim.

Unde erau veselia, spiritul războinic şi euforia de până atunci ? Presupusa vitejie a celor care se credeau „noii cruciați“ şi izbăvitorii Cetății ? Arătam jalnic. Palizi, cu stomacul dat peste cap, şocați. Pentru întâia oară, întrevăzuserăm genunea. Hăul, ce emana aburii de pucioasă. Fuseserăm pe buza lui. În concluzie, moartea era cea de-a doua fațetă, reversul medaliei, şi avea o înfățişare cumplită. Ne-a fost dat să-i surprindem grimasa, rânjetul sardonic. Tot astfel trebuie să fi rânjit şi-n acele timpuri despre care ne povestea Lewy, şi cu mult înaintea lor. Şi urma să o facă în continuare, veacuri peste veacuri, cât va fi dat să fie viață pe pământ. Nimeni n-a înşelat-o vreodată, n-a reuşit s-o fenteze, să tragă chiulul ori să o mituiască ! Ea putea amâgi, uneori, oferind o scurtă amânare, dar lua întotdeauna ceea ce i se cuvenea. Regi, prelați, oameni de stat, sclavi, menestreli şi astrologi, oameni de rând ori învățați se aflau la cheremul acesteia în totalitate. Şi ea dispunea de viețile lor şi, mai târziu, va dispune şi de viețile noastre, după bunul său plac — era simplu.

Ne-am abandonat lucrurile în spatele tufei. Am golit căruciorul şi, trăgându-l în urma noastră, hurducat peste pietre, am refăcut, în tăcere, traseul. Nimeni nu avea chef de vorbă ; soarele se înălțase, chiar trecuse de amiază, patronând încă o zi frumoasă iar cele două parcuri se însuflețiseră. De astă dată, am întâlnit şi bunicii însoțindu-şi nepoții ; şi câțiva adolescenți care urmăreau, distrându-se, joaca unor cățelandri prin iarba înaltă ; am dat, în drumul nostru, şi peste Teta, a cărei voce ne stârnea, întotdeauna, râsul, noi imitând-o, spre a-i face-n necaz ; am ocolit-o, fără să-i acordăm vreo importanță. Ne-a ieşit în cale şi Feri bácsi, vânzătorul de „vată pe băț“, pe lângă care am trecut, ca niciodată, nepăsători. Apăsați de impresia încă vie a celor văzute, deşi împreună, păşeam fiecare într-o singurătate absolută. Din ziua aceea, de neuitat, s-a petrecut transformarea — am ieşit din copilărie. Am plecat de acasă copii şi ne-am întors maturizați, dacă poți să mă înțelegi…

Tăcu. Tiberiu îşi aprinde cu gesturi încete o ţigară. Victor întinde o mână şi prietenul nu-i refuză pachetul. Fumează amândoi, parcă înstrăinaţi, urmărind, fără să fie interesaţi în fond, forfota diurnă. Trecerea continuă a maşinilor, a pietonilor şi a bicicliştilor...

Câte un strigăt, ori un scrâşnet de frână, ajunge până la ei. Uneori, o chemare îndepărtată. La fel, ţipătul prelung, de avertizare, al unei sirene. Un zumzet indistinct îi învăluie, ca o pânză sonoră, transparentă şi polifonă ; e zgomotul confuz şi permanent al oraşului, care-i absoarbe. Dat de pulsaţia-i vie şi neîntreruptă.